

WYDANIE 5

PRAWNE ZABEZPIECZENIA ZAPŁATY WIERZYTELNOŚCI

Izabela Heropolitańska

EDYTOWALNE WZORY PISM
I WYBÓR ORZECZNICTWA
DOSTĘPNE NA STRONIE INTERNETOWEJ

Wolters Kluwer

WYDANIE 5

PRAWNE ZABEZPIECZENIA ZAPŁATY WIERZYTELNOŚCI

Izabela Heropolitańska

Wolters Kluwer

Warszawa 2023

Materiały uzupełniające na stronie:
<https://www.profinfo.pl/materiały-dodatkowe>
dostępne do 31 grudnia 2028 r.

w razie problemów
ze znalezieniem zdrapki
z kodem aktywacyjnym
prosimy o kontakt
tel. +48 801 044 545

Stan prawny na 1 sierpnia 2023 r.

Wydawca
Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący
Kinga Zając

Opracowanie redakcyjne
JustLuk

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-611-2
5. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	35
---------------------	----

Część I

Prawne zabezpieczenia zapłaty wierzytelności

Rozdział 1

Rodzaje prawnych zabezpieczeń zapłaty wierzytelności	41
1. Zagadnienia wstępne	41
1.1. Zabezpieczenie wierzytelności	41
1.2. Szczególne przepisy dotyczące banków	42
1.2.1. Dopuszczalność udzielenia przez bank kredytu bez prawnego zabezpieczenia	42
1.2.2. Udzielenie kredytu osobie nieposiadającej zdolności kredytowej	42
1.3. Szczególne przepisy dotyczące obligacji	44
1.4. Prawne zabezpieczenia w przypadku konsorcjum	47
1.5. Podział prawnych zabezpieczeń	49
1.6. Nadmierne lub zbyteczne zabezpieczenie (nadzabezpieczenie)	50
2. Wybór formy zabezpieczenia	51
2.1. Kryteria stosowane przez wierzyciela przy wyborze formy zabezpieczenia	51
2.2. Wierzytelność	52
2.2.1. Pojęcie wierzytelności	52
2.2.2. Rodzaje wierzytelności	52
2.2.2.1. Wierzytelności pieniężne	52
2.2.2.2. Wierzytelność główna i uboczna	53
2.2.2.3. Wierzytelność istniejąca i przyszła	53
2.2.2.4. Wierzytelność przedawniona	54
2.3. Termin spłaty długu	55
2.4. Status prawny dłużnika	55
2.5. Ryzyko wierzyciela	58

2.6. Przewidywany nakład pracy i koszt zabezpieczenia	58
2.7. Realna możliwość zaspokojenia roszczeń wierzyciela	59
3. Osoba ustanawiająca zabezpieczenie	60
3.1. Oznaczenie osoby ustanawiającej zabezpieczenie	60
3.2. Osoby uprawnione do podpisywania się w imieniu osoby ustanawiającej zabezpieczenie	62
3.3. Podpisy	63
4. Obowiązki i uprawnienia wierzyciela związane z przyjęciem prawnego zabezpieczenia wierzytelności	66
4.1. Obowiązki wierzyciela	66
4.2. Prawa wierzyciela	67
4.3. Prawa i obowiązki wierzyciela będącego bankiem	68
5. Zaspokojenie roszczeń wierzyciela z przyjętych zabezpieczeń	69
6. Wygaśnięcie zabezpieczenia	69
6.1. Zagadnienia ogólne	69
6.2. Zwolnienie z długu (art. 508 k.c.)	70
6.3. Umorzenie zobowiązania	70
6.4. Rozwiązanie umowy	70
6.5. Świadczenie w miejsce wykonania (art. 453 k.c.)	71
6.6. Potrącenie	71
6.6.1. Potrącenie na podstawie art. 498–505 k.c.	71
6.6.2. Potrącenie bankowe (art. 93 ust. 2 pr. bank.)	72
6.7. Odnowienie (art. 506–507 k.c.)	73
6.8. Przejęcie długu (art. 519–525 k.c.)	73
6.9. Złożenie do depozytu sądowego	73
Rozdział 2	
Zabezpieczenia wekslowe	75
1. Wstęp	75
2. Weksel <i>in blanco</i>	76
2.1. Definicja weksla <i>in blanco</i>	76
2.2. Warunki przyjęcia weksla własnego <i>in blanco</i> na zabezpieczenie zapłaty wierzytelności	77
2.3. Liczba weksli <i>in blanco</i>	78
2.4. Elementy weksla własnego <i>in blanco</i>	79
2.4.1. Podpis wystawcy weksla	79
2.4.1.1. Wystawca weksla	79
2.4.1.2. Forma podpisu wystawcy weksla	80
2.4.1.3. Pełnomocnik	82
2.4.1.4. Podpisy w imieniu jednostek samorządu terytorialnego	82
2.4.1.5. Skutki podpisania weksla przez osoby nieumocowane	83

2.4.1.6.	Skutki nieautentyczności podpisu wystawcy	85
2.4.1.7.	Zamiar zaciągnięcia zobowiązania wekslowego	85
2.4.2.	Pozostałe elementy weksła własnego <i>in blanco</i>	86
2.4.3.	Weksel <i>in blanco</i> emitenta obligacji	89
2.4.4.	Weksel <i>in blanco</i> przy transakcjach faktoringowych	89
2.4.4.1.	Weksel kaucyjny <i>in blanco</i>	89
2.4.4.2.	Weksel <i>in blanco</i> wystawiony przez dłużnika faktoringowego	90
2.4.4.3.	Weksel trasowany <i>in blanco</i>	91
2.4.4.4.	Weksel <i>in blanco</i> przyjmowany na zabezpieczenie wierzytelności skupowanej w ramach linii faktoringu	91
2.4.5.	Weksel <i>in blanco</i> przy transakcjach forfaitingowych	92
2.4.5.1.	Weksel kaucyjny <i>in blanco</i> forfetysty	92
2.4.5.2.	Weksel <i>in blanco</i> wystawiony przez dłużnika forfaitingowego	92
2.4.6.	Weksel <i>in blanco</i> przy konsorcjum	93
2.4.7.	Weksel <i>in blanco</i> konsumenta	93
2.5.	Deklaracja wystawcy do weksła własnego <i>in blanco</i>	95
2.5.1.	Pojęcie deklaracji wekslowej	95
2.5.2.	Treść deklaracji wekslowej	95
2.5.3.	Zmiana treści wierzytelności zabezpieczonej weksłem <i>in blanco</i>	98
2.5.4.	Deklaracja do weksła <i>in blanco</i> wystawionego lub poręczonego przez konsumenta	99
2.6.	Uzupełnienie weksła <i>in blanco</i>	100
2.6.1.	Uprawnienie do uzupełnienia weksła <i>in blanco</i>	100
2.6.2.	Elementy weksła własnego	100
2.6.2.1.	Elementy wymagane dla ważności weksła własnego	100
2.6.2.2.	Nazwa „weksel”	100
2.6.2.3.	Przyrzeczenie bezwarunkowe zapłacenia oznaczonej sumy pieniężnej	100
2.6.2.4.	Oznaczenie terminu płatności	101
2.6.2.5.	Oznaczenie miejsca płatności	102
2.6.2.6.	Nazwisko osoby, na której rzecz lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana	102
2.6.2.7.	Oznaczenie daty i miejsca wystawienia weksła	102
2.6.3.	Niewłaściwe uzupełnienie weksła	104
2.6.3.1.	Uzupełnienie weksła niezgodnie z przepisami Prawa wekslowego	104
2.6.3.2.	Uzupełnienie weksła niezgodnie z zawartym porozumieniem	104

2.6.4.	Przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej wekslem	106
2.6.5.	Zwolnienie wystawcy weksla z długu podstawowego	107
2.6.6.	Upadłość wystawcy weksla własnego <i>in blanco</i> przed uzupełnieniem weksla	107
2.6.7.	Upadłość posiadacza weksla własnego <i>in blanco</i> przed uzupełnieniem weksla	108
2.7.	Przeniesienie weksla <i>in blanco</i>	108
2.8.	Weksel gwarancyjny trasowany <i>in blanco</i>	109
2.9.	Weksel kaucyjny <i>in blanco</i>	110
3.	Indos	111
4.	Poręczenie wekslowe (awal) (art. 30–32 pr. weksl.)	113
4.1.	Definicja poręczenia wekslowego	113
4.2.	Poręczyciel wekslowy (awalista)	114
4.3.	Forma poręczenia wekslowego	115
4.3.1.	Miejsce poręczenia wekslowego	115
4.3.2.	Treść poręczenia wekslowego	116
4.3.3.	Osoba, za którą poręczenie wekslowe jest udzielane	117
4.3.4.	Data i miejsce udzielenia poręczenia wekslowego	118
4.3.5.	Granice poręczenia wekslowego	118
4.4.	Poręczenie na wekslu <i>in blanco</i>	119
4.4.1.	Forma poręczenia wekslowego	119
4.4.2.	Deklaracja poręczyciela do weksla <i>in blanco</i>	120
4.4.3.	Deklaracja poręczyciela do weksla <i>in blanco</i> jako poręczenie cywilne	121
4.5.	Zakres odpowiedzialności poręczyciela wekslowego	121
4.6.	Uzupełnienie weksla <i>in blanco</i> po ogłoszeniu upadłości wystawcy lub poręczyciela wekslowego	123
5.	Zastaw na wekslu (art. 19 pr. weksl.)	124
6.	Dochodzenie przez wierzyciela roszczeń z weksla	125
6.1.	Zwrotne poszukiwanie	125
6.2.	Uprawnienia osoby spłacającej zobowiązanie zabezpieczone wekslem <i>in blanco</i> lub sumę wekslową	126

Rozdział 3

Zabezpieczenia czekowe	127
------------------------------	-----

Rozdział 4

Poręczenie (art. 876–887 k.c.)	129
1. Pojęcie poręczenia	129
2. Przedmiot poręczenia	130
3. Poręczyciel	130
3.1. Zagadnienia wstępne	130
3.2. Udzielenie poręczenia przez osobę fizyczną	131

3.2.1. Zgoda małżonka na udzielenie poręczenia	131
3.2.2. Pełnomocnictwo do udzielenia poręczenia	132
3.2.3. Udzielenie poręczenia przez małoletniego	134
3.3. Udzielenie poręczenia przez osoby prawne i niemające osobowości prawnej spółki prawa handlowego	135
3.3.1. Ogólne zasady	135
3.3.2. Udzielanie poręczeń przez jednostki samorządu terytorialnego	136
3.3.3. Udzielanie poręczeń przez banki	137
4. Poręczony	138
5. Rodzaje poręczenia	138
5.1. Poręczenie za spłatę całości lub części zobowiązania	138
5.1.1. Poręczenie za spłatę całości zobowiązania	138
5.1.2. Poręczenie za spłatę części zobowiązania	139
5.2. Poręczenie za kilka zobowiązań	140
5.3. Poręczenie terminowe i bezterminowe	141
5.4. Poręczenie za dług istniejący i przyszły	142
5.4.1. Poręczenie za dług przyszły	142
5.4.1.1. Poręczenie za dług przyszły na podstawie Kodeksu cywilnego	142
5.4.1.2. Deklaracja do weksla <i>in blanco</i> jako poręczenie za dług przyszły	145
5.4.2. Poręczenie za dług istniejący	145
5.5. Poręczenie za dług warunkowy	146
5.6. Poręczenie za zobowiązanie wymagalne	146
5.7. Podporęczenie	147
5.8. Poręczenie za dług zwrotny	148
5.9. Poręczenie za dług przedawniony	148
6. Zabezpieczenie poręczeniem obligacji, faktoringu i forfaitingu	148
6.1. Zabezpieczenie obligacji	148
6.2. Poręczenie przy faktoringu	149
6.3. Poręczenie przy forfaitingu	150
7. Poręczenie przy konsorcjum	151
8. Forma i treść umowy poręczenia	151
8.1. Forma poręczenia	151
8.2. Treść poręczenia	153
8.3. Odpłatność poręczenia	155
9. Zakres odpowiedzialności poręczyciela	156
9.1. Akcesoryjność poręczenia	156
9.2. Zmiana zakresu odpowiedzialności poręczyciela	156
9.3. Wysokość zobowiązania poręczyciela	159
9.4. Solidarna lub subsydiarna odpowiedzialność poręczyciela	160
9.5. Wielość poręczycieli	161

9.6. Odpowiedzialność poręczyciela w przypadku ogłoszenia upadłości dłużnika	162
9.7. Odpowiedzialność poręczyciela w przypadku otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego dłużnika	163
10. Wygaśnięcie zobowiązania poręczyciela	163
11. Zarzuty przysługujące poręczycielowi przeciwko wierzycielowi	164
12. Obowiązki wierzyciela wynikające z umowy poręczenia	165
12.1. Zawiadomienie poręczyciela o opóźnieniu w spełnieniu długu głównego	165
12.2. Zachowanie innych zabezpieczeń i środków dowodowych	166
12.3. Wydanie dokumentów związanych z udzieleniem poręczenia	167
12.4. Obowiązki banku-wierzyciela	168
13. Dochodzenie przez wierzyciela roszczeń od poręczyciela	169
13.1. Zakres odpowiedzialności poręczyciela	169
13.2. Tryb dochodzenia roszczeń od poręczyciela	169
13.3. Spłata długu przez poręczyciela	170
14. Różnice pomiędzy poręczeniem a poręczeniem wekslowym	171

Rozdział 5

Zlecenie udzielenia kredytu	172
--	------------

Rozdział 6

Gwarancje bankowe	175
1. Pojęcie gwarancji bankowej	175
2. Przedmiot gwarancji	176
3. Strony i uczestnicy stosunku gwarancji bankowej	177
3.1. Zleceniodawca	177
3.2. Gwarant	177
3.3. Beneficjent gwarancji	178
3.3.1. Beneficjent pierwotny i wtórny	178
3.3.2. Beneficjent gwarancji zabezpieczającej obligacje	178
4. Forma i treść gwarancji	179
4.1. Forma gwarancji	179
4.2. Treść gwarancji bankowej	179
5. Rodzaje gwarancji bankowych	182
5.1. Gwarancje bankowe przyjmowane na zabezpieczenie wierzytelności	182
5.2. Gwarancja spłaty kredytu lub pożyczki	182
5.3. Gwarancja dobrego wykonania umowy	185
5.3.1. Gwarancja	185
5.3.2. Przelew wierzytelności z gwarancji	186
5.4. Gwarancja zwrotu zaliczki	187
5.4.1. Gwarancja	187

5.4.2. Przelew wierzytelności z gwarancji	188
5.5. Gwarancja zapłaty	188
5.5.1. Rodzaje gwarancji zapłaty	188
5.5.2. Gwarancja zabezpieczająca zapłatę należności za nabyte towary i usługi	189
5.5.3. Gwarancja zapłaty rat leasingowych	190
5.5.3.1. Gwarancja	190
5.5.3.2. Przelew wierzytelności z gwarancji	192
5.6. Gwarancja przetargowa (wadialna)	192
5.6.1. Wprowadzenie	192
5.6.2. Gwarancja przetargowa (wadialna) dotycząca przetargu organizowanego na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego	192
5.6.3. Gwarancja przetargowa wnoszona jako wadium przy ubieganiu się o udzielenie zamówienia publicznego	193
5.7. Potwierdzenie gwarancji, regwarancja oraz przyrzeczenie udzielenia gwarancji	194
5.7.1. Potwierdzenie gwarancji	194
5.7.2. Regwarancja	194
5.7.3. Przyrzeczenie udzielenia gwarancji	195
6. Zakres odpowiedzialności gwaranta	195
6.1. Abstrakcyjność gwarancji	195
6.2. Roszczenie z gwarancji	195
6.3. Wielość gwarantów	198
6.4. Odpowiedzialność gwaranta w przypadku ogłoszenia upadłości zleceniodawcy	198
7. Wygaśnięcie zobowiązania gwaranta	198
8. Zmiana treści gwarancji	199
9. Różnice między poręczeniem a gwarancją	199
Rozdział 7	
Gwarancje ubezpieczeniowe	201
Rozdział 8	
Akredytywa zabezpieczająca (art. 85 pr. bank.)	202
Rozdział 9	
Gwarancje i poręczenia udzielane przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne	203
1. Gwarancje i poręczenia udzielane na podstawie ustawy z 8.05.1997 r.	203
1.1. Zasady ogólne	203
1.2. Poręczenia i gwarancje spłaty kredytu (art. 2b–9 u.p.g.)	203

1.3. Poręczenia i gwarancje wykonania zobowiązań wynikających z obligacji (art. 12–17 u.p.g.)	206
1.4. Udzielanie poręczeń i gwarancji przez niektóre osoby prawne (art. 32–34 u.p.g.)	207
1.5. Udzielanie poręczeń i gwarancji przez Bank Gospodarstwa Krajowego (art. 34a–34d u.p.g.)	207
2. Udzielanie przez Bank Gospodarstwa Krajowego pomocy <i>de minimis</i> w formie gwarancji spłaty kredytów	208
 Rozdział 10	
Gwarancje udzielane przez Skarb Państwa jako wsparcie instytucjom finansowym	209
 Rozdział 11	
Umowa o świadczenie przez osobę trzecią (art. 391 k.c.)	212
 Rozdział 12	
Umowa o zwolnienie dłużnika z obowiązku świadczenia (art. 392 k.c.)	215
 Rozdział 13	
Przystąpienie do długu	217
1. Umowne przystąpienie do długu	217
1.1. Pojęcie przystąpienia do długu	217
1.2. Forma przystąpienia do długu	218
1.3. Przystępujący do długu	219
1.4. Zakres odpowiedzialności przystępującego do długu	220
1.5. Odpowiedzialność przystępującego do długu w przypadku upadłości dłużnika	222
1.6. Odpowiedzialność przystępującego do długu w przypadku prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego	222
1.7. Spłata długu przez przystępującego do długu	223
1.8. Dochodzenie przez wierzyciela roszczeń od przystępującego do długu	223
1.9. Wygaśnięcie zobowiązania przystępującego do długu	224
2. Ustawowe przystąpienie do długu	224
 Rozdział 14	
Oświadczenie patronackie (list intencyjny)	226
1. Pojęcie oświadczenia patronackiego	226
2. Oświadczenie patronackie miękkie	226
3. Oświadczenie patronackie twarde	227

Rozdział 15

Przejęcie długu (art. 519–525 k.c.)	229
1. Warunki przejęcia długu	229
2. Umowa o przejęcie długu	230
2.1. Forma umowy o przejęcie długu	230
2.2. Oznaczenie przejmowanego długu	232
2.3. Zgoda na przejęcie długu	232
2.3.1. Forma zgody na przejęcie długu	232
2.3.2. Termin wyrażenia zgody na przejęcie długu	234
2.3.3. Odmowa wyrażenia zgody na przejęcie długu	235
2.3.4. Przejęcie długu w przypadku zobowiązań solidarnych	235
3. Skutki przejęcia długu	236
3.1. Sytuacja prawna osoby przejmującej dług	236
3.2. Zabezpieczenia	236

Rozdział 16

Przelew wierzytelności (cesja) na zabezpieczenie (art. 509–517 k.c.)	239
1. Pojęcie przelewu wierzytelności na zabezpieczenie	239
2. Przedmiot przelewu wierzytelności	240
2.1. Wierzytelności zbywalne	240
2.1.1. Wierzytelności mogące stanowić przedmiot przelewu	240
2.1.2. Analiza wierzytelności	241
2.1.3. Przelew całości lub części wierzytelności	241
2.1.3.1. Przelew określonej części wierzytelności	241
2.1.3.2. Przelew wierzytelności okresowej	242
2.1.3.3. Przelew wierzytelności do określonej wysokości	243
2.1.4. Przelew wierzytelności przyszłych	244
2.1.4.1. Dopuszczalność przelewu wierzytelności przyszłych	244
2.1.4.2. Przelew części wierzytelności przyszłej	245
2.1.5. Wierzytelności z umów wzajemnych	245
2.1.6. Przelew wierzytelności niewymagalnych i wymagalnych	246
2.2. Wierzytelności niezbywalne	247
2.2.1. Pojęcie wierzytelności niezbywalnej	247
2.2.2. Wierzytelności niezbywalne na mocy ustawy	247
2.2.2.1. Zasada zbywalności wierzytelności	247
2.2.2.2. Wierzytelności cywilnoprawne	248
2.2.2.3. Wierzytelności publicznoprawne	249
2.2.2.3.1. Wierzytelności podatkowe	249
2.2.2.3.2. Wierzytelności wynikające z zobowiązań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej	250

2.2.3. Wierzytelności niezbywalne ze względu na właściwość zobowiązania	250
2.2.4. Wierzytelności niezbywalne na mocy postanowień umowy (<i>pactum de non cedendo</i>)	251
2.2.4.1. Wykluczenie przelewu wierzytelności	251
2.2.4.2. Inne ograniczenia przelewu wierzytelności	252
2.3. Zakres przelewu wierzytelności	253
3. Rodzaje przelewu na zabezpieczenie	253
3.1. Podział przelewu na zabezpieczenie	253
3.2. Przelew globalny	253
4. Forma umowy przelewu wierzytelności	254
5. Strony i uczestnicy umowy przelewu wierzytelności	256
5.1. Cedent	256
5.1.1. Określenie cedenta	256
5.1.2. Przelew wierzytelności przysługujących kilku wierzycielom ...	256
5.1.3. Zgoda małżonka cedenta na przelew wierzytelności	257
5.1.4. Pełnomocnictwo do dokonania przelewu wierzytelności	257
5.1.5. Przelew wierzytelności przysługujących małoletniemu	258
5.2. Cesjonariusz	259
5.3. Dłużnik wierzytelności	260
6. Treść umowy przelewu wierzytelności na zabezpieczenie	261
6.1. Umowa przelewu zawarta pod warunkiem rozwiązującym	261
6.2. Umowa przelewu zawarta pod warunkiem zawieszającym	262
7. Zgoda dłużnika na przelew wierzytelności i zawiadomienie go o przelewie	263
7.1. Zgoda dłużnika wierzytelności na przelew wierzytelności	263
7.2. Zawiadomienie dłużnika wierzytelności o przelewie	264
7.2.1. Zawiadomienie o dokonaniu przelewu	264
7.2.2. Cesja cicha (tajna)	265
8. Skutki przelewu wierzytelności	266
8.1. Wejście cesjonariusza w prawa wierzyciela	266
8.2. Zmiana umowy	267
8.3. Zakres odpowiedzialności cedenta	268
8.3.1. Odpowiedzialność za istnienie wierzytelności	268
8.3.2. Odpowiedzialność za wypłacalność dłużnika	270
8.4. Sytuacja dłużnika wierzytelności	271
8.4.1. Zobowiązanie do zapłaty	271
8.4.2. Wygaśnięcie zobowiązania dłużnika wierzytelności	272
8.4.3. Zarzuty dłużnika wierzytelności przeciwko cesjonariuszowi ...	272
8.5. Dochodzenie roszczeń od dłużnika wierzytelności	273
8.5.1. Dochodzenie roszczeń przez cesjonariusza	273
8.5.2. Dochodzenie roszczeń przez cedenta	274
8.5.3. Zajęcie wierzytelności przez wierzycieli cedenta	274

9. Cesja wierzytelności a postępowanie upadłościowe	274
10. Cesja wierzytelności a postępowanie restrukturyzacyjne	276
11. Niektóre rodzaje przelewu wierzytelności	276

Rozdział 17

Zobowiązanie do przelewu wierzytelności	277
--	------------

Rozdział 18

Przewłaszczenie na zabezpieczenie rzeczy ruchomych	278
1. Pojęcie przewłaszczenia	278
1.1. Dopuszczalność przewłaszczenia na zabezpieczenie	278
1.2. Charakter prawny umowy przewłaszczenia	279
1.3. Przewłaszczenie pod warunkiem rozwiązującym	279
1.4. Przewłaszczenie pod warunkiem zawieszającym	280
1.5. Wierzytelność zabezpieczona przewłaszczeniem	281
1.6. Przedmiot przewłaszczenia na zabezpieczenie	281
2. Przewłaszczanie rzeczy ruchomych	283
2.1. Ogólne zasady	283
2.2. Wartość przedmiotu przewłaszczenia	285
2.3. Analiza przedmiotu przewłaszczenia	286
2.4. Przewłaszczenie rzeczy ruchomych oznaczonych co do tożsamości (art. 155, 156 oraz 710–719 k.c.)	286
2.5. Przewłaszczenie rzeczy oznaczonych co do gatunku	288
2.6. Przewłaszczenie pojazdów mechanicznych	290
2.7. Przewłaszczenie zbioru rzeczy	291
2.8. Przewłaszczenie udziału we współwłasności rzeczy ruchomej	293
2.9. Przewłaszczenie rzeczy przyszłych	294
3. Rzeczy ruchome, które nie mogą być przewłaszczone	295
3.1. Rzeczy niezbywalne	295
3.2. Części składowe oraz przynależności nieruchomości i rzeczy ruchomych	296
3.2.1. Część składowa	296
3.2.2. Przynależność	298
3.2.3. Przynależność nieruchomości	300
3.3. Rezerwy strategiczne	300
3.4. Rzeczy, których własność zastrzegł sobie sprzedawca	301
3.5. Rzeczy oddane w leasing	302
3.6. Zastrzeżone prawo pierwokupu	302
4. Rzeczy ruchome, których przewłaszczenie jest ograniczone	302
4.1. Przewłaszczanie zorganizowanej części przedsiębiorstwa	302
4.2. Przewłaszczenie rzeczy stanowiącej własność małoletniego	304
4.3. Przewłaszczenie rzeczy stanowiącej składnik majątku wspólnego małżonków	306

5. Strony i uczestnicy umowy przewłaszczenia	308
5.1. Przewłaszczający	308
5.1.1. Osoba mogąca rzecz przewłaszczyć	308
5.1.2. Pełnomocnictwo do przewłaszczenia	309
5.1.3. Przewłaszczanie rzeczy przez osobę nieuprawnioną	309
5.1.4. Uprawnienia i obowiązki przewłaszczającego	310
5.1.5. Zakres odpowiedzialności przewłaszczającego	312
5.1.6. Osoba trzecia, u której znajduje się rzecz przewłaszczona	313
5.2. Podmiot, na który rzecz przewłaszczono	313
6. Forma i treść umowy przewłaszczenia	314
6.1. Forma umowy przewłaszczenia	314
6.2. Treść umowy przewłaszczenia	315
6.2.1. Elementy umowy przewłaszczenia	315
6.2.2. Określenie celu umowy	316
6.2.3. Oznaczenie wierzytelności	316
6.2.4. Oznaczenie i oznakowanie rzeczy przewłaszczonej oraz ewidencja zmian	316
6.2.5. Określenie tytułu prawnego przewłaszczającego do rzeczy	318
6.2.6. Określenie warunku, pod jakim dokonywane jest przewłaszczenie	318
6.2.6.1. Warunek rozwiązujący	318
6.2.6.2. Warunek zawieszający	319
6.2.6.3. Zobowiązanie do zwrotnego przeniesienia własności	319
6.2.6.4. Rzeczy przyszłe	319
6.2.7. Określenie praw przewłaszczającego	320
6.2.8. Określenie praw podmiotu, na który następuje przewłaszczenie	320
7. Przewłaszczenie a ubezpieczenie rzeczy przewłaszczonej	320
8. Zaspokojenie roszczeń wierzyciela z rzeczy przewłaszczonej	321
8.1. Tryb zaspokojenia roszczeń wierzyciela	321
8.2. Skutki przejęcia przedmiotu przewłaszczenia przez wierzyciela	323
9. Przewłaszczenie a podatek VAT	325
10. Przewłaszczenie a zobowiązania przewłaszczającego wobec Skarbu Państwa	326
11. Przewłaszczenie a postępowanie upadłościowe	326
12. Przewłaszczenie a postępowanie restrukturyzacyjne	327
13. Przewłaszczenie a postępowanie egzekucyjne	328

Rozdział 19

Przyrzeczenie zawarcia umowy przewłaszczenia (art. 389–390 k.c.)	330
---	------------

Rozdział 20

Zastrzeżenie własności rzeczy sprzedanej (art. 589–591 k.c.)	331
---	-----

Rozdział 21**Zastaw zwykły (ogólny, cywilny) na rzeczach ruchomych**

(art. 306–326 k.c.)	334
1. Definicja zastawu i jego cechy charakterystyczne	334
1.1. Pojęcie zastawu	334
1.2. Zastaw jako ograniczone prawo rzeczowe	335
1.3. Zastaw jako zabezpieczenie wierzytelności	335
1.4. Charakter prawny zastawu	335
1.4.1. Źródło powstania zastawu	335
1.4.2. Akcesoryjność zastawu	335
1.4.3. Szczegółowość zastawu	336
1.4.4. Prawo zaspokojenia z nieruchomości	337
1.4.5. Pierwszeństwo zastawnika	337
1.4.6. Skuteczność zastawu względem każdorazowego właściciela rzeczy obciążonej	337
2. Wierzytelność zabezpieczona zastawem zwykłym	337
2.1. Wierzytelność zabezpieczona	337
2.2. Przelew wierzytelności zabezpieczonej zastawem zwykłym	338
3. Przedmiot zastawu zwykłego na rzeczach ruchomych	338
3.1. Ogólne zasady	338
3.1.1. Określenie przedmiotu zastawu zwykłego	338
3.1.2. Analiza przedmiotu zastawu zwykłego	340
3.2. Rzeczy ruchome, które nie mogą być zastawione	341
3.2.1. Rzeczy niezastawialne	341
3.2.2. Przedsiębiorstwo i gospodarstwo rolne	341
3.2.3. Zastrzeżenie własności	342
3.3. Części składowe i przynależności	342
3.4. Rzeczy ruchome, których zastawianie jest ograniczone	342
3.4.1. Artykuł 230 k.s.h.	342
3.4.2. Ustanowienie zastawu na rzeczy stanowiącej składnik majątku wspólnego małżonków	343
3.4.3. Ustanowienie zastawu zwykłego na rzeczy stanowiącej własność małoletniego	345
4. Zakres obciążenia zastawem	345
4.1. Części składowe i przynależności	345
4.2. Pożytki	346
5. Pierwszeństwo zastawów	346
5.1. Zasada pierwszeństwa	346
5.2. Zmiana pierwszeństwa	347

6. Rozporządzanie przez zastawcę rzeczą zastawioną	347
6.1. Możliwość rozporządzania rzeczą zastawioną	347
6.2. Zmniejszenie wartości rzeczy zastawionej	348
6.3. Zbycie zastawionej rzeczy	348
7. Strony i uczestnicy umowy zastawu	349
7.1. Zastawca	349
7.1.1. Osoba mogąca ustanowić zastaw zwykły	349
7.1.2. Pełnomocnictwo do ustanowienia zastawu zwykłego	350
7.1.3. Ustanowienie zastawu zwykłego przez osobę nieuprawnioną	350
7.1.4. Uprawnienia zastawcy	351
7.1.5. Zakres zabezpieczenia zastawem	352
7.1.5.1. Zakres odpowiedzialności zastawcy	352
7.1.5.2. Zmiana zakresu zabezpieczenia zastawem	352
7.2. Zastawnik	353
7.3. Osoba trzecia, u której znajduje się rzecz zastawiona	354
7.3.1. Przechowawca	354
7.3.2. Przedsiębiorstwo składowe	355
7.4. Strony umowy zastawu zwykłego w przypadku kredytu udzielonego leasingodawcy	356
8. Forma i treść umowy zastawu zwykłego	357
8.1. Forma umowy zastawu	357
8.2. Treść umowy zastawu	357
9. Wykonanie przez zastawnika prawa zastawu zwykłego	359
9.1. Zaspokojenie roszczeń zastawnika z rzeczy obciążonej zastawem zwykłym	359
9.2. Zarzuty zastawcy	359
10. Wygaśnięcie zastawu zwykłego	360
11. Zastaw zwykły a upadłość	361
12. Zastaw zwykły a postępowanie restrukturyzacyjne	362
13. Zastaw zwykły a postępowanie egzekucyjne	363

Rozdział 22

Zastaw morski	365
----------------------------	-----

Rozdział 23

Zastaw zwykły na prawach (art. 327–335 k.c.)	366
1. Zagadnienia wstępne	366
2. Przedmiot zastawu	366
2.1. Prawa, które mogą być zastawione	366
2.2. Pierwszeństwo zastawów	367
2.3. Rozporządzenie przez zastawcę zastawionym prawem	367

3. Strony i uczestnicy umowy zastawu	367
3.1. Zastawca	367
3.2. Zastawnik	368
3.3. Dłużnik wierzytelności obciążonej zastawem	369
3.4. Osoba trzecia, u której znajduje się dokument potwierdzający prawo	369
4. Ustanowienie zastawu na prawach	370
4.1. Zagadnienia ogólne	370
4.2. Umowa zastawu	370
4.2.1. Forma umowy zastawu na prawach	370
4.2.2. Treść umowy zastawu	372
4.3. Inne warunki niezbędne do ustanowienia zastawu	372
5. Uprawnienia zastawcy i zastawnika (art. 330–331 k.c.)	373
6. Zaspokojenie roszczeń zastawnika (art. 332–335 k.c.)	373
7. Niektóre rodzaje zastawu na prawach	374
8. Zastaw na prawach a upadłość	375
9. Zastaw na prawach a postępowanie egzekucyjne	376

Rozdział 24

Przyrzeczenie ustanowienia zastawu zwykłego (umowa przedwstępna)	378
---	------------

Rozdział 25

Zastaw rejestrowy	381
1. Przepisy regulujące zastaw rejestrowy	381
2. Pojęcie zastawu rejestrowego	383
3. Wierzytelność zabezpieczona zastawem rejestrowym (art. 1, 3, 5 i 6 u.z.r.r.z.)	384
3.1. Wierzytelności, które mogą być zabezpieczone zastawem	384
3.2. Zabezpieczenie zastawem należności ubocznych (art. 6a u.z.r.r.z.)	385
3.3. Zabezpieczenie zastawem rejestrowym kilku wierzytelności	386
3.3.1. Zabezpieczenie zastawem rejestrowym kilku wierzytelności przysługujących temu samemu podmiotowi (art. 6 u.z.r.r.z.)	386
3.3.2. Zabezpieczenie zastawem rejestrowym kilku wierzytelności przysługujących różnym podmiotom (art. 4 ust. 1 i 2 u.z.r.r.z.)	386
3.3.3. Zabezpieczenie zastawem rejestrowym wierzytelności z tytułu dłużnych papierów wartościowych emitowanych w serii (art. 4 ust. 3 i 4 u.z.r.r.z. oraz art. 29–30 u.o.)	387
4. Przedmiot zastawu rejestrowego (art. 7–10 u.z.r.r.z.)	390
4.1. Określenie przedmiotu zastawu rejestrowego (art. 7 u.z.r.r.z.)	390
4.2. Rzeczy i prawa zastawialne	391
4.2.1. Rzeczy oznaczone co do tożsamości i co do gatunku	391

4.2.1.1.	Rzeczy oznaczone co do tożsamości	391
4.2.1.2.	Rzeczy oznaczone co do gatunku	391
4.2.1.3.	Pojazdy mechaniczne	392
4.2.1.4.	Rzeczy oddane w leasing	393
4.2.1.5.	Rzeczy wyłączone z egzekucji	393
4.2.2.	Prawa	394
4.2.2.1.	Prawa na dobrach niematerialnych	394
4.2.2.2.	Wierzytelności	394
4.2.2.3.	Prawa z instrumentów finansowych	394
4.2.3.	Zbiór rzeczy ruchomych lub praw (art. 7 ust. 2 pkt 3 u.z.r.r.z.)	394
4.2.4.	Rzeczy lub prawa przyszłe	396
4.3.	Rzeczy ruchome, które nie mogą być obciążone zastawem rejestrowym	396
4.3.1.	Rzeczy ruchome i prawa niezastawialne	396
4.3.2.	Części składowe oraz przynależności nieruchomości i rzeczy ruchomych	397
4.3.3.	Przedsiębiorstwo i gospodarstwo rolne	398
4.4.	Rzeczy ruchome, których zastawianie jest ograniczone	398
4.4.1.	Zastawienie zorganizowanej części przedsiębiorstwa	398
4.4.2.	Ustanowienie zastawu na rzeczy stanowiącej składnik majątku wspólnego małżonków	399
4.4.3.	Ustanowienie zastawu rejestrowego na rzeczy stanowiącej własność małoletniego	400
4.5.	Zakres obciążenia zastawem	401
4.5.1.	Części składowe i przynależności	401
4.5.2.	Surowaty	401
4.5.3.	Roszczenia o odszkodowanie	404
5.	Zbieg obciążeń	404
5.1.	Pierwszeństwo zastawów	404
5.2.	Zmiana pierwszeństwa	405
6.	Rozporządzanie rzeczą zastawioną	405
6.1.	Przetwarzanie rzeczy obciążonej zastawem (art. 8 u.z.r.r.z.)	405
6.2.	Rzecz obciążona zastawem rejestrowym jako część składowa nieruchomości (art. 9 u.z.r.r.z.)	406
6.3.	Dalsze obciążanie lub zbycie przedmiotu zastawu rejestrowego	408
7.	Strony i uczestnicy umowy zastawniczej	409
7.1.	Zastawca	409
7.1.1.	Osoba mogąca ustanowić zastaw	409
7.1.2.	Uprawnienia i obowiązki zastawcy	410
7.1.2.1.	Prawa zastawcy	410
7.1.2.2.	Prawo do korzystania z rzeczy (art. 11 u.z.r.r.z.)	411
7.1.3.	Zakres odpowiedzialności zastawcy	412
7.2.	Zastawnik	412

7.3. Osoba trzecia, u której znajduje się przedmiot zastawu rejestrowego	414
8. Ustanowienie zastawu rejestrowego	414
8.1. Zagadnienia wstępne	414
8.2. Umowa zastawnicza	415
8.2.1. Forma umowy zastawniczej	415
8.2.2. Treść umowy zastawniczej	415
8.2.2.1. Elementy obligatoryjne umowy zastawniczej	415
8.2.2.2. Zastawnik, zastawca oraz dłużnik, jeżeli nie jest on zastawcą	416
8.2.2.3. Przedmiot zastawu	417
8.2.2.4. Wierzytelność zabezpieczona zastawem	417
8.2.2.5. Fakultatywne elementy umowy zastawniczej	418
8.3. Dodatkowe wymagania przy zastawie rejestrowym na prawach	419
8.4. Wpis do rejestru zastawów	420
8.4.1. Wniosek o wpis zastawu rejestrowego do rejestru zastawów ...	420
8.4.2. Rejestr zastawów	421
8.4.3. Zabezpieczenie wierzytelności zastawnika na przedmiocie zastawu rejestrowego do dnia wpisu zastawu do rejestru	424
8.5. Odnotowanie zastawu w dowodzie rejestracyjnym pojazdu mechanicznego	425
8.6. Odnotowanie zastawu rejestrowego w innych rejestrach (art. 41a u.z.r.r.z.)	426
9. Zmiana treści zastawu rejestrowego	427
9.1. Wprowadzenie	427
9.2. Forma zmiany treści umowy zastawniczej	427
9.3. Rodzaje zmian treści zastawu	428
9.3.1. Zmiany przedmiotowe	428
9.3.1.1. Zmiana przedmiotu zastawu rejestrowego	428
9.3.1.2. Inne zmiany dotyczące przedmiotu zastawu rejestrowego	428
9.3.2. Zmiana dotycząca wierzytelności zabezpieczonej zastawem ...	428
9.3.3. Zmiana zastawnika (art. 17 u.z.r.r.z.)	429
9.3.3.1. Przeniesienie zastawu	429
9.3.3.2. Przeniesienie wierzytelności bez zastawu	430
9.3.3.3. Nabycie wierzytelności w drodze sukcesji uniwersalnej	430
9.3.3.4. Wstąpienie w prawa wierzyciela	430
9.3.3.5. Inne zmiany dotyczące zastawnika	431
9.3.4. Zmiana zastawcy	431
9.3.5. Zmiana dłużnika niebędącego zastawcą	432
9.3.6. Zmiana najwyższej sumy zabezpieczenia	432

10. Wygaśnięcie zastawu rejestrowego	432
10.1. Przyczyny wygaśnięcia zastawu	432
10.2. Wykreślenie zastawu rejestrowego	434
10.2.1. Wykreślenie zastawu z rejestru zastawów (art. 19 u.z.r.r.z.)	434
10.2.2. Wykreślenie zastawu z dowodu rejestracyjnego pojazdu mechanicznego	435
10.3. Zbycie przedmiotu zastawu rejestrowego (art. 13 u.z.r.r.z.)	435
10.4. Zastaw po wygaśnięciu wierzytelności (art. 18 ust. 1 u.z.r.r.z.)	438
11. Zaspokojenie roszczeń zastawnika (art. 20–27 u.z.r.r.z.)	438
11.1. Tryb zaspokojenia roszczeń zastawnika	438
11.2. Egzekucja	439
11.3. Przejęcie na własność przedmiotu zastawu rejestrowego (art. 22 i 23 oraz 25 u.z.r.r.z.)	440
11.4. Sprzedaż przedmiotu zastawu rejestrowego w drodze przetargu publicznego	442
11.5. Zaspokojenie z dochodu, jaki przynosi przedsiębiorstwo zastawcy (art. 27 u.z.r.r.z.)	444
12. Zastaw rejestrowy a postępowanie upadłościowe	444
13. Zastaw rejestrowy a postępowanie restrukturyzacyjne	446

Rozdział 26

Kaucja	448
---------------------	-----

Rozdział 27

Zabezpieczenie na rachunku bankowym	449
1. Blokada środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym	449
1.1. Blokada na podstawie art. 50 pr. bank.	449
1.2. Blokada na podstawie art. 393 k.c.	451
2. Zastaw na wierzytelności z rachunku bankowego	452
2.1. Zastaw według Kodeksu cywilnego	452
2.2. Zastaw rejestrowy	455
3. Zastaw na wierzytelności z rachunku oszczędnościowego – wkładów oszczędnościowych	456
3.1. Zastaw według Kodeksu cywilnego	456
3.2. Zastaw rejestrowy	457
4. Przelew wierzytelności z rachunku bankowego	459
5. Przewłaszczenie lokaty pieniężnej na zabezpieczenie	461
6. Pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym	462
7. Przeniesienie określonej kwoty na własność banku na podstawie art. 102 pr. bank. (kaucja bankowa)	464
8. Zwrot podatku VAT w całości lub w części na rachunek banku	465

Rozdział 28

Zabezpieczenie na akredytywie dokumentowej	467
1. Zastaw na wierzytelności z akredytywy dokumentowej	467
2. Przelew wierzytelności z akredytywy dokumentowej	468

Rozdział 29

Zabezpieczenie na umowie sprzedaży	470
1. Przelew wierzytelności z tytułu umowy sprzedaży	470
2. Zastaw na należności przysługującej ze sprzedaży towarów i usług	471
3. Zastaw na prawie do otrzymania rzeczy	472

Rozdział 30

Zabezpieczenie na umowie ubezpieczenia	474
1. Przelew wierzytelności	474
1.1. Wprowadzenie	474
1.2. Przelew wierzytelności z umowy ubezpieczenia majątkowego	476
1.3. Przelew wierzytelności z umowy ubezpieczenia AC i OC	478
1.3.1. Przelew wierzytelności z umowy ubezpieczenia AC	478
1.3.2. Przelew wierzytelności z umowy ubezpieczenia OC	478
2. Zabezpieczenie na umowie ubezpieczenia na życie	479
3. Ubezpieczenie kredytu	481
4. Gwarantowane przez Skarb Państwa ubezpieczenia eksportowe realizowane przez Korporację Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych Spółkę Akcyjną (KUKE)	482

Rozdział 31

Zabezpieczenie na prawach z zakresu własności przemysłowej	485
1. Zastaw na prawach z zakresu własności przemysłowej	485
1.1. Przedmiot zastawu	485
1.2. Ustanowienie zastawu	486
1.3. Wygaśnięcie zastawu	488
2. Umowa licencyjna	489
3. Umowa przeniesienia praw do tzw. <i>know-how</i>	490

Rozdział 32

Zabezpieczenie na jednostkach uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych i na certyfikatach inwestycyjnych	492
1. Wprowadzenie	492
2. Pełnomocnictwo do odprzedaży jednostek uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym otwartym	493
3. Zastaw na jednostkach uczestnictwa funduszu inwestycyjnego otwartego (art. 83 u.f.i.)	494
4. Zastaw na certyfikatach inwestycyjnych	495

Rozdział 33

Zabezpieczenie na bankowych papierach wartościowych	497
1. Bankowe papiery wartościowe	497
2. Zastaw	498
3. Kaucja	499
4. Przewłaszczenie na zabezpieczenie	499

Rozdział 34

Zabezpieczenia na obligacjach	501
1. Zastaw	501
1.1. Podstawowe zasady dotyczące emisji obligacji	501
1.2. Ogólne zasady ustanawiania zastawu na obligacjach	502
1.3. Zastaw na obligacjach wyemitowanych przez bank-zastawnika	503
2. Przewłaszczenie	504

Rozdział 35

Zabezpieczenie na udziałach w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 180–182 k.s.h.)	506
1. Zastaw na udziałach w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością	506
1.1. Ograniczenia w obciążaniu udziału	506
1.2. Ustanowienie zastawu na udziałach	508
1.3. Umowa zastawu na udziałach	509
1.4. Wykonywanie przez zastawnika prawa głosu	511
1.5. Zaspokojenie roszczeń zastawnika	511
2. Zastaw na dywidendach	513
3. Przewłaszczenie udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością	513

Rozdział 36

Zabezpieczenie na akcjach spółki niebędącej spółką publiczną	517
1. Wprowadzenie	517
2. Zastaw na akcjach na okaziciela	519
3. Zastaw na akcjach imiennych	519
4. Treść umowy zastawu	521
4.1. Elementy umowy zastawu	521
4.2. Wykonywanie prawa głosu	522
5. Skutki ustanowienia zastawu	523
6. Zaspokojenie roszczeń wierzyciela-zastawnika	524
7. Zastaw na dywidendach	525
8. Zastaw na prawie poboru akcji	526
9. Przewłaszczenie akcji	526

Rozdział 37

Zabezpieczenie na instrumentach finansowych	530
1. Zagadnienia wstępne	530
1.1. Przedmiot zabezpieczenia	530
1.2. Podmiot ustanawiający zabezpieczenie	532
1.3. Podmiot podejmujący czynności związane z ustanowieniem zabezpieczenia	533
1.4. Rodzaje zabezpieczeń na instrumentach finansowych	533
2. Blokada instrumentów finansowych (§ 99–107 r.t.w.p.f.)	534
3. Zastaw na instrumentach finansowych (§ 108–119 r.t.w.p.f.)	538
3.1. Zasady ustanawiania zastawu	538
3.2. Szczególne zasady dotyczące zastawu na akcjach spółki publicznej	540
3.3. Zaspokojenie roszczeń z zabezpieczenia na instrumentach finansowych	541
4. Przewłaszczenie instrumentów finansowych	542
5. Ustanawianie zabezpieczeń spłaty udzielonych kredytów i pożyczek a forma tego zabezpieczenia (§ 90–93 r.t.w.p.f.)	543

Rozdział 38

Zabezpieczenia finansowe	545
1. Pojęcie zabezpieczenia finansowego	545
2. Wierzytelności zabezpieczane zabezpieczeniem finansowym	545
3. Podmiot ustanawiający lub przyjmujący zabezpieczenie oraz dłużnik z wierzytelności finansowej	546
4. Przedmiot zabezpieczenia finansowego	548
5. Sposób zabezpieczenia finansowego	550
5.1. Rodzaje zabezpieczeń finansowych	550
5.2. Przeniesienie praw	550
5.3. Zastaw finansowy	551
5.4. Blokada finansowa	552
6. Ustanowienie zabezpieczenia finansowego	552
6.1. Forma ustanowienia zabezpieczenia finansowego	552
6.2. Treść umowy o ustanowienie zabezpieczenia finansowego (art. 5 u.z.f.)	553
6.3. Odnotowanie zabezpieczenia finansowego	554
7. Tryb i warunki postępowania firmy inwestycyjnej lub banku powierniczego przy ustanawianiu zabezpieczenia finansowego na maklerskich instrumentach finansowych	555
8. Prawa i obowiązki stron umowy o ustanowienie zabezpieczenia finansowego	556
8.1. Prawo do użycia przedmiotu zabezpieczenia finansowego przez zastawnika	556

8.2. Prawo do zastępowania składników zabezpieczenia finansowego	557
8.3. Prawo do pożytków (§ 132 i 129 r.t.w.p.f.)	558
9. Zaspokajanie roszczeń przyjmującego zabezpieczenie z przedmiotu zabezpieczenia finansowego	558
9.1. Sposoby zaspokojenia roszczeń przyjmującego zabezpieczenie	558
9.2. Zawiadomienie o wygaśnięciu roszczenia o zwrot przedmiotu zabezpieczenia	559
9.3. Przejęcie przez zastawnika przedmiotu zabezpieczenia (art. 11 u.z.f.)	560
9.4. Potrącenie (art. 10 ust. 1 u.z.f.)	560
9.5. Kompensata (art. 3 pkt 3, art. 4 i 10 u.z.f.)	561
9.6. Spełnienie świadczenia na rzecz przyjmującego zabezpieczenie	561
9.7. Odkupienie jednostek uczestnictwa	562
9.8. Tryb i warunki postępowania firmy inwestycyjnej lub banku powierniczego przy realizacji zabezpieczenia wierzytelności na maklerskich instrumentach finansowych	562
9.8.1. Zaspokojenie wierzytelności zabezpieczonych blokadą finansową (§ 124–125 r.t.w.p.f.)	562
9.8.2. Zaspokojenie wierzytelności zabezpieczonych zastawem finansowym (§ 131–132 r.t.w.p.f.)	563
10. Zabezpieczenie finansowe a postępowanie upadłościowe	563
11. Wygaśnięcie zabezpieczenia finansowego	564

Rozdział 39

Hipoteka	565
1. Definicja hipoteki i jej cechy charakterystyczne	565
1.1. Pojęcie hipoteki	565
1.2. Hipoteka jako ograniczone prawo rzeczowe	566
1.3. Hipoteka jako zabezpieczenie wierzytelności	566
2. Charakter prawny hipoteki	566
2.1. Źródło powstania hipoteki	566
2.2. Akcesoryjność hipoteki	567
2.3. Szczegółowość hipoteki	568
2.4. Niepodzielność hipoteki	568
2.5. Prawo do zaspokojenia z nieruchomości	568
2.6. Skuteczność hipoteki względem każdego właściciela nieruchomości obciążonej	568
2.7. Pierwszeństwo wierzyciela hipotecznego	569
2.8. Jawność hipoteki	569
3. Wierzytelność hipoteczna (art. 68 u.k.w.h.)	570
3.1. Wierzytelności, które mogą być zabezpieczone hipoteką	570
3.2. Zabezpieczenie hipoteką kilku wierzytelności	571

3.2.1.	Zabezpieczenie hipoteką kilku wierzytelności przysługujących temu samemu podmiotowi (art. 68 ¹ u.k.w.h.)	571
3.2.1.1.	Zakres zabezpieczenia kilku wierzytelności (art. 68 ¹ ust. 1–2 u.k.w.h.)	571
3.2.1.2.	Zabezpieczenie hipoteką wierzytelności z weksła <i>in blanco</i>	572
3.2.1.3.	Zabezpieczenie hipoteką wierzytelności z umowy ramowej	573
3.2.1.4.	Podział hipoteki (art. 68 ¹ ust. 3 u.k.w.h.)	574
3.2.1.5.	Połączenie hipotek	576
3.2.2.	Zabezpieczenie hipoteką kilku wierzytelności przysługujących różnym podmiotom	577
3.2.2.1.	Zabezpieczenie wierzytelności konsorcjum	577
3.2.2.2.	Zabezpieczenie wierzytelności obligatariuszy	579
3.3.	Suma hipoteki	581
3.4.	Waluta hipoteki	582
4.	Przedmiot hipoteki	583
4.1.	Określenie przedmiotu hipoteki	583
4.2.	Nieruchomość	583
4.2.1.	Pojęcie nieruchomości	583
4.2.2.	Nieruchomość gruntowa	584
4.2.3.	Nieruchomość budynkowa	586
4.2.4.	Nieruchomość lokalowa	588
4.3.	Ułamkowa część nieruchomości	590
4.4.	Użytkowanie wieczyste	591
4.5.	Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu	594
4.6.	Nieruchomość spółdzielni	596
4.7.	Wierzytelność hipoteczna (subintabulat)	596
4.8.	Hipoteka na kilku nieruchomościach (art. 76 u.k.w.h.)	597
4.8.1.	Obciążenie hipoteką kilku nieruchomości	597
4.8.2.	Hipoteka łączna powstała z mocy prawa (hipoteka łączna <i>ex lege</i>) (art. 76 ust. 1 i 2 u.k.w.h.)	598
4.8.3.	Hipoteka łączna umowna (art. 76 ust. 3 u.k.w.h.)	600
4.8.3.1.	Charakter prawny hipoteki łącznej umownej	600
4.8.3.2.	Przekształcenie hipoteki pojedynczej w hipotekę łączną	601
4.8.3.3.	Rozszerzenie przedmiotu hipoteki łącznej	602
4.8.3.4.	„Zamiana przedmiotu” hipoteki łącznej	602
4.8.3.5.	Podział hipoteki łącznej umownej	603
4.8.4.	Podział nieruchomości zabudowanej (art. 76 ust. 4 u.k.w.h.)	604
4.8.5.	Hipoteka w przypadku zniesienia współwłasności w częściach ułamkowych (art. 76 ust. 1 ¹ –1 ⁴ u.k.w.h.)	607

4.8.6. Hipoteka podzielona pomiędzy kilka nieruchomości (repartycja hipoteki)	608
4.9. Połączenie nieruchomości obciążonych hipoteką (art. 21–22 u.k.w.h.)	608
4.10. Ekspektatywa	609
4.11. Zabezpieczenie jednej wierzytelności kilkoma hipotekami na tej samej nieruchomości	610
5. Części składowe nieruchomości	611
5.1. Pojęcie części składowej nieruchomości	611
5.2. Części składowe nieruchomości gruntowych	612
5.3. Pożytki	615
5.4. Części składowe nieruchomości lokalowych	616
6. Przynależności	617
7. Roszczenie właściciela o czynsz najmu lub dzierżawy	619
8. Rozporządzenie przez właściciela obciążoną nieruchomością	620
9. Ustanowienie hipoteki	621
9.1. Forma ustanowienia hipoteki	621
9.1.1. Wymagania co do formy	621
9.1.2. Ustanowienie hipoteki w formie aktu notarialnego	622
9.1.3. Ustanowienie hipoteki bankowej i na rzecz SKOK	623
9.1.3.1. Hipoteka bankowa	623
9.1.3.2. Hipoteka na rzecz SKOK	625
9.2. Strony umowy o ustanowienie hipoteki	626
9.2.1. Właściciel nieruchomości	626
9.2.1.1. Zasady ogólne	626
9.2.1.2. Współwłaściciele nieruchomości	626
9.2.1.3. Małoletni właściciel nieruchomości	628
9.2.1.4. Jednostka samorządu terytorialnego	628
9.2.1.5. Kościelne osoby prawne	628
9.2.1.6. Pełnomocnik	629
9.2.2. Wierzyciel hipoteczny	630
10. Rodzaje hipoteki umownej	630
10.1. Wprowadzenie	630
10.2. Hipoteka zwykła	631
10.3. Hipoteka kaucyjna	632
11. Powstanie hipoteki	633
11.1. Treść księgi wieczystej	633
11.1.1. Działy księgi wieczystej	633
11.1.2. Rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych	635
11.2. Ewidencja gruntów i budynków	639
11.3. Wniosek o wpis hipoteki	639
11.3.1. Forma i treść wniosku	639

11.3.2. Dokumenty dołączane do wniosku o wpis hipoteki umownej	640
11.3.3. Wpis hipoteki do księgi wieczystej	641
11.3.4. Treść wpisu w księdze wieczystej (§ 52–53 r.z.p.k.w.)	643
11.3.5. Powstanie hipoteki a ustanowienie hipoteki	644
11.3.6. Środki odwoławcze od orzeczeń sądu	645
11.3.7. Niezgodność treści księgi wieczystej	646
12. Pierwszeństwo praw ciężących na nieruchomości	647
12.1. Pojęcie pierwszeństwa (art. 249 k.c.)	647
12.2. Pierwszeństwo hipotek (art. 249 k.c. i art. 12 u.k.w.h.)	648
12.3. Zastrzeżenie pierwszeństwa hipotek (art. 13 u.k.w.h.)	648
12.4. Zmiana pierwszeństwa (art. 250 k.c.)	649
12.5. Ujawnienie pierwszeństwa w księdze wieczystej	651
13. Zmiana treści hipoteki umownej i wierzytelności hipotecznej	651
13.1. Wprowadzenie	651
13.2. Zmiana treści wierzytelności zabezpieczonej hipoteką „nową” oraz kaucyjną	652
13.2.1. Dłużnik hipoteczny będący dłużnikiem osobistym	652
13.2.2. Dłużnik hipoteczny niebędący dłużnikiem osobistym	652
13.3. Zmiana treści wierzytelności zabezpieczonej hipoteką zwykłą	653
13.4. Zmiana treści hipoteki (art. 248 k.c.)	654
13.5. Zastąpienie zabezpieczonej wierzytelności inną wierzytelnością (art. 68 ³ u.k.w.h.)	655
13.6. Zmiana przedmiotu hipoteki łącznej	658
13.7. Zmiana wierzyciela	658
13.7.1. Przeniesienie wierzytelności hipotecznej (art. 79–83 ¹ u.k.w.h.)	658
13.7.2. Wstąpienie w prawa wierzyciela (art. 518 k.c.)	660
14. Ochrona hipoteki	661
15. Ubezpieczenie nieruchomości obciążonej hipoteką	661
16. Wygaśnięcie hipoteki (art. 94–101 u.k.w.h.)	662
16.1. Przyczyny wygaśnięcia hipoteki	662
16.1.1. Zasady ogólne	662
16.1.2. Zrzeczenie się hipoteki (art. 246 k.c.)	663
16.1.3. Skutki wygaśnięcia hipoteki	664
16.2. Obowiązki wierzyciela po wygaśnięciu hipoteki (art. 100 u.k.w.h.)	665
16.2.1. Spłata długu przez dłużnika głównego	665
16.2.2. Spłata długu przez inną osobę niż dłużnik główny	665
16.3. Wykreślenie hipoteki	666
16.3.1. Wniosek o wykreślenie hipoteki	666
16.3.2. Dokumenty dołączane do wniosku o wykreślenie hipoteki	666
16.3.3. Wykreślenie hipoteki ustanowionej na zabezpieczenie wierzytelności obligatariuszy	668

16.3.4. Wykreślenie hipoteki ustanowionej na zabezpieczenie wierzytelności z weksla <i>in blanco</i>	669
17. Opróżnione miejsce hipoteczne	670
17.1. Powstanie opróżnionego miejsca hipotecznego	670
17.2. Przyczyny powstania opróżnionego miejsca hipotecznego	671
17.3. Przyczyny powstania opróżnionego miejsca hipotecznego w części	671
17.4. Sposoby rozporządzania opróżnionym miejscem hipotecznym (art. 101 ¹ ust. 1 zdanie drugie u.k.w.h.)	672
17.5. Granice rozporządzania opróżnionym miejscem hipotecznym (art. 101 ¹ ust. 1 zdanie pierwsze u.k.w.h.)	673
17.6. Wpis hipoteki lub przeniesienia hipoteki na opróżnione miejsce hipoteczne	675
17.6.1. Forma dokumentu będącego podstawą wpisu	675
17.6.2. Wpis do księgi wieczystej (art. 101 ⁴ ust. 1 u.k.w.h.)	675
17.6.3. Uprawnienie właściciela nieruchomości do rozporządzania opróżnionym miejscem hipotecznym (art. 101 ⁴ u.k.w.h.)	676
17.7. Roszczenie wierzyciela hipotecznego o przeniesienie jego hipoteki na opróżnione miejsce hipoteczne (art. 101 ⁹ u.k.w.h.)	677
17.8. Niedopuszczalne zastrzeżenie (art. 101 ⁸ u.k.w.h.)	679
18. Hipoteka przymusowa (art. 109–111 ¹ u.k.w.h.)	679
19. Hipoteka a egzekucja z nieruchomości	682
19.1. Obciążenie nieruchomości hipoteką po jej zajęciu	682
19.2. Zaspokojenie roszczeń wierzyciela z nieruchomości obciążonej hipoteką	683
19.3. Wpływ innych niż hipoteka obciążeń nieruchomości na postępowanie egzekucyjne	686
20. Hipoteka a postępowanie upadłościowe	686
21. Hipoteka a postępowanie restrukturyzacyjne	688

Rozdział 40

Roszczenie o ustanowienie hipoteki	691
--	-----

Rozdział 41

Przeniesienie własności nieruchomości (przewłaszczenie nieruchomości) (art. 155–158 k.c.)	693
--	-----

Rozdział 42

Przyrzeczenie przeniesienia własności nieruchomości (umowa przedwstępna) (art. 389 i 390 k.c.)	697
---	-----

Rozdział 43

Zastaw na statkach (art. 76–89 k.m.)	700
1. Hipoteka morska	700
2. Zastaw rejestrowy morski	702

Rozdział 44

Zastaw ustawowy (art. 326 k.c.)	703
--	-----

Rozdział 45

Zastaw skarbowy (art. 41–46i o.p.)	705
---	-----

Rozdział 46

Hipoteka przymusowa skarbu państwa (art. 34, 35, 38 i 39 o.p.)	708
---	-----

Rozdział 47

Akt notarialny, w którym dłużnik poddaje się egzekucji	710
1. Wprowadzenie	710
2. Artykuł 777 § 1 pkt 4 k.p.c.	711
3. Artykuł 777 § 1 pkt 5 k.p.c.	713
4. Artykuł 777 § 1 pkt 6 k.p.c.	713

Część II**Wzory umów i innych dokumentów****Rozdział 1**

Weksel własny <i>in blanco</i>	717
1. Deklaracja wystawcy do weksla własnego <i>in blanco</i>	717
2. Przykłady weksli własnych <i>in blanco</i>	729
3. Deklaracja wystawcy i poręczyciela wekslowego do weksla własnego <i>in blanco</i>	730
4. Przykład weksla własnego <i>in blanco</i> poręczonego	731
5. Aneks do deklaracji do weksla <i>in blanco</i>	731
6. Deklaracja na zabezpieczenie aneksu	733
7. Porozumienie do weksla <i>in blanco</i>	735

Rozdział 2

Poręczenie	737
1. Poręczenie za dług istniejący	737
2. Poręczenie za dług przyszły	747

Rozdział 3

Gwarancja bankowa i ubezpieczeniowa	752
--	-----

Rozdział 4

Przelew wierzytelności (cesja)	760
1. Przelew wierzytelności pod warunkiem rozwiązującym	760
2. Przelew wierzytelności pod warunkiem zawieszającym	769
3. Przelew wierzytelności z umowy ubezpieczenia	773
4. Przelew wierzytelności z rachunku bankowego	780

Rozdział 5

Przystąpienie do długu	785
-------------------------------------	-----

Rozdział 6

Zastaw rejestrowy na rzeczach ruchomych	788
1. Zastaw rejestrowy na rzeczach oznaczonych co do tożsamości	788
2. Zastaw rejestrowy na pojeździe mechanicznym	801
3. Zastaw rejestrowy na rzeczach oznaczonych co do gatunku	806

Rozdział 7

Zastaw zwykły na rzeczach ruchomych	812
--	-----

Rozdział 8

Zastaw na prawach	815
1. Zastaw rejestrowy	815
2. Zastaw zwykły	821
2.1. Zastaw na wierzytelności z rachunku bankowego	821
2.1.1. Zastaw na wierzytelności z rachunku bankowego lokaty terminowej	821
2.1.2. Zastaw na wierzytelności z rachunku bankowego lokaty terminowej prowadzonego przez zastawnika	827
2.1.3. Zastaw na wierzytelności z rachunku bankowego bieżącego	830
2.1.4. Zastaw na wierzytelności z rachunku bankowego bieżącego prowadzonego przez zastawnika	833
2.2. Zastaw na udziałach w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością	835

Rozdział 9

Pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym	840
1. Pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym bieżącym	840
2. Pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym terminowym	844

Rozdział 10

Przewłaszczenie na zabezpieczenie	846
1. Przewłaszczenie rzeczy oznaczonych co do tożsamości pod warunkiem rozwiązującym	846

2. Przewłaszczenie rzeczy oznaczonych co do gatunku	858
3. Przewłaszczenie pod warunkiem zawieszającym	864
4. Przewłaszczenie rzeczy przyszłych	870

Rozdział 11

Hipoteka	877
1. Ustanowienie hipoteki	877
1.1. Ustanowienie hipoteki w formie aktu notarialnego ⁽¹⁾	877
1.2. Ustanowienie hipoteki bankowej	882
1.2.1. Oświadczenie właściciela nieruchomości	882
1.2.2. Oświadczenie banku	887
1.3. Ustanowienie hipoteki na rzecz SKOK	890
2. Ustanowienie hipoteki łącznej	892
3. Poparcie wniosku o wpis hipoteki	894
4. Zmiana treści hipoteki	895
4.1. Zmiana treści hipoteki ustanowionej w formie aktu notarialnego	895
4.2. Zmiana treści hipoteki bankowej	898
4.2.1. Oświadczenie właściciela nieruchomości o zmianie treści hipoteki	898
4.2.2. Oświadczenie banku o zmianie treści hipoteki	899
5. Wygaśnięcie hipoteki	900
5.1. Zrzeczenie się hipoteki	900
5.1.1. Zrzeczenie się hipoteki w całości	900
5.1.2. Zrzeczenie się hipoteki w części	902
5.2. Zezwolenie na wykreślenie hipoteki	903
5.2.1. Spłata zobowiązania przez głównego dłużnika	903
5.2.2. Spłata zobowiązania przez osobę trzecią	905

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.)
k.m.	– ustawa z 18.09.2001 r. – Kodeks morski (Dz.U. z 2023 r. poz. 1309)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.)
k.r.o.	– ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 ze zm.)
k.s.h.	– ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm.)
nowela z 26.06.2009 r.	– ustawa z 26.06.2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 131, poz. 1075)
o.p.	– ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2022 r. poz. 2651 ze zm.)
p.r.	– ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2022 r. poz. 2309)
pr. bank.	– ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 2324 ze zm.)
pr. bud.	– ustawa z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2023 r. poz. 682 ze zm.)
pr. not.	– ustawa z 14.02.1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1799)
pr. weksl.	– ustawa z 28.04.1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 282)
p.r.d.	– ustawa z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2023 r. poz. 1047 ze zm.)
p.u.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 1520 ze zm.)
p.w.p.	– ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1170)
p.z.p.	– ustawa z 11.09.2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1710 ze zm.)
r.o.s.p.r.	– rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 15.10.1997 r. w sprawie szczegółowej organizacji i sposobu prowadzenia rejestru zastawów (Dz.U. Nr 134, poz. 892 ze zm.)

- r.s.p.z.r. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 10.03.2009 r. w sprawie przeprowadzenia sprzedaży przedmiotu zastawu rejestrowego w drodze przetargu publicznego (Dz.U. Nr 45, poz. 371)
- r.t.w.p.f. – rozporządzenie Ministra Finansów z 30.05.2018 r. w sprawie trybu i warunków postępowania firm inwestycyjnych, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, oraz banków powierniczych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1464)
- r.z.p.k.w. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 15.02.2016 r. w sprawie zakładania i prowadzenia ksiąg wieczystych w systemie teleinformatycznym (Dz.U. poz. 312 ze zm.)
- u.f.i. – ustawa z 27.05.2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz.U. z 2023 r. poz. 681 ze zm.)
- u.f.p. – ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1270 ze zm.)
- u.g.n. – ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2023 r. poz. 344 ze zm.)
- u.k.w.h. – ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2023 r. poz. 146 ze zm.)
- u.n.n.c. – ustawa z 24.03.1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (Dz.U. z 2017 r. poz. 2278)
- u.o. – ustawa z 15.01.2015 r. o obligacjach (Dz.U. z 2022 r. poz. 2244 ze zm.)
- u.o.i.f. – ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2023 r. poz. 646 ze zm.)
- u.p.g. – ustawa z 8.05.1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne (Dz.U. z 2023 r. poz. 926 ze zm.)
- u.p.t.u. – ustawa z 11.03.2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2022 r. poz. 931 ze zm.)
- u.r.s. – ustawa z 17.12.2020 r. o rezerwach strategicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 294)
- u.s.g. – ustawa z 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.)
- u.s.k.o.k. – ustawa z 5.11.2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1278 ze zm.)
- u.s.m. – ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 438 ze zm.)
- u.s.p. – ustawa z 5.06.1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 1526 ze zm.)
- u.u.w.i.f. – ustawa z 12.02.2009 r. o udzielaniu przez Skarb Państwa wsparcia instytucjom finansowym (Dz.U. z 2023 r. poz. 776)
- u.w.l. – ustawa z 24.06.1994 r. o własności lokali (Dz.U. z 2021 r. poz. 1048)
- u.z.f. – ustawa z 2.04.2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 133)
- u.z.r.r.z. – ustawa z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. z 2018 r. poz. 2017)

Inne

Apel.-W-wa	– Apelacja. Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Warszawie
BB	– Biuletyn Bankowy
Biul. Praw. PKO BP	– Biuletyn Prawniczy Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A.
Biul. SN	– Biuletyn Informacyjny Sądu Najwyższego
KPP	– Kwartalnik Prawa Prywatnego
KRS	– Krajowy Rejestr Sądowy
KUKE	– Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych
MPHW	– Miesięcznik Prawa Handlowego i Wekslowego
M. Praw.	– Monitor Prawniczy
M.Pr.Bank.	– Monitor Prawa Bankowego
NP	– Nowe Prawo
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSAB	– Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
OSAW	– Orzecznictwo Apelacji Wrocławskiej
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Zbiór Dodatkowy
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OwSS	– Orzecznictwo w Sprawach Samorządowych
PiP	– Państwo i Prawo
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
PPW	– Prawo Papierów Wartościowych
Pr. Bank.	– Prawo Bankowe
Pr. Gosp.	– Prawo Gospodarcze
Pr. Spółek	– Prawo Spółek
PS	– Przegląd Sądowy
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RIO	– regionalna izba obrachunkowa
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SA	– sąd apelacyjny
SC	– Studia Cywilistyczne
SKOK	– spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
SR	– sąd rejonowy
SW	– sąd wojewódzki
TPP	– Transformacje Prawa Prywatnego
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny
Zb. Orz. SN	– Zbiór Orzeczeń Sądu Najwyższego. Orzecznictwo Izby Pierwszej (Cywilnej)

Część I

PRAWNE ZABEZPIECZENIA ZAPŁATY WIERZYTELNOŚCI

Rozdział 1

RODZAJE PRAWNYCH ZABEZPIECZEŃ ZAPŁATY WIERZYTELNOŚCI

1. Zagadnienia wstępne

1.1. Zabezpieczenie wierzytelności

Banki, ubezpieczyciele i inne podmioty dokonują czynności, które wiążą się lub mogą się wiązać z zaangażowaniem środków własnych. Przed zawarciem takiej umowy wierzyciele badają, czy podmiot, wobec którego zaangażują się finansowo, posiada zdolność do wywiązania się wobec nich z zobowiązań.

Podstawową gwarancją spłaty długu jest przede wszystkim:

- 1) dobra sytuacja gospodarcza, majątkowa i finansowa dłużnika oraz
- 2) terminowość w wywiązywaniu się z zobowiązań wobec wierzyciela.

Z drugiej jednak strony wierzyciele zapewniają sobie określone prawne gwarancje, umożliwiające im odzyskanie części lub całości długu, w przypadku gdyby jego spłata z uzyskiwanych przez dłużnika dochodów nie była możliwa.

Prawne zabezpieczenia mogą być ustanowione przed powstaniem wierzytelności lub po nim. Ta druga możliwość jest stosowana, jeżeli spłata wierzytelności jest zagrożona z powodu złego stanu majątkowego dłużnika.

W takim wypadku wierzyciel może żądać:

- 1) zabezpieczenia wierzytelności, jeżeli umowa nie przewidywała prawnego zabezpieczenia jej spłaty, lub
- 2) dodatkowego zabezpieczenia wierzytelności oprócz już ustanowionego.

Niektóre zabezpieczenia mogą być ustanowione zarówno przez dłużnika, jak i przez osobę trzecią (np. hipoteka), a inne tylko przez osobę trzecią (np. poręczenie).

1.2. Szczególne przepisy dotyczące banków

1.2.1. Dopuszczalność udzielenia przez bank kredytu bez prawnego zabezpieczenia

Brzmienie przepisów ustawy z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 2324 ze zm.) może nasuwać wątpliwości, czy dopuszczalne jest udzielenie przez bank kredytu, pożyczki lub gwarancji bez prawnego zabezpieczenia.

Prawo bankowe zawiera bowiem dwa pozornie sprzeczne ze sobą przepisy:

- 1) art. 69 ust. 2 pkt 6, stanowiący, że umowa kredytu powinna określać sposób zabezpieczenia spłaty kredytu;
- 2) art. 93 ust. 1, według którego wierzyciel w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikających z czynności bankowych może żądać zabezpieczenia przewidzianego w ustawie z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.) i w ustawie z 28.04.1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 282) oraz zwyczajami przyjętymi w obrocie krajowym i zagranicznym.

Brzmienie tych przepisów pozwala na przyjęcie następującej ich interpretacji. Otóż art. 93 pr. bank. dotyczy tzw. prawnych zabezpieczeń, natomiast art. 69 pr. bank. odnosi się do wszelkich zabezpieczeń kredytów. Ponieważ podstawowym zabezpieczeniem spłaty kredytu jest właśnie sam dłużnik, a przede wszystkim jego dobra sytuacja finansowa, gospodarcza i majątkowa oraz jego solidność i uczciwość, do spełnienia wymagań art. 69 pr. bank. wystarczające będzie wskazanie, że zabezpieczenie kredytu stanowi osoba dłużnika, lub użycie innego adekwatnego sformułowania.

1.2.2. Udzielenie kredytu osobie nieposiadającej zdolności kredytowej

Przepis art. 70 ust. 2 pr. bank. zezwala na udzielenie kredytu: osobie fizycznej, prawnej lub jednostce organizacyjnej niemającej osobowości prawnej (o ile posiada ona zdolność prawną), które nie mają zdolności kredytowej. Bank może udzielić kredytu pod warunkiem:

- 1) ustanowienia szczególnego sposobu zabezpieczenia jego spłaty;
- 2) przedstawienia niezależnie od zabezpieczenia spłaty kredytu programu naprawy gospodarki podmiotu, którego realizacja zapewni – według oceny banku – uzyskanie zdolności kredytowej w określonym czasie, przy czym programem naprawy gospodarki podmiotu, o którym mowa powyżej, może być w szczególności układ przyjęty w ramach postępowania restrukturyzacyjnego prowadzonego zgodnie z ustawą z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2022 r. poz. 2309).

Oba warunki postawione przez przepis muszą być spełnione łącznie¹.

Nie budzi wątpliwości, że kredytowanie osób niemających zdolności kredytowej łączy się ze zwiększonym ryzykiem niezwrócenia oddanych do ich dyspozycji kwot. Tym samym udzielenie kredytu osobie niemającej tej zdolności może nastąpić tylko wtedy, gdy na odzyskanie tej zdolności istnieje realna szansa, a zabezpieczenie prawne takiego kredytu będzie szczególne. Ustawodawca postawił warunek ustanowienia „szczególnego sposobu zabezpieczenia” spłaty kredytu, nie dając jakichkolwiek wskázówek, jak należy pojęcie to rozumieć.

Zabezpieczenie, aby mogło być uznane za szczególne, powinno spełniać następujące wymogi:

- 1) powinno zabezpieczać bankowi zwrot całej kwoty kredytu wraz z odsetkami, opłatami i prowizjami;
- 2) jego wartość powinna znacznie przekraczać wysokość kwoty oddanej do dyspozycji kredytobiorcy i należnych bankowi odsetek ze względu na większe niż standardowe ryzyko;
- 3) musi istnieć faktyczna możliwość jego realizacji;
- 4) realizacja ta powinna następować łatwo, bez angażowania przez bank znaczących środków².

Za szczególne formy zabezpieczenia można uznać przeniesienie kwoty pieniężnej na własność banku oraz przewłaszczenie na zabezpieczenie, gdy jego przedmiotem jest rzecz łatwo i szybko zbywalna, o wartości znacząco przekraczającej kwotę kredytów i odsetek³. Za szczególny sposób zabezpieczenia można również uznać poręczenie bankowi osoby bardzo dobrze znanej, godnej zaufania i majątnej, która bez problemu spłaci zadłużenie kredytobiorcy.

Szczególnym zabezpieczeniem nie jest natomiast hipoteka z uwagi na bardzo długą i kosztowną jego realizację. Ponadto w wypadku gdy oferowana jako zabezpieczenie nieruchomość jest już obciążona innymi hipotekami, jest ona zabezpieczeniem w zasadzie mało realnym do wyegzekwowania. Należy również pamiętać o tym, że klient może obejmować hipoteką i zamieniać kolejne wierzytelności. Możliwe jest umieszczenie w umowie kredytu klauzuli, zgodnie z którą klient zobowiązuje się, że nie zawrze z wierzycielem hipotecznym tego typu umów pod rygorem wypowiedzenia umowy kredytu, tyle że w takim wypadku bank pozostanie z wy-

¹ Tak też P. Filipiak, *Prawo restrukturyzacyjne z perspektywy przedsiębiorcy w kryzysie finansowym*, „Palestra” 2015/11–12, s. 11 i n., oraz A. Kawulski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, art. 70, nt 4.

² Podobnie J. Molis [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, t. 1, *Komentarz do art. 1–92*, red. F. Zoll, Kraków 2005, s. 700–701; *Prawo bankowe. Komentarz*, red. E. Fojcik-Mastalska, Warszawa 2005, s. 280–281.

³ Por. B. Smykla, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2011, art. 70; B. Paxford [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, red. H. Gronkiewicz-Waltz, Warszawa 2013, art. 70.

powiedzianym i prawdopodobnie niespłaconym kredytem oraz nieegzekwowalną hipoteką.

Należy zatem uznać, że stosowanie przepisu art. 70 ust. 2 pr. bank. powinno mieć miejsce sporadycznie, a uznanie jakiegoś zabezpieczenia za szczególne powinno mieć charakter wyjątkowy ze względu na szczególne cechy tego zabezpieczenia oraz jego przedmiotu lub osoby zabezpieczającej.

1.3. Szczególne przepisy dotyczące obligacji

Emitent może ustanowić zabezpieczenie wierzytelności wynikających z obligacji. Jednakże nie jest do tego zobowiązany (art. 28 ust. 1 ustawy z 15.01.2015 r. o obligacjach, Dz.U. z 2022 r. poz. 2244 ze zm.). Mogą być wyemitowane obligacje niezabezpieczone⁴. Skoro obligacje mogą być niezabezpieczone, to dopuszczalne jest częściowe zabezpieczenie wierzytelności z obligacji.

Tak więc zabezpieczenie wierzytelności wynikających z obligacji⁵:

- 1) może być całkowite – gdy pokrywa wartość nominalną obligacji wraz z należnym oprocentowaniem;
- 2) może być częściowe – gdy zaspokoi tylko część roszczeń obligatariuszy;
- 3) może przewyższać wartość zobowiązań z obligacji.

Zabezpieczenie może być ustanowione przed wydaniem obligacji albo po ich wydaniu. W razie emisji obligacji mających formę dokumentu wydanie obligacji następuje z chwilą fizycznego wydania dokumentu obligacji obligatariuszowi. Wydanie obligacji niemających formy dokumentu następuje natomiast z chwilą zapisania obligacji w ewidencji lub z chwilą zapisania obligacji na rachunku papierów wartościowych⁶.

Okoliczność, że zabezpieczenia obligacji zostaną ustanowione po ich wyemitowaniu, musi wyraźnie wynikać z warunków emisji. W przeciwnym razie obligacje nie mogą być wydawane przed ustanowieniem zabezpieczeń przewidzianych w warunkach emisji (art. 28 ust. 2 u.o.).

W przypadku skorzystania z możliwości ustanowienia zabezpieczenia po wyemitowaniu obligacji emitent powinien nie tylko zobowiązać się w warunkach emisji do ustanowienia zabezpieczenia, lecz także wskazać termin ustanowienia takiego zabezpieczenia⁷.

⁴ Tak też A. Stokłosa, S. Syp, *Ustawa o obligacjach. Komentarz*, Warszawa 2020, art. 28, pkt 1.

⁵ K. Ernt, S. Rudnicki [w:] *Ustawa o obligacjach. Komentarz*, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2015, art. 28, nb 4; R.P. Woźniak, *Ustawa o obligacjach. Komentarz*, Warszawa 2015, art. 28, nb 4.

⁶ K. Ernt, S. Rudnicki [w:] *Ustawa o obligacjach...*, art. 28, nb 21.

⁷ R.P. Woźniak, *Ustawa o obligacjach...*, art. 28, nb 9.

Ustawa o obligacjach nie ogranicza rodzajów zabezpieczeń, jakie mogą być ustanowione na zabezpieczenie wierzytelności inkorporowanych w obligacjach. Zależy to więc od decyzji emitenta⁸. Może on także podjąć decyzję o tym, czy ustanawia jedno zabezpieczenie, czy kilka.

Zabezpieczenie może ustanowić bądź sam emitent, bądź osoba trzecia.

W przypadku ustanowienia zabezpieczenia innego niż hipoteka lub zastaw rejestrowy **emitent może**, przed rozpoczęciem emisji obligacji, zawrzeć w formie pisemnej pod rygorem nieważności umowę z administratorem zabezpieczeń, który wykonuje prawa i obowiązki wierzyciela z tytułu zabezpieczeń we własnym imieniu, lecz na rachunek obligatariuszy (art. 29 zdanie pierwsze u.o.). Natomiast w razie ustanowienia jako zabezpieczenia wierzytelności wynikających z obligacji zastawu lub hipoteki emitent jest zobowiązany powołać odpowiednio administratora zastawu albo administratora hipoteki.

Tak więc gdy zabezpieczeniem wierzytelności wynikających z obligacji będzie:

- 1) hipoteka albo zastaw rejestrowy – administrator zabezpieczeń **musi** być ustanowiony;
- 2) weksel *in blanco*, poręczenie, przelew wierzytelności, przewłaszczenie, zastaw zwykły (ogólny) i inne – administrator zabezpieczeń **może** być ustanowiony.

Należy zatem uznać, że administrator zabezpieczeń może być powołany **dla każdego rodzaju zabezpieczenia**⁹.

Wprowadzenie administratora zabezpieczeń jest celowe przede wszystkim wówczas, gdy zabezpieczenia są ustanawiane przed rozpoczęciem emisji obligacji oraz gdy obligacje są oferowane szerokiemu kręgowi potencjalnych inwestorów. Ponadto ustanowienie administratora ułatwi obrót obligacjami zabezpieczonymi. W przypadku bowiem zmiany obligatariuszy nie będzie konieczne wprowadzanie zmian do umów zawartych z udzielającymi zabezpieczenia. Natomiast ustanowienie zabezpieczeń innych niż hipoteka i zastaw rejestrowy bez powoływania administratora zabezpieczeń będzie możliwe, w wypadku gdy emisja obligacji jest dokonywana w trybie oferty prywatnej i kierowana do kilku podmiotów. Jednakże nawet w takim wypadku administrator zabezpieczeń może być powołany. Wszystko zależy od decyzji emitenta.

Niezależnie od tego, czy powołanie administratora zabezpieczeń jest obligatoryjne, czy fakultatywne, umowa z nim musi być zawarta przed rozpoczęciem emisji obli-

⁸ K. Ernt, S. Rudnicki [w:] *Ustawa o obligacjach...*, art. 28, nb 1 i 2; T. Sójka [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 4, *Prawo instrumentów finansowych*, red. M. Stec, Warszawa 2016, s. 262–263; R.P. Woźniak, *Ustawa o obligacjach...*, art. 28, nb 3; A. Stokłosa, S. Syp, *Ustawa o obligacjach...*, art. 28, pkt 4.

⁹ Tak też K. Ernt, S. Rudnicki [w:] *Ustawa o obligacjach...*, art. 28, nb 8; T. Sójka [w:] *Prawo instrumentów finansowych...*, s. 262, oraz R.P. Woźniak, *Ustawa o obligacjach...*, art. 28, nb 5.

gacji (art. 29 zdanie pierwsze u.o.). Należy uznać, że dotyczy to także zabezpieczeń, które mają być ustanowione dopiero po wydaniu obligacji.

Umowa z administratorem musi być zawarta w formie pisemnej pod rygorem nieważności (art. 29 zdanie pierwsze u.o.). Może to być zwykła forma pisemna albo kwalifikowana, np. akt notarialny. Jednakże wystarczające jest zachowanie zwykłej formy pisemnej, nawet w wypadku gdy zabezpieczenie musi być ustanowione w formie szczególnej, np. zastaw na prawach na piśmie z datą pewną czy hipoteka w formie aktu notarialnego.

Ustawa o obligacjach nie określa kręgu osób, które mogą pełnić funkcję administratora zabezpieczeń. Może więc nim być każda osoba fizyczna, osoba prawna, jak też jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej. Może to być jeden z obligatariuszy, ale nie jest to wymóg ustawy. Administratorem zabezpieczeń może być także bank pełniący funkcję banku-reprezentanta (art. 29 zdanie drugie u.o.).

Do administratora zabezpieczeń stosuje się odpowiednio art. 80 ust. 2–5 u.o. Z mocy tych przepisów administratorem zabezpieczeń **nie może być** podmiot:

- 1) którego członkowie organów nadzoru lub zarządu są dłużnikami emitenta;
- 2) będący oferującym w rozumieniu art. 2 lit. i rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1129 z 14.06.2017 r. w sprawie prospektu, który ma być publikowany w związku z ofertą publiczną papierów wartościowych lub dopuszczeniem ich do obrotu na rynku regulowanym oraz uchylenia dyrektywy 2003/71/WE (Dz.Urz. UE L 168, s. 12, ze zm.), papiery wartościowe danego emitenta;
- 3) z którym emitent zawarł umowę o oferowanie papierów wartościowych, o której mowa w art. 72 pkt 1 ustawy z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2022 r. poz. 1500 ze zm.);
- 4) którego więcej niż 20% członków organów nadzoru lub zarządu pełni jednocześnie funkcje członka organu stanowiącego, nadzoru lub zarządu emitenta;
- 5) posiadający więcej niż 10% akcji lub udziałów emitenta lub podmiotu dominującego lub zależnego w stosunku do emitenta w rozumieniu przepisów ustawy o rachunkowości;
- 6) którego więcej niż 10% akcji lub udziałów jest łącznie w posiadaniu emitenta, członków jego organów stanowiących, nadzoru lub zarządu oraz któregośkolwiek z właścicieli emitenta, albo gdy więcej niż 10% akcji lub udziałów podmiotu dominującego lub zależnego w stosunku do banku krajowego lub instytucji kredytowej, w rozumieniu przepisów ustawy o rachunkowości, znajduje się w posiadaniu tych podmiotów lub osób;
- 7) na którego sytuację finansową lub sytuację finansową podmiotu dominującego lub zależnego w stosunku do niego, w rozumieniu przepisów ustawy o rachunkowości, w sposób znaczący, pośrednio lub bezpośrednio, mogłaby wpłynąć sytuacja finansowa emitenta.

Poza powyższymi ograniczeniami emitent ma pełną swobodę w wyborze administratora zabezpieczeń. Jednakże musi to być podmiot niezależny od emitenta, ponieważ do zakresu jego obowiązków należy przede wszystkim reprezentowanie interesów obligatariuszy wobec emitenta¹⁰.

Administrator zabezpieczeń wykonuje prawa i obowiązki wierzyciela z tytułu zabezpieczeń we własnym imieniu, lecz na rachunek obligatariuszy. Ma prawo do zawierania umów dotyczących ustanowienia prawnego zabezpieczenia przewidzianego w warunkach emisji bez dodatkowego pełnomocnictwa, monitorowania stanu zabezpieczenia, żądania ustanowienia dodatkowych zabezpieczeń, podejmowania wszelkich czynności zmierzających do zaspokojenia wierzycieli z zabezpieczenia obligacji i podziału uzyskanych w ten sposób środków finansowych¹¹. Ze względu na to, że reprezentuje interesy obligatariuszy i jest zobowiązany działać w ich interesie, **nie może zrzec się zabezpieczenia**.

Jak orzekł Sąd Najwyższy, jest to dopuszczalne tylko wówczas, gdy możliwość taką przewidują wyraźnie warunki emisji. Zapis w umowie z administratorem jest niewystarczający¹².

Powołanie przez emitenta administratora zabezpieczeń oznacza również, że tylko on może wykonywać prawa i obowiązki wierzyciela, a działań tych nie mogą już podejmować sami obligatariusze.

1.4. Prawne zabezpieczenia w przypadku konsorcjum

W praktyce często występują konsorcja tworzone przez co najmniej dwie osoby. Mają one charakter tymczasowy. Powoływane są bowiem na czas realizacji jednego lub kilku zadań określonych w umowie konsorcjum. Umowa konsorcjum jest umową nie nazwaną i dopuszczalność jej zawarcia wynika z ogólnej zasady swobody umów określonej w art. 353¹ k.c.¹³ W przypadku banków możliwość zawarcia umowy o utworzeniu konsorcjum bankowego w celu wspólnego udzielenia kredytu przewiduje wprost art. 73 pr. bank. W umowie konsorcjum banki ustalają warunki udzielenia kredytu i jego zabezpieczenia oraz wyznaczają bank umocowany do zawarcia umowy kredytu. Banki uczestniczące w konsorcjum ponoszą ryzyko związane z udzielonym kredytem proporcjonalnie do wysokości wniesionych środków finansowych.

¹⁰ Tak trafnie K. Ernt, S. Rudnicki [w:] *Ustawa o obligacjach...*, art. 29, nb 5.

¹¹ Por. A. Poreda [w:] R. Dybka, K. Gliwiński, A. Poreda, *Zastaw rejestrowy i rejestr zastawów. Komentarz*, Warszawa 2016, art. 4, pkt 8; szerzej T. Kołodziej, *Zabezpieczenie roszczeń wynikających z obligacji zastawem rejestrowym na zbiorze wierzytelności*, M. Praw. 2012/8, s. 418–419.

¹² Por. postanowienie SN z 12.03.2020 r., IV CSK 287/18, LEX nr 3029177, dotyczące możliwości zrzeczenia się przez administratora hipoteki.

¹³ Wyrok SA w Warszawie z 24.05.2017 r., VI ACA 1218/15, LEX nr 2354164.

Konsorcjum nie działa w formie spółki cywilnej, chyba że wolą stron ukształtowano je w ten sposób, iż spełnione są wymogi konstrukcyjne wyznaczające treść takiego stosunku prawnego, tj. istnieje przedsiębiorstwo, majątek wspólny, więzi organizacyjne i majątkowe wspólników¹⁴.

Konsorcjum może być utworzone jako tzw. tajne, gdy na zewnątrz jako strona umów występuje wyłącznie podmiot wskazany w umowie konsorcjum jako lider, względnie jawne, gdy jako strona umowy na zewnątrz występują wszyscy konsorcjanci, a lider występuje jako ich pełnomocnik.

Konsorcjum, w tym bankowe, nie jest podmiotem, nawet gdy działa jako spółka cywilna, i nawet wówczas, gdy jest jawne. Jest jedynie stosunkiem obligacyjnym wynikającym z umowy konsorcjum, w którym każdy z jego członków (konsorcjantów) zobowiązuje się do określonego uczestnictwa w konsorcjum. Podmioty tworzące konsorcjum stanowią jeden łączny podmiot praw i obowiązków¹⁵. Nie istnieje podmiot mający formę prawną „konsorcjum”.

W związku z tym prawne zabezpieczenia wierzytelności mogą być ustanowione jedynie na rzecz wszystkich konsorcjantów albo poszczególnych konsorcjantów, a nie na „rzecz konsorcjum”. Zabezpieczenie na rzecz lidera konsorcjum może być ustanowione jedynie w przypadku konsorcjum tajnego.

Dotyczy to także konsorcjum bankowego, w którym konsorcjanci wyznaczają bank umocowany do zawarcia umowy kredytu. Jednakże art. 73 ust. 2 pr. bank. nie przewiduje możliwości wskazania banku umocowanego do zawarcia umów dotyczących prawnych zabezpieczeń.

Ustanowienie zabezpieczenia na rzecz administratora zabezpieczeń ustanowionego przez konsorcjantów może mieć miejsce tylko wówczas, gdy zezwalają na to przepisy prawa. Może to nastąpić w przypadku hipoteki i zastawu rejestrowego. Przepis art. 68² ustawy z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2023 r. poz. 146) zezwala na ustanowienie hipoteki na rzecz administratora hipoteki powołanego przez konsorcjantów w celu zabezpieczenia hipoteką ich wierzytelności służących sfinansowaniu tego samego przedsięwzięcia. Natomiast art. 4 u.z.r.r.z. dopuszcza ustanowienie zastawu rejestrowego na rzecz administratora zastawu upoważnionego do zabezpieczenia zastawem rejestrowym wierzytelności przysługujących pozostałym wierzycielom.

Inne zabezpieczenia niż hipoteka i zastaw rejestrowy nie mogą być ustanawiane na rzecz administratora zabezpieczeń, nawet już ustanowionego administratora hi-

¹⁴ Postanowienie SN z 6.03.2015 r., III CZP 113/14, LEX nr 1733674.

¹⁵ Wyrok SA w Warszawie z 24.05.2017 r., VI ACa 1218/15, LEX nr 2354164; postanowienie SN z 6.03.2015 r., III CZP 113/14, LEX nr 1733674.

poteki lub administratora zastawu. Dotyczy to przede wszystkim weksla *in blanco*, poręczenia, przelewu wierzytelności i przewłaszczenia.

1.5. Podział prawnych zabezpieczeń

Prawne zabezpieczenia wierzytelności dzielą się na osobiste i rzeczowe. Zabezpieczenie osobiste charakteryzuje się odpowiedzialnością osobistą osoby dającej zabezpieczenie, a więc całym jej majątkiem. Zabezpieczenie rzeczowe ogranicza odpowiedzialność osoby dającej zabezpieczenie do poszczególnych składników jej majątku.

Wśród **zabezpieczeń osobistych** należy wyróżnić:

- 1) weksel własny *in blanco*,
- 2) poręczenie wekslowe,
- 3) poręczenie,
- 4) gwarancję bankową i ubezpieczeniową,
- 5) przelew wierzytelności na zabezpieczenie,
- 6) przystąpienie do długu kredytowego,
- 7) pełnomocnictwo.

Zabezpieczenia rzeczowe to:

- 1) zastaw rejestrowy,
- 2) zastaw ogólny,
- 3) zastaw na prawach według Kodeksu cywilnego,
- 4) przewłaszczenie na zabezpieczenie,
- 5) kaucja,
- 6) przelew określonej kwoty na rachunek wierzyciela,
- 7) blokada środków na rachunku bankowym,
- 8) hipoteka.

Wierzyciel może zastosować jedną lub kilka form zabezpieczenia jednocześnie¹⁶.

Przyjęte przez wierzyciela zabezpieczenia powinny być oznaczone w umowie kredytu, pożyczki, sprzedaży, o roboty budowlane czy w zleceniu bardzo precyzyjnie, tak aby nie było wątpliwości, że dotyczą danej wierzytelności.

Należy zatem wyczerpująco i precyzyjnie określić:

- 1) formę zabezpieczenia,
- 2) osobę ustanawiającą zabezpieczenie,
- 3) przedmiot zabezpieczenia – przy zabezpieczeniach rzeczowych.

¹⁶ Wyrok SA w Poznaniu z 11.07.1995 r., I ACr 78/95, OSA 1996/7–8, poz. 32.

W razie spłaty części wierzytelności, co do której ustanowiono więcej niż jedną formę zabezpieczenia, wierzyciel może na wniosek dłużnika zgodzić się na zwolnienie z niektórych zabezpieczeń, jeśli:

- 1) pozostałe formy w pełni zabezpieczają uzasadnione interesy wierzyciela,
- 2) istnieją przesłanki, że pozostała do zwrotu część długu zostanie spłacona w sposób i w terminie określonym w umowie.

Należy jednak pamiętać, że jeżeli jednym z zabezpieczeń jest poręczenie, to wierzyciel, który wyzbędzie się zabezpieczenia wierzytelności ustanowionego obok poręczenia, ponosi odpowiedzialność względem poręczyciela za wynikłą przez to szkodę.

Przyjęte zabezpieczenie powinno zapewnić wierzycielowi maksimum ochrony możliwej do uzyskania. Wartość, własność i realizacja zabezpieczenia powinny być przedmiotem nadzoru ze strony wierzyciela.

Jeżeli ustanowione zabezpieczenie, np. poręczenie, gwarancja, pełnomocnictwo, było stwierdzone dokumentem, dłużnik, spłacając dług, może żądać zwrotu tego dokumentu. Jeżeli jednak wierzyciel ma interes w zachowaniu dokumentu, w szczególności gdy dług został spłacony tylko częściowo, dłużnik może żądać uczynienia odpowiedniej wzmianki w dokumencie. W razie jego utraty dłużnik może, niezależnie od pokwitowania, żądać od wierzyciela oświadczenia na piśmie, że dokument został utracony. Jeżeli wierzyciel odmawia zwrotu dokumentu lub złożenia powyższych oświadczeń, dłużnik może powstrzymać się od spłaty długu bądź złożyć sumę do depozytu sądowego (art. 465 k.c.).

Wierzyciel, dokonując czynności zmierzających do zabezpieczenia zapłaty wierzytelności, jak również przyjmując związane z tym dokumenty, musi pamiętać o art. 58 k.c., który stanowi, że czynność prawna sprzeczna z przepisami prawa lub mająca na celu ich obejście, jak również czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego jest nieważna w całości lub w części.

1.6. Nadmierne lub zbyteczne zabezpieczenie (nadzabezpieczenie)¹⁷

Zdarza się, że wartość zabezpieczenia wymaganego i przyjętego przez wierzyciela jest zbyt wysoka, względnie część z przyjętych zabezpieczeń jest zbyteczna.

W sytuacji gdy istnieje stan wyraźnej dysproporcji między rozmiarem zadłużenia a wartością zabezpieczenia, można mówić o nadzabezpieczeniu, przy czym każdy przypadek musi być oceniany indywidualnie.

¹⁷ Na ten temat monografia Ł. Przyborowskiego, *Nadmierne zabezpieczenie kredytu*, Warszawa 2012.

Sytuacja taka będzie miała miejsce w szczególności, gdy dłużnik nie jest w stanie zapobiec efektowi nadmiernego zaspokojenia wierzyciela, a wierzyciel nie ma prawnego obowiązku zwrotu nadpłaty¹⁸.

Ustanowione zabezpieczenie musi być adekwatne prawnie i ekonomicznie do wierzytelności. Nie jest dopuszczalne, aby wartość zabezpieczenia i następnie zaspokojenia, rażąco i trwale przekraczała wysokość chronionej w ten sposób wierzytelności, stwarzając wyraźną dysproporcję między rozmiarem zadłużenia a stanem stworzonego zabezpieczenia¹⁹.

Przy ustalaniu wysokości zabezpieczanej wierzytelności należy uwzględnić nie tylko kwotę należności głównej, lecz także wysokość należności ubocznych. Jeżeli są to odsetki umowne, należy wziąć pod uwagę art. 359 § 2¹ k.c., który wprowadził pojęcie odsetek maksymalnych wynikających z czynności prawnej, ustalając, że ich maksymalna wysokość w stosunku rocznym nie może przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych²⁰.

Istnienie nadmiernego zabezpieczenia powinien wykazać dłużnik (art. 6 k.c.).

Ustanowienie w umowie na rzecz wierzyciela nadmiernego lub zbytecznego zabezpieczenia wierzytelności może być przyczyną stwierdzenia nieważności tej umowy (art. 58 § 2, art. 353¹ k.c.)²¹.

2. Wybór formy zabezpieczenia

2.1. Kryteria stosowane przez wierzyciela przy wyborze formy zabezpieczenia

Wierzyciel ustala formy zabezpieczenia swojej wierzytelności w porozumieniu z dłużnikiem. Nie dotyczy to hipoteki przymusowej oraz zastawu ustawowego.

Przy wyborze zabezpieczenia brane są pod uwagę różne kryteria, w szczególności:

- 1) rodzaj i wysokość wierzytelności;
- 2) termin spłaty długu określony w umowie;
- 3) status prawny dłużnika;
- 4) sytuacja finansowa, gospodarcza i majątkowa dłużnika;
- 5) typowe oraz indywidualne ryzyko wierzyciela;

¹⁸ Wyrok SA w Białymstoku z 26.06.2019 r., I ACa 218/19, LEX nr 2716951.

¹⁹ Wyroki SN: z 12.10.2011 r., II CSK 690/10, LEX nr 951583; z 28.10.2010 r., II CSK 218/10, OSNC 2011/6, poz. 72; z 16.07.2004 r., I CK 114/04, LEX nr 194087.

²⁰ Wyrok SN z 12.10.2011 r., II CSK 690/10, LEX nr 951583.

²¹ Wyrok SN z 28.10.2010 r., II CSK 218/10, OSNC 2011/6, poz. 72.

- 6) cechy danego zabezpieczenia wynikające z dotyczących go przepisów prawnych oraz z postanowień umowy o ustanowienie zabezpieczenia, np.:
 - a) sposób ustanowienia zabezpieczenia,
 - b) przesłanki i zakres odpowiedzialności wynikające z zabezpieczenia,
 - c) łatwość identyfikacji oraz możliwość oznakowania i wyodrębnienia przedmiotu zabezpieczenia;
- 7) przewidywany nakład pracy wierzyciela;
- 8) koszt zabezpieczenia dla dłużnika;
- 9) sposób realizacji uprawnień wierzyciela i realna możliwość zaspokojenia roszczeń wierzyciela w możliwie najkrótszym czasie z przyjętego zabezpieczenia.

2.2. Wierzytelność

2.2.1. Pojęcie wierzytelności

Wierzytelność jest prawem majątkowym o charakterze cywilnoprawnym. Przez wierzytelność należy rozumieć uprawnienie do żądania od dłużnika spełnienia świadczenia głównego w stosunku prawnym²².

Wierzytelność może składać się z pojedynczego roszczenia (np. o jednorazową spłatę kredytu, o jednorazową zapłatę ceny nabycia, o zwrot sumy wypłaconej beneficjentowi gwarancji) lub z wielu roszczeń (np. o spłatę poszczególnych rat kredytu lub pożyczki).

Mając na uwadze przepisy Kodeksu cywilnego, wierzytelności można podzielić na:

- 1) pieniężne i niepieniężne,
- 2) główne i uboczne,
- 3) istniejące i przyszłe,
- 4) wymagalne i niewymagalne,
- 5) przedawnione i nieprzedawnione.

2.2.2. Rodzaje wierzytelności

2.2.2.1. Wierzytelności pieniężne

Wierzytelnością pieniężną jest prawo do żądania od dłużnika przekazania wierzycielowi pewnej sumy pieniędzy (jednostek pieniężnych) uosabiającej określoną wartość

²² P. Machnikowski [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2006, s. 138–142.

majątkową²³. Przez określenie sumy pieniężnej należy rozumieć wskazanie kwoty i waluty świadczenia.

Wierzytelnością pieniężną będzie także wierzytelność, gdy strony zastrzegły w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. Może to być kurs waluty obcej określonej w umowie²⁴.

2.2.2.2. Wierzytelność główna i uboczna

Za świadczenia główne stron umowy należy uznać te świadczenia, które stanowią właściwy przedmiot zobowiązania między stronami, bez określenia których czynność prawna nie mogłaby dojść do skutku, np. w przypadku umowy pożyczki świadczeniem głównym pożyczkodawcy (dającego pożyczkę) jest wypłata kwoty pożyczki, a świadczeniem głównym pożyczkobiorcy jest zwrot tej kwoty.

Obok świadczeń głównych występują świadczenia uboczne, które mają charakter pomocniczy, wspomagając realizację świadczenia głównego lub je uzupełniając. Świadczenia uboczne mają charakter akcydentalny, mogą, lecz nie muszą, składać się na treść zobowiązania. Zależy to bądź od szczególnych postanowień umownych, bądź od przepisów, które od początku powstania stosunku zobowiązaniowego przewidują jako elementy tego stosunku odpowiednie świadczenia uboczne albo uzależniają powstanie obowiązku tego typu świadczeń od różnych okoliczności, które mogą, lecz nie muszą, zajść w trakcie wykonywania zobowiązania, a nawet już po jego wykonaniu²⁵. Świadczeniami ubocznymi są np. odsetki, prowizje, opłaty.

2.2.2.3. Wierzytelność istniejąca i przyszła

Wierzytelność jest istniejąca, jeżeli w chwili ustanawiania zabezpieczenia dłużnik jest zobowiązany do oznaczonego pod względem przedmiotu i treści świadczenia już wymagalnego, ewentualnie jeszcze niewymagalnego, nie nadszedł bowiem termin jego spłaty²⁶, np. udzielony kredyt, pożyczka.

²³ T. Wiśniewski [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego*, ks. 3, *Zobowiązania*, red. G. Bieniek, t. 1, Warszawa 2003, s. 44.

²⁴ Postanowienie SN z 5.12.1997 r., I CKN 558/97, OSNC 1998/7–8, poz. 112.

²⁵ T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2006, s. 185.

²⁶ Z. Radwański, *Poręczenie. Komentarz do przepisów kodeksu cywilnego*, Warszawa 1994, s. 33; wyrok SN z 11.12.2009 r., V CSK 215/09, LEX nr 688050.

Wierzytelność będzie wierzytelnością przyszlą, jeżeli:

- 1) w chwili ustanawiania zabezpieczenia jeszcze nie istnieje, jednakże stosunek prawny, z którego ma ona powstać, jest możliwy do określenia;
- 2) jej powstanie zależy od warunku zawieszającego lub terminu początkowego²⁷.

Warunek zawieszający jest wówczas, gdy od jego ziszczenia się uzależnione jest powstanie skutków czynności prawnej, np. gdy umowa wchodzi w życie po zająciu określonych w niej okoliczności.

Od wierzytelności przyszłej należy odróżnić wierzytelność niewymagalną, np. z tytułu ceny, której termin zapłaty został odroczoney²⁸, czy niewymagalne raty kredytu²⁹.

Wierzytelność jest wymagalna, jeżeli termin jej płatności już upłynął.

2.2.2.4. Wierzytelność przedawniona

Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu. Po upływie terminu przedawnienia dłużnik może uchylić się od zapłaty długu wierzycielowi, chyba że zrzeknie się korzystania z zarzutu przedawnienia. Wierzyciel z kolei nie może dochodzić zapłaty zobowiązania w trybie przymusowym, jeżeli jednak dłużnik – pomimo okresu przedawnienia – zapłaci dług, nie może on żądać zwrotu zapłaconej wierzycielowi kwoty, bowiem spełnił świadczenie należne (art. 411 pkt 3 k.c.). Wierzytelność, w stosunku do której upłynął określony w Kodeksie cywilnym termin przedawnienia, to wierzytelność przedawniona.

Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi, zgodnie z art. 118 zdanie pierwsze k.c.:

- 1) 6 lat;
- 2) 3 lata – dla roszczeń o świadczenia okresowe, np. odsetki;
- 3) 3 lata – dla roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Jednakże koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż 2 lata (art. 118 zdanie drugie k.c.).

Według art. 125 § 1 k.c. roszczenia stwierdzone:

- 1) prawomocnym orzeczeniem sądu lub innego organu powołanego do rozpoznawania spraw danego rodzaju albo

²⁷ Z. Radwański, *Poręczenie...*, s. 33.

²⁸ Wyrok SN z 4.01.2012 r., III CSK 139/11, LEX nr 1164735.

²⁹ Wyrok SN z 7.04.2011 r., IV CSK 422/10, LEX nr 1129145.

- 2) orzeczeniem sądu polubownego, albo
 - 3) ugodą zawartą przed mediatorem i zatwierdzoną przez sąd
- przedawniają się z upływem 6 lat, chociażby termin przedawnienia roszczeń tego rodzaju był krótszy.

Jednakże jeżeli stwierdzone w powyższy sposób roszczenie obejmuje świadczenia okresowe, roszczenie o świadczenia należne w przyszłości ulega przedawnieniu trzy-letniemu.

Bieg przedawnienia rozpoczyna się w dniu, w którym roszczenie stało się wymagalne. Kodeks cywilny przewiduje, że bieg przedawnienia może się nie rozpocząć, ulec zawieszeniu lub zostać przerwany.

2.3. Termin spłaty długu

Termin, w jakim dług ma zostać spłacony, ma istotne znaczenie dla wyboru formy zabezpieczenia. Pewne formy zabezpieczeń są bowiem niewskazane przy zobowiązaniach długoterminowych, a inne są niecelowe przy zobowiązaniach krótkoterminowych.

W przypadku zobowiązań krótkoterminowych wierzyciele preferują tańsze i mniej pracochłonne formy zabezpieczenia. Dlatego np. hipoteka stosowana jest rzadko jako zabezpieczenie wierzytelności krótkoterminowych.

Z kolei przy zobowiązaniach długo- i średnioterminowych wierzyciele raczej nie ustanawiają zastawu na towarach. Przy zobowiązaniach wieloletnich rzadko są również stosowane zastawy na środkach trwałych czy ich przewłaszczenie, natomiast chętnie jako zabezpieczenie widziana jest hipoteka, gwarancja bankowa lub ubezpieczeniowa czy zastaw na długoterminowych papierach wartościowych.

2.4. Status prawny dłużnika

Dla wierzyciela ustanawiającego zabezpieczenie istotne znaczenie ma status prawny dłużnika, a więc to, czy dłużnik jest:

- 1) osobą prawną;
- 2) podmiotem nieposiadającym osobowości prawnej, ale mającym zdolność do zaciągania zobowiązań i nabywania praw;
- 3) osobą fizyczną lub osobami fizycznymi (spółka cywilna) prowadzącymi działalność gospodarczą;
- 4) osobą fizyczną zaciągającą kredyt konsumpcyjny.

W sytuacji **gdy dłużnikiem jest osoba fizyczna**, dla wierzyciela ważne jest, czy pozostaje ona w związku małżeńskim. Jeżeli tak, istotne jest to, czy pomiędzy małżonkami jest wspólność, czy też odrębność majątkowa.

W przypadku **gdy dłużnikiem jest osoba prawna**, nie bez znaczenia jest rodzaj tej osoby, tj. czy jest to np. spółka prawa handlowego, spółdzielnia, czy przedsiębiorstwo państwowe.

W przypadku gdy dłużnikiem jest spółka z o.o., istotne przy ustalaniu zabezpieczenia jest to, czy jest to np. spółka jednoosobowa, czy też „rodzinna”.

W przypadku **gdy dłużnikiem wierzyciela jest osoba prawna**, wierzyciele muszą pamiętać, że tylko ona odpowiada za zobowiązania. Nie odpowiadają za jej zobowiązania akcjonariusze czy udziałowcy spółki ani członkowie spółdzielni. Dlatego – szczególnie w przypadku spółek z o.o. – wierzyciel powinien dążyć do tego, aby uczynić wspólników lub członków zarządu odpowiedzialnymi za zaciągnięty przez spółkę dług. Może to nastąpić przez udzielenie przez wspólników czy członków zarządu awalu, poręczenia lub przystąpienia do długu. Mniej korzystne jest ustanowienie zastawu na udziałach dłużnika w spółce, wówczas bowiem odpowiedzialność wspólników ogranicza się tylko do wartości udziału. Zasady tej powinno się przestrzegać przede wszystkim przy spółkach jednoosobowych czy „rodzinnych” oraz w tych wszystkich przypadkach, gdy kapitał zakładowy spółki jest niski.

Z kolei jeżeli zobowiązanie zaciąga **kościelna osoba prawna**, należy pamiętać, że sytuację prawną i majątkową kościołów określają ustawy o stosunku państwa do danego kościoła. Natomiast zasady zarządzania majątkiem kościołów ustalają przepisy wewnętrzne poszczególnych kościołów i innych wyznaniowych osób prawnych³⁰.

Innego rodzaju problemy pojawiają się **w przypadku spółek komandytowych i jawnych**, które nie mają osobowości prawnej, mają jednakże zdolność do zaciągania zobowiązań. W przypadku spółki jawnej wspólnicy odpowiadają za jej zobowiązania całym swoim majątkiem, jednakże jest to odpowiedzialność subsydiarna. Oznacza to, że dochodzenie roszczeń od wspólników jest dopuszczalne dopiero wówczas, gdy egzekucja z majątku spółki okazała się bezskuteczna. Jeśli chodzi o spółkę komandytową, część wspólników odpowiada za zobowiązania spółki subsydiarnie całym swoim majątkiem, a część do wysokości wniesionych wkładów. Celowe będzie zatem przyjęcie awalu, poręczenia lub przystąpienia do długu wspólników tych spółek.

Jeśli dłużnikiem jest osoba prawna, wierzyciel powinien w każdym przypadku sprawdzić, czy przepisy prawne, względnie statut lub umowa, nie zawierają szczególnych wymogów dotyczących obciążenia bądź zbywania majątku tej osoby praw-

³⁰ Por. wyrok SN z 13.04.2012 r., I CSK 451/11, LEX nr 1168535.

nej. W szczególności czy na ustanowienie zastawu, przewłaszczenia lub hipoteki nie jest wymagana np. zgoda zgromadzenia wspólników lub członków spółdzielni itp. Jeżeli natomiast o kredyt ubiegają się wspólnicy spółki cywilnej, ze względu na to, że odpowiadają oni za „zobowiązania spółki” całym swoim majątkiem, bezcelowe jest ustanawianie zabezpieczenia w postaci poręczenia wspólników.

Natomiast gdy dłużnikiem wierzyciela jest **jedna lub kilka osób fizycznych pozostających w związku małżeńskim**, wówczas istotne znaczenie dla wierzyciela mają przepisy ustawy z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 ze zm.), który dzieli czynności prawne na dwie kategorie: czynności, które są nieważne bez zgody drugiego małżonka (art. 37 k.r.o.), oraz czynności, które nie wymagają dla swej ważności zgody drugiego małżonka. W przypadku tej drugiej grupy czynności wierzyciel może żądać zaspokojenia także z majątku wspólnego małżonków tylko wówczas, gdy zobowiązanie zostało zaciągnięte za zgodą drugiego małżonka (art. 41 § 1 k.r.o.). Jeżeli natomiast małżonek zaciągnął zobowiązanie bez zgody drugiego małżonka, wierzyciel może żądać zaspokojenia tylko z majątku osobistego dłużnika, z wynagrodzenia za pracę lub z dochodów uzyskanych przez dłużnika z innej działalności zarobkowej, jak również z korzyści uzyskanych z jego praw autorskich i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy, a jeżeli wierzytelność powstała w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa, także z przedmiotów majątkowych wchodzących w skład przedsiębiorstwa (art. 41 § 2 k.r.o.).

Gdy wierzytelność **powstała przed wspólnością lub gdy dotyczy majątku osobistego jednego z małżonków**, wierzyciel także może żądać zaspokojenia tylko z majątku osobistego dłużnika, z wynagrodzenia za pracę lub z dochodów uzyskanych przez dłużnika z innej działalności zarobkowej, jak również z korzyści uzyskanych z jego praw autorskich i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy.

Orzeczenie przez sąd separacji spowoduje z kolei powstanie między małżonkami rozdzielności majątkowej, a tym samym wyłączy odpowiedzialność współmałżonka za zobowiązania zaciągnięte przez drugiego małżonka.

Tak więc w interesie wierzyciela leży uzyskanie pisemnej, wyraźnej zgody współmałżonka na zaciągnięcie zobowiązania. Jednakże zgoda taka nic wierzycielowi nie daje w przypadku rozwodu lub orzeczenia przez sąd ustania wspólności majątkowej, ponieważ wierzyciel może nie mieć możliwości zaspokojenia swoich roszczeń z majątku tej osoby, która nie jest jego dłużnikiem. Zatem dla wierzyciela bardziej korzystne jest przyjęcie awalu, poręczenia bądź przystąpienia do długu małżonka dłużnika, zamiast zgody na zaciągnięcie zobowiązania. Zabezpiecza to interesy wierzyciela w przypadku rozwodu czy ustania wspólności majątkowej, małżonkowie bowiem w dalszym ciągu odpowiadają wobec wierzyciela jako poręczyciele lub przystępujący do długu.

Dla wyboru formy prawnego zabezpieczenia ma znaczenie również **rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej**, wiąże się to bowiem z różnym rodzajem składników majątkowych posiadanych przez tę osobę. Inny majątek będzie posiadał ten, kto prowadzi działalność przemysłową, inny ten, kto prowadzi działalność handlową czy usługową, a jeszcze inny ten, kto prowadzi działalność rolniczą.

Jeżeli wierzytelność wierzyciela powstaje w związku z udzieleniem osobie fizycznej pożyczki lub kredytu na cele konsumpcyjne, istotne jest to, czy ta osoba pozostaje w związku małżeńskim, a jeśli tak, czy pozostaje we wspólności, czy odrębności majątkowej. Ponadto samo to, że jest to tzw. kredyt czy pożyczka dla ludności, przesądza, że będą to inne zabezpieczenia niż te, które oferują przedsiębiorcy.

2.5. Ryzyko wierzyciela

Przy ustalaniu formy zabezpieczenia bardzo istotne znaczenie ma ryzyko wierzyciela. Dlatego też, o czym już wcześniej wspomniano, wierzyciel bardzo wnikliwie bada sytuację finansową, majątkową i gospodarczą dłużnika. Jeżeli dłużnikiem jest osoba wierzycielowi znana, o bardzo dobrej sytuacji finansowej, dla której wierzyciel od wielu lat prowadzi rachunek bankowy, która terminowo reguluje swoje zobowiązania, zabezpieczenia mogą być mniej rygorystyczne. Podobnie będzie w przypadku, gdy dłużnikiem ma być podmiot powszechnie znany o dobrej sytuacji finansowej. Wierzyciel podejdzie do zabezpieczeń bardziej rygorystycznie, gdy dłużnikiem jest osoba w ogóle mu nieznana bądź mało znana. Równie rygorystycznie postępują wierzyciele, gdy dłużnik wykazuje słabą kondycję finansową lub gospodarczą.

Zupełnie inne ryzyko dla wierzycieli powstaje, w przypadku gdy w grę wchodzi jeszcze inni wierzyciele. Wówczas wierzyciel powinien zbadać, czy inny wierzyciel nie przyjął zabezpieczenia, a jeśli tak – jaka to jest forma zabezpieczenia. Jeżeli inny wierzyciel ustanowił już jakieś zabezpieczenie, kolejny w żadnym razie nie powinien udzielać kredytu bez zabezpieczenia.

2.6. Przewidywany nakład pracy i koszt zabezpieczenia

Nie bez znaczenia dla ustanawianej formy zabezpieczenia są:

- 1) przewidywany nakład pracy przy jego ustanawianiu, zarówno dla wierzyciela, jak i dla dłużnika, oraz
- 2) koszt ustanowienia lub powstania danego zabezpieczenia.

Zabezpieczenia, których ustanowienie lub powstanie wiąże się z dużym nakładem pracy oraz wysokimi kosztami, są stosowane zazwyczaj przy zobowiązaniach

średnio- i długoterminowych oraz przy wysokiej kwocie długu. Będą to z reguły zabezpieczenia związane:

- 1) ze skomplikowaną wyceną majątku trwałego dłużnika przez rzeczoznawcę, np. przy przewłaszczeniu, zastawie, hipotece. Szczególne problemy pojawiają się przy wycenie praw, np. udziału w spółce z o.o., firmy (nazwy) itp.;
- 2) z wysokimi opłatami sądowymi, szczególnie przy hipotece, przeniesieniu własności nieruchomości czy przyrzeczeniu przeniesienia własności nieruchomości, zastawie rejestrowym;
- 3) z opłatami notarialnymi, szczególnie przy ustanowieniu hipoteki;
- 4) z opłatami skarbowymi lub podatkami od czynności cywilnoprawnych;
- 5) z koniecznością uiszczenia opłat na rzecz innego wierzyciela; będzie to miało miejsce przy gwarancjach bankowych albo ubezpieczeniowych, poręczeniach i awalach bankowych. Z uwagi na to, że gwarant żąda z reguły zabezpieczeń, gwarancja może być najdroższym i najbardziej pracochłonnym zabezpieczeniem.

2.7. Realna możliwość zaspokojenia roszczeń wierzyciela

Elementem, który wierzyciel również bierze pod uwagę przy wyborze zabezpieczenia, jest realna możliwość zaspokojenia jego roszczeń. Nie bez znaczenia jest również czas, w jakim może nastąpić ich zaspokojenie, dlatego też największe znaczenie mają dla wierzyciela te zabezpieczenia, z których może on uzyskać zaspokojenie swoich roszczeń bez konieczności prowadzenia egzekucji. Będą to przede wszystkim – poza egzekucyjnym zaspokojeniem roszczeń wierzyciela – przewłaszczenie, zastaw na rzeczach ruchomych z klauzulą o sytuacji, gdy dług nie zostanie spłacony, zastaw i przelew wierzytelności z rachunku bankowego, kaucja oraz gwarancja i poręczenie udzielane przez banki i ubezpieczycieli.

Przy przyjmowaniu zabezpieczenia wierzyciel musi również zanalizować, czy składniki majątkowe przyjmowane na zabezpieczenie są łatwe do zbycia i czy nie są wysoce specjalistyczne.

Należy mieć także na uwadze zasady prowadzenia egzekucji oraz jej ograniczenia przewidziane w ustawie z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.). W szczególności istotne dla wierzyciela są te przepisy prawne, które stanowią, że:

- 1) nie podlegają egzekucji:
 - a) składniki majątkowe określone w art. 829–832 k.p.c.,
 - b) świadczenia alimentacyjne,
 - c) świadczenia wymienione w art. 833 § 6 k.p.c., w tym świadczenia i dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe i dla sierot zupełnych oraz świadczenia z pomocy społecznej, oraz w art. 833 § 7–9 k.p.c.;

- 2) wolna od egzekucji jest część:
 - a) wynagrodzenia za pracę, emerytury i renty w wysokości określonej w przepisach szczególnych,
 - b) wkładów oszczędnościowych, w wysokości określonej w przepisach Prawa bankowego;
- 3) w stosunku do państwowej jednostki organizacyjnej egzekucja może być prowadzona tylko z jej rachunku bankowego;
- 4) do obrotu rzeczami konieczne są koncesja lub zezwolenie.

Istotne są także zasady prowadzenia egzekucji, czas jej trwania oraz zasady podziału sumy uzyskanej z egzekucji.

Na podstawie art. 76a pr. bank. wierzyciel będący bankiem obowiązany jest niezwłocznie powiadomić, w sposób określony w umowie, osoby będące dłużnikami banku z tytułu zabezpieczenia kredytu, jeżeli dłużnik opóźnia się z jego spłatą. Na mocy art. 78 pr. bank. obowiązek ten dotyczy również osób, które zabezpieczyły pożyczkę. Ponieważ Prawo bankowe nie wskazuje, o jaką umowę chodzi, należy uznać, że może to być zarówno umowa ustanawiająca dane zabezpieczenie, jak i umowa kredytu lub pożyczki.

3. Osoba ustanawiająca zabezpieczenie

3.1. Oznaczenie osoby ustanawiającej zabezpieczenie

Zabezpieczenie może być ustanowione przez samego dłużnika lub przez osobę trzecią. Może to być przedsiębiorca lub osoba nieprowadząca działalności gospodarczej.

Przepisy art. 43¹ i 43¹⁰ k.c. w sposób jednoznaczny wskazują, jak należy oznaczać przedsiębiorcę. Zgodnie z art. 43² § 1 k.c. przedsiębiorca działa pod firmą, którą jest:

- 1) w przypadku osoby fizycznej – jej imię i nazwisko. Nie wyklucza to włączenia do firmy pseudonimu lub określeń wskazujących na przedmiot działalności przedsiębiorcy, miejsce jej prowadzenia oraz innych dowolnie obranych określeń (art. 43⁴ k.c.);
- 2) w przypadku osoby prawnej – jej nazwa. Firma musi zawierać określenie formy prawnej osoby prawnej, które może być podane w skrócie, a ponadto może wskazywać na przedmiot działalności, siedzibę tej osoby oraz inne dowolnie obrane określenia. Przepis art. 43⁵ § 4 k.c. zezwala na posługiwanie się przez przedsiębiorcę będącego osobą prawną skrótem firmy;
- 3) w przypadku oddziału osoby prawnej – pełna nazwa tej osoby oraz określenie „oddział” ze wskazaniem miejscowości, w której ma on siedzibę (art. 43⁶ k.c.).

Z powołanych przepisów wynika więc, że nazwa fantazyjna może być dodana do firmy osoby fizycznej, ale nie może być jej jedynym elementem. Taki sam wniosek

wynika z obecnie obowiązujących przepisów Kodeksu cywilnego i ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Dotyczy to również spółki cywilnej, która nie jest ani podmiotem prawa, ani przedsiębiorcą. Przedsiębiorcą są wspólnicy spółki cywilnej, toteż w przypadku firmy wspólników spółki cywilnej obligatoryjnym jej elementem są imiona i nazwiska wszystkich wspólników.

Powołane przepisy wskazują również na to, że obligatoryjnym elementem firmy osoby prawnej jest jej nazwa oraz określenie jej formy prawnej.

Przedsiębiorca może posługiwać się skrótem firmy, pod warunkiem jest on ujawniony we właściwym rejestrze.

Ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm.) określa, jakie elementy powinna zawierać firma spółki handlowej. I tak, firma:

- 1) spółki jawnej powinna zawierać nazwiska lub firmy (nazwy) wszystkich wspólników albo nazwisko, albo firmę (nazwę) jednego lub kilku wspólników oraz dodatkowe oznaczenie „spółka jawna”; dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu „sp.j.” (art. 24 k.s.h.);
- 2) spółki partnerskiej powinna zawierać nazwisko co najmniej jednego partnera, dodatkowe oznaczenie „i partner” bądź „i partnerzy” albo „spółka partnerska” oraz określenie wolnego zawodu wykonywanego w spółce; dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu „sp.p.” (art. 90 k.s.h.);
- 3) spółki komandytowej powinna zawierać nazwisko jednego lub kilku komplementariuszy oraz dodatkowe oznaczenie „spółka komandytowa”; dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu „sp.k.”; jeżeli komplementariuszem jest osoba prawna, firma spółki komandytowej powinna zawierać pełne brzmienie firmy (nazwy) tej osoby prawnej z dodatkowym oznaczeniem „spółka komandytowa”; nie wyklucza to zamieszczenia nazwiska komplementariusza, który jest osobą fizyczną (art. 104 k.s.h.);
- 4) spółki komandytowo-akcyjnej powinna zawierać nazwiska jednego lub kilku komplementariuszy oraz dodatkowe oznaczenie „spółka komandytowo-akcyjna”; dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu „S.K.A.”; jeżeli komplementariuszem jest osoba prawna, firma spółki komandytowo-akcyjnej powinna zawierać pełne brzmienie firmy (nazwy) tej osoby prawnej z dodatkowym oznaczeniem „spółka komandytowo-akcyjna”. Nie wyklucza to zamieszczenia nazwiska komplementariusza, który jest osobą fizyczną (art. 127 k.s.h.);
- 5) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością może być obrona dowolnie; powinna jednak zawierać dodatkowe oznaczenie „spółka z ograniczoną odpowiedzialnością”; dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu „spółka z o.o.” lub „sp. z o.o.” (art. 160 k.s.h.);
- 6) prostej spółki akcyjnej może być obrona dowolnie; powinna jednak zawierać dodatkowe oznaczenie „prosta spółka akcyjna”; dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu „P.S.A.” (art. 300⁸ k.s.h.);

- 7) spółki akcyjnej może być obrana dowolnie; powinna zawierać dodatkowe oznaczenie „spółka akcyjna”; dopuszczalne jest używanie w obrocie skrótu „S.A.” (art. 305 k.s.h.);
- 8) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub akcyjnej w organizacji powinna zawierać dodatkowe oznaczenie „w organizacji” (art. 11 k.s.h.).

Celowe jest również podanie adresu prowadzenia przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej, gdy są nim osoba fizyczna lub wspólnicy spółki cywilnej, lub adresu siedziby przedsiębiorcy, gdy jest on osobą prawną.

Jeżeli zabezpieczenie ustanawia osoba fizyczna, powinna być ona określona przez podanie co najmniej jej imienia, nazwiska i adresu zamieszkania. W przypadku osób noszących nazwisko dwuczłonowe lub dwa nazwiska, powinny być podane oba nazwiska lub oba człony. Również jeżeli ktoś ma dwa imiona – należy wskazać oba.

Nazwisko dwuczłonowe zapisuje się z łącznikiem, np. Nowak-Kowalska, jako jedno nazwisko złożone z dwóch członów, zgodnie z zasadami języka polskiego. Nazwisko dwuczłonowe zapisane bez łącznika oznaczałoby posiadanie dwóch różnych nazwisk³¹.

3.2. Osoby uprawnione do podpisywania się w imieniu osoby ustanawiającej zabezpieczenie

Umowę lub inny dokument, na mocy którego ustanawiane jest zabezpieczenie, mogą podpisać:

- 1) pełnoletnia osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych;
- 2) wspólnicy spółki cywilnej;
- 3) wspólnicy spółki jawnej, komandytowej, komandytowo-akcyjnej (komplementariusze) w sposób określony w KRS;
- 4) partnerzy spółki partnerskiej w sposób określony we właściwym rejestrze; w przypadku gdy w spółce jest zarząd – zarząd w sposób określony w KRS;
- 5) zarząd spółki z o.o. lub spółki akcyjnej w sposób określony w KRS;
- 6) zarząd albo rada dyrektorów prostej spółki akcyjnej w sposób określony w KRS;
- 7) zarząd spółki z o.o. w organizacji lub spółki akcyjnej w organizacji w sposób określony w umowie (statucie) spółki;
- 8) zarząd prostej spółki akcyjnej w organizacji w sposób określony w umowie spółki, a do chwili jego ustanowienia pełnomocnik powołany jednomyślną uchwałą akcjonariuszy;

³¹ A. Czajkowska, *Zmiana imienia i nazwiska. Geneza. Komentarz. Orzecznictwo. Wzory decyzji*, Warszawa 2013, uw. 3 do art. 6.

- 9) likwidator spółki jawnej, komandytowej, komandytowo-akcyjnej, partnerskiej, z ograniczoną odpowiedzialnością lub akcyjnej, gdy jest to potrzebne do ukończenia interesów spółki;
- 10) dyrektor przedsiębiorstwa państwowego samodzielnie lub zastępcy dyrektora oraz pełnomocnicy przedsiębiorstwa – w granicach umocowania; w przypadku gdy czynność prawna obejmuje rozporządzanie prawem, którego wartość przekracza 5000 zł, lub też zobowiązuje do świadczenia o wartości powyżej 5000 zł, dwie osoby – zgodnie z wpisem do właściwego rejestru lub zarządca powołany w drodze umowy o zarząd – w sposób określony we właściwym rejestrze;
- 11) likwidator lub zarządca przedsiębiorstwa państwowego, gdy jest to potrzebne do ukończenia jego interesów;
- 12) zarząd fundacji wpisany do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej w sposób określony w tym rejestrze;
- 13) likwidator fundacji, gdy jest to potrzebne do ukończenia jej interesów;
- 14) zarząd stowarzyszenia wpisany do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej w sposób określony we właściwym rejestrze;
- 15) likwidator stowarzyszenia, gdy jest to potrzebne do ukończenia interesów;
- 16) zarząd spółdzielni w sposób określony w KRS;
- 17) likwidator spółdzielni, gdy jest to potrzebne do ukończenia jej interesów;
- 18) przedsiębiorcy zagraniczni mający przedstawicielstwa z siedzibą na terytorium RP;
- 19) oddział z siedzibą na terytorium RP przedsiębiorstwa zagranicznego lub osoba upoważniona do reprezentowania przedsiębiorstwa zagranicznego w sposób określony we właściwym rejestrze;
- 20) prokurent przedsiębiorcy wpisany do KRS w sposób określony w tym rejestrze;
- 21) pełnomocnik upoważniony do ustanowienia określonego w pełnomocnictwie zabezpieczenia lub ustanawiania określonych w pełnomocnictwie zabezpieczeń.

3.3. Podpisy

Przepisy Kodeksu cywilnego nie definiują pojęcia podpisu ani nie określają formy, w jakiej powinien on być składany.

Z art. 78 § 1 zdanie pierwsze k.c. wynika jedynie, że podpis musi:

- 1) być własnoręczny,
- 2) być złożony na dokumencie,
- 3) znajdować się pod treścią oświadczenia woli.

Nieważny będzie więc dokument, na którym podpis został odbity sposobem mechanicznym, np. pieczęcią faksymile. Nie można uznać za dokument podpisany własnoręcznie kserokopii dokumentu tak podpisanego³².

Odstępstwo od zasady, zgodnie z którą podpis powinien znajdować się pod oświadczeniem woli, można odnosić tylko do druków narzuconych stronom z zewnątrz (tzw. druków „urzędowych”), gdyż tylko wówczas strony wypełniają formularz zgodnie z jego formą. Wyjątek ten nie odnosi się natomiast do wzorców dokumentów przygotowanych przez jedną ze stron albo obie strony czynności obejmującej ustanowienie zabezpieczenia. Wówczas bowiem same strony decydują o umiejscowieniu podpisu względem treści oświadczeń³³. Treść umieszczona poniżej podpisu nie może być więc przypisywana podpisującym dokument.

Ponieważ podpis wyraża wolę podpisującego, musi mieć cechę trwałości uniemożliwiającą jego usunięcie. Nie może być więc napisany np. ołówkiem.

Dla ważności dokumentu **nie jest natomiast wymagane, aby podpis był czytelny**. Podpis nieczytelny musi być jednak złożony w formie zwykle używanej przez podpisującego³⁴. Powinien składać się z możliwych do stwierdzenia liter, umożliwiających identyfikację podpisującego. Dopuszczalne jest pomijanie pewnych liter, zwłaszcza samej końcówki nazwiska. Jednakże podpis powinien pozwolić na porównanie i ustalenie przez powtarzalność, że ma postać zwykle używaną, nawet gdy jest mało czytelny. Chodzi więc o cechy indywidualne i powtarzalne. Podpis nieczytelny musi zatem pozwolić na zindywidualizowanie wystawcy³⁵. Jeżeli znaki graficzne składające się na podpis nie mają postaci liter, należy przyjąć, że podpis nie został złożony³⁶.

W zasadzie **nie powinno się dopuszczać składania podpisu za pomocą liter drukowanych**. Można się na to zgodzić jedynie w rzeczywście wyjątkowych sytuacjach, tego rodzaju technika podpisywania znacząco bowiem utrudnia rozpoznanie i zindywidualizację osoby, która sygnowała dokument takim podpisem. Ponadto tego rodzaju podpis jest łatwy do sfalszowania i zwiększa zagrożenie dla bezpieczeństwa obrotu³⁷.

Podpis musi zawierać **co najmniej nazwisko**. Imię nie jest elementem koniecznym do ważności podpisu, podpisujący może zatem w ogóle nie umieszczać go w podpisie, może umieścić je w pełnym brzmieniu, w skrócie lub używając zdrobnienia. Nie-

³² Por. postanowienie SN z 29.04.2015 r., IV CSK 527/14, LEX nr 1683413.

³³ Por. postanowienie SN z 22.06.2016 r., III UZ 6/16, LEX nr 212206.

³⁴ Uchwała SN (7) z 30.12.1993 r., III CZP 146/93, OSNC 1994/5, poz. 94.

³⁵ Uchwała SN (7) z 30.12.1993 r., III CZP 146/93; wyroki SN: z 8.05.1997 r., II CKN 153/97, LEX nr 55391, oraz z 27.04.2016 r., II CSK 518/15, LEX nr 2051476.

³⁶ Wyrok SN z 8.03.2012 r., III CSK 209/11, LEX nr 1168545.

³⁷ Wyrok SN z 27.04.2016 r., II CSK 518/15.

ważny będzie jednak dokument podpisany wyłącznie imieniem, nawet jeżeli identyfikuje ono podpisującego w sposób bezsporny. Jednakże ewidentnie podpis czytelny, pełnym imieniem i nazwiskiem, pozwoli na wyeliminowanie wszelkich wątpliwości co do tożsamości osoby i autentyczności złożonego podpisu³⁸.

Unieważnia dokument umieszczenie na nim zamiast podpisu parafy, tj. inicjału będącego pierwszymi literami imienia i nazwiska lub innego znaku graficznego niebędącego podpisem³⁹.

Jeżeli dokument podpisuje przedsiębiorca, jego „podpis” obejmuje firmę, często odbitą stemplem firmowym, aczkolwiek może być ona także napisana ręcznie albo wydrukowana⁴⁰, oraz podpisy. Używanie skrótu firmy może mieć miejsce wyłącznie wówczas, gdy skrót ten jest prawnie dopuszczalny, np. S.A., sp. z o.o., lub ujawniony w KRS. W przeciwnym wypadku przedsiębiorca powinien używać pełnej firmy⁴¹. Pod firmą podpisuje się sam przedsiębiorca (w przypadku gdy jest on osobą fizyczną) lub robią to osoby przez niego upoważnione. Ponieważ osoba prawna nie może się sama podpisać, w jej imieniu podpisują dokument organy powołane do działania za tę osobę, prokurenci lub właściwie umocowani pełnomocnicy. Podpisy muszą być składane w sposób ujawniony w rejestrze. Ze względu na to, iż **podpisy wyżej wymienionych osób powinny wskazywać, że zostały złożone w imieniu osoby prawnej**, a nie prywatnie przez osoby podpisujące, muszą być umieszczone pod odciskiem firmy przedsiębiorcy (tj. pod pieczęcią lub napisaną firmą)⁴². Złożenie przez osoby fizyczne podpisów pod pieczęcią firmową osoby prawnej stanowi dostateczny wyraz działania tych osób w imieniu zastępowanej osoby prawnej⁴³.

Jeżeli stroną umowy jest osobowa spółka handlowa, np. jawna, komandytowa, to pod pieczęcią firmową takiej spółki podpisują się wspólnicy lub prokurenci upoważnieni do reprezentowania spółki, lub właściwie umocowany pełnomocnik.

Równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej jest złożenie oświadczenia woli w postaci elektronicznej i opatrzenie go kwalifikowanym podpisem elektronicznym (art. 78¹ k.c.).

³⁸ Por. wyrok SN z 27.04.2016 r., II CSK 518/15.

³⁹ I. Heropolitańska, *Prawo wekslowe i czekowe. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2011, s. 63.

⁴⁰ Por. wyrok SN z 20.07.2008 r., V CK 9/06, LEX nr 421047, oraz wyrok SA w Lublinie z 20.11.2012 r., I ACa 323/12, LEX nr 1237218.

⁴¹ Por. wyrok SA w Warszawie z 31.01.2017 r., I ACa 2148/15, LEX nr 2519439. Natomiast według wyroku SA w Katowicach z 3.01.2022 r., V ACa 216/20, LEX nr 3314622, ze względu na to, że art. 38 pkt 1 lit. a ustawy z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 1683 ze zm.) przewiduje wpis do rejestru jedynie firmy, jej skrót nie podlega ujawnieniu. Dlatego też przedsiębiorca może posługiwać się jej stosowanym skrótem bez potrzeby ujawniania tego faktu w rejestrze sądowym.

⁴² I. Heropolitańska, *Prawo wekslowe i czekowe...*, s. 65.

⁴³ Wyrok SN z 2.03.2016 r., V CSK 406/15, OSNC 2017/2, poz. 22.

Jest to podpis składany za pomocą kwalifikowanego urządzenia do składania podpisu elektronicznego oparty na kwalifikowanym certyfikacie podpisu elektronicznego, który jest wydawany przez kwalifikowanego dostawcę usług zaufania (art. 3 pkt 12 i 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z 23.07.2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylającego dyrektywę 1999/93/WE, Dz.Urz. UE L 257, s. 73, ze zm., rozporządzenie eIDAS). Podpis elektroniczny należy rozumieć jako dane w postaci elektronicznej, które są dołączone lub logicznie powiązane z innymi danymi w postaci elektronicznej oraz użyte przez podpisującego jako podpis (art. 3 pkt 10 rozporządzenia eIDAS). Rozporządzenie eIDAS zawiera również definicję zaawansowanego podpisu elektronicznego. Jest nim podpis elektroniczny, który spełnia następujące warunki:

- 1) jest unikalnie przyporządkowany podpisującemu;
- 2) umożliwia ustalenie tożsamości podpisującego;
- 3) jest składany przy użyciu danych służących do składania podpisu elektronicznego, których podpisujący może, z dużą dozą pewności, użyć pod wyłączną swoją kontrolą;
- 4) jest powiązany z danymi podpisanymi w taki sposób, że każda późniejsza zmiana danych jest rozpoznawalna.

Podpis elektroniczny lub pieczęć elektroniczna weryfikowane za pomocą certyfikatu wywołują skutki prawne, jeżeli zostały złożone w okresie ważności tego certyfikatu (art. 18 ustawy z 5.09.2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej, Dz.U. z 2021 r. poz. 1797).

4. Obowiązki i uprawnienia wierzyciela związane z przyjęciem prawnego zabezpieczenia wierzytelności

4.1. Obowiązki wierzyciela

Z przepisów prawnych wynika dla wierzyciela wiele uprawnień i obowiązków związanych z ustanowionymi lub powstałymi zabezpieczeniami.

Podstawowym obowiązkiem wierzyciela, w przypadku gdy dłużnik spłaci zobowiązanie, jest podjęcie czynności związanych ze zwolnieniem zabezpieczenia, a w szczególności:

- 1) zwrot przedmiotu zastawu, w przypadku gdy zabezpieczenie stanowił zastaw, a rzecz wydano wierzycielowi;
- 2) zwrot dokumentu, jeżeli ustanowienie zabezpieczenia było stwierdzone dokumentem, np. weksla *in blanco*, gwarancji, oświadczenia poręczyciela, przy czym dokumenty wystawione przez dłużnika zwraca się dłużnikowi, a dokumenty podpisane przez inne osoby, jak np. gwarancję, oświadczenia po-

ręczyciela, zwraca się tym osobom, które udzieliły gwarancji lub poręczenia. Jeżeli jednak wierzyciel ma interes w zachowaniu dokumentu, w szczególności gdy dług został spłacony tylko częściowo, dłużnik może żądać uczynienia w dokumencie odpowiedniej wzmianki o częściowej spłacie długu. W razie utraty dokumentu dłużnik może, niezależnie od pokwitowania, żądać od wierzyciela oświadczenia na piśmie, że dokument został utracony. Jeżeli wierzyciel odmówi zwrotu dokumentu lub złożenia powyższych oświadczeń, dłużnik może powstrzymać się od spłaty długu bądź złożyć sumę do depozytu sądowego (art. 465 k.c.);

- 3) powiadomienie dłużnika przełanej wierzytelności o spłacie długu lub wydanie dłużnikowi oświadczenia stwierdzającego ten fakt;
- 4) wydanie dokumentu pozwalającego na wykreślenie hipoteki;
- 5) wydanie dokumentu pozwalającego na wykreślenie zastawu rejestrowego z rejestru zastawów.

Jeżeli dług spłaci osoba trzecia, na mocy art. 518 § 1 k.c. nabywa ona spłaconą wierzytelność do wysokości dokonanej zapłaty, gdy:

- 1) spłaci cudzy dług, za który jest odpowiedzialna osobiście albo pewnymi przedmiotami majątkowymi, np. poręczyciel, przystępujący do długu, zastawca;
- 2) przysługuje jej prawo, przed którym spłacona wierzytelność ma pierwszeństwo zaspokojenia, np. hipoteka wpisana jest po innej hipotece;
- 3) działa za zgodą dłużnika wyrażoną na piśmie w celu wstąpienia w prawa zaspokojonego wierzyciela.

W takim wypadku wierzyciel zobowiązany jest wydać tej osobie wszelkie dokumenty, w tym również związane z prawnymi zabezpieczeniami, które umożliwią dochodzenie przez nią roszczeń od dłużnika oraz od osób, które ustanowiły inne zabezpieczenie.

Szczególny obowiązek ciąży na wierzycielu wobec poręczyciela. Zgodnie bowiem z art. 887 k.c. wierzyciel ma obowiązek zachować zabezpieczenie wierzytelności oraz środki dowodowe pod rygorem odpowiedzialności za szkodę wynikłą na skutek wyzbycia się ich.

4.2. Prawa wierzyciela

Wierzycielowi przysługuje również wiele uprawnień wynikających z przepisów prawnych.

Podstawowe uprawnienie, o którym już była mowa, to prawo do przyjęcia zabezpieczenia wierzytelności praktycznie w każdym momencie.

Natomiast art. 458 k.c. zezwala wierzycielowi na żądanie spełnienia świadczenia bez względu na zastrzeżony termin, jeżeli:

- 1) dłużnik stał się niewypłacalny;
- 2) wskutek okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność, zabezpieczenie wierzytelności uległo znacznemu zmniejszeniu.

Zmniejszenie wartości zabezpieczenia wskutek okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność, będzie miało bez wątpienia miejsce, jeżeli dłużnik np.:

- 1) na skutek niekonserwowania przewłaszczonego lub zastawionego sprzętu czy maszyn doprowadza do ich zniszczenia lub zmniejszenia ich wartości;
- 2) zastawione lub przewłaszczone przedmioty przechowuje w niewłaściwych warunkach;
- 3) wykorzystuje przewłaszczony lub zastawiony sprzęt niezgodnie z jego przeznaczeniem, przez co doprowadza do jego zniszczenia lub zmniejszenia jego wartości;
- 4) obciąża rzecz zastawioną następnymi zastawami;
- 5) obciąża nieruchomości kolejnymi hipotekami.

Przepis art. 458 k.c. nie będzie miał natomiast zastosowania, jeżeli zmniejszenie wartości zabezpieczenia następuje wskutek okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności, np. gdy:

- 1) zniszczenie lub zmniejszenie wartości rzeczy zastawionych lub przewłaszczonych było skutkiem działania siły wyższej lub osoby trzeciej, np. zastawcy, który nie jest dłużnikiem;
- 2) wystąpił spadek wartości zastawionych akcji na giełdzie;
- 3) miało miejsce obciążenie przez zastawcę, będącego osobą trzecią, rzeczy zastawionej kolejnymi zastawami;
- 4) dłużnik hipoteczny, będący osobą trzecią, obciążył nieruchomości kolejnymi hipotekami.

W związku z brzmieniem art. 458 k.c. w umowie zawartej przez wierzyciela z dłużnikiem powinno być zamieszczone postanowienie, w którym dłużnik zobowiązuje się do ustanowienia innych zabezpieczeń, możliwych do przyjęcia przez wierzyciela, jeżeli zmniejszenie wartości zabezpieczenia następuje wskutek okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności. W sytuacji gdy dłużnik takiego zabezpieczenia nie ustanowi, nastąpi naruszenie istotnego warunku umowy kredytu stanowiące podstawę do wypowiedzenia całości bądź części umowy.

4.3. Prawa i obowiązki wierzyciela będącego bankiem

Zgodnie z art. 75 pr. bank. w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu albo utraty przez kredytobiorcę zdolności kredytowej bank

może obniżyć kwotę przyznanego kredytu albo wypowiedzieć umowę kredytu, o ile Prawo restrukturyzacyjne nie stanowi inaczej.

Termin wypowiedzenia, jeśli strony nie określi w umowie dłuższego terminu, wynosi 30 dni, a w razie zagrożenia upadłością dłużnika – 7 dni. Wypowiedzenie umowy kredytu z powodu utraty przez dłużnika zdolności kredytowej lub zagrożenia jego upadłością nie może nastąpić, jeżeli bank-wierzyciel zgodził się na realizację przez dłużnika programu naprawczego.

5. Zaspokojenie roszczeń wierzyciela z przyjętych zabezpieczeń

W przypadku niespłacenia długu wierzyciel może zaspokoić swoje roszczenia z przyjętych zabezpieczeń. Może to nastąpić przez:

- 1) potrącenie, w przypadku gdy zabezpieczenie było ustanowione na rachunku bankowym prowadzonym przez bank będący wierzycielem;
- 2) przejęcie przedmiotu zabezpieczenia przez wierzyciela, np. przy kaucji czy prze-właszczeniu;
- 3) egzekucję sądową.

Jeżeli wierzyciel ustanowił kilka zabezpieczeń wierzytelności, to – skoro nie uzgodniono inaczej – zarówno o kolejności, jak i o zakresie realizacji zabezpieczeń decyduje wierzyciel⁴⁴. Może on zatem zaspokoić swoje roszczenia z wszystkich zabezpieczeń, z kilku z nich albo z jednego.

6. Wygaśnięcie zabezpieczenia

6.1. Zagadnienia ogólne

Poszczególne zabezpieczenia wygasają w przypadkach wskazanych w przepisach dotyczących danego zabezpieczenia.

Istnieją jednakże sytuacje, kiedy wygasa każde zabezpieczenie. Są to:

- 1) spłata długu przez dłużnika;
- 2) zwolnienie dłużnika lub osoby ustanawiającej zabezpieczenie z zobowiązania przez wierzyciela;
- 3) umorzenie długu przez wierzyciela;

⁴⁴ Uchwała SN z 5.05.1993 r., III CZP 54/93, OSNC 1993/12, poz. 219; glosy: J. Gołaczyńskiego, OSP 1994/10, poz. 176; M. Bączyka, Pr. Bank. 1994/4, s. 79–82.

- 4) rozwiązanie umowy, na zabezpieczenie której ustanowiono zabezpieczenie, lub umowy ustanawiającej zabezpieczenie;
- 5) świadczenie w miejsce wypełnienia przez dłużnika lub przez osobę ustanawiającą zabezpieczenie;
- 6) potrącenie wierzytelności wierzyciela z wierzytelności osoby, która ustanowiła zabezpieczenie;
- 7) odnowienie długu;
- 8) przejęcie długu;
- 9) złożenie do depozytu sądowego.

6.2. Zwolnienie z długu (art. 508 k.c.)

Zwolnienie z długu następuje na mocy umowy zawartej między wierzycielem a osobą, którą wierzyciel zwalnia z długu, czyli dłużnikiem, lub osobą, która zabezpieczyła dług. W umowie takiej wierzyciel zwalnia dłużnika z długu, a dłużnik zwolnienie przyjmuje.

W wyniku zwolnienia zobowiązanie wygasa z chwilą zawarcia umowy. Dopuszczalne jest jednakże zawarcie umowy o zwolnienie z długu pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu.

Wraz ze zwolnieniem z długu wygasają zabezpieczenia.

6.3. Umorzenie zobowiązania

Umorzenie zobowiązania następuje na skutek jednostronnej czynności wierzyciela.

Podstawą umorzenia może być wniosek dłużnika wierzyciela bądź decyzja wierzyciela o umorzeniu bez wniosku dłużnika.

Umorzenie zobowiązania następuje zazwyczaj w wyniku zajścia nadzwyczajnych okoliczności, np. braku majątku dłużnika na spłatę całości lub części zadłużenia.

6.4. Rozwiązanie umowy

Rozwiązanie umowy może nastąpić na skutek wzajemnego porozumienia stron lub jednostronnego oświadczenia jednej ze stron umowy.

W przypadku rozwiązania umowy na mocy porozumienia stron ustalają one warunki, na jakich następuje rozwiązanie, w szczególności czy rozwiązanie umowy ma

skutek wsteczny, czy tylko na przyszłość. Jeżeli rozwiązanie umowy ma mieć skutek tylko na przyszłość, to strona, która miała obowiązek świadczyć wierzycielowi, jest z tego zwolniona⁴⁵.

Natomiast w razie wypowiedzenia umowy skutki następują wyłącznie na przyszłość⁴⁶.

6.5. Świadczenie w miejsce wykonania (art. 453 k.c.)

Jeżeli dłużnik lub osoba, która dała zabezpieczenie, w celu zwolnienia się z zobowiązania spełnia za zgodą wierzyciela inne świadczenie, zobowiązanie wygasa. W praktyce będzie to miało najczęściej miejsce, gdy dłużnik oferuje wierzycielowi zamiast zapłaty długu w pieniądzech rzeczy ruchome, prawa lub nieruchomości.

Przeniesienie przez dłużnika⁴⁷ rzeczy ruchomej czy nieruchomości na zaspokojenie roszczeń wierzyciela powoduje, że zobowiązanie dłużnika wygasa w części odpowiadającej ich wartości.

Świadczenie w miejsce wypełnienia prowadzące do wygaśnięcia zobowiązania z zaspokojeniem wierzyciela ma miejsce wówczas, gdy pomiędzy wierzycielem a dłużnikiem zostaje zawarta umowa, zgodnie z którą dłużnik spełni świadczenie inne niż wynikające z umowy, np. kredytu, a wierzyciel to świadczenie przyjmie⁴⁸.

6.6. Potrącenie

6.6.1. Potrącenie na podstawie art. 498–505 k.c.

Gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku. Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej.

Dodatkowymi wymogami umożliwiającymi potrącenie jest wymagalność obu wierzytelności i możliwość dochodzenia ich przed sądem lub przed innym organem państwowym.

⁴⁵ G. Bieniek, *Problematyka prawna zobowiązań pieniężnych (pojęcie, miejsce i czas spełnienia, sposoby zabezpieczenia, wygaśnięcie zobowiązań pieniężnych)*, Bydgoszcz 1993, s. 125.

⁴⁶ G. Bieniek, *Problematyka prawna...*, s. 126.

⁴⁷ Wyrok SA w Poznaniu z 20.04.1993 r., I ACr 170/93, „Wokanda” 1993/10, s. 34.

⁴⁸ W. Popiołek [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, t. 1, Warszawa 1997, art. 453, nb 2.

Jeżeli dłużnik, np. kredytobiorca, pożyczkobiorca, posiada rachunek w banku, który jest zarazem jego wierzycielem, to bank ten może na mocy art. 498 k.c. dokonać potrącenia swojej wierzytelności z tytułu np. niespłaconego kredytu lub pożyczki z wierzytelności dłużnika z tytułu posiadanego rachunku bankowego. Potrącenie jest dopuszczalne, w wypadku gdy jest to rachunek lokaty terminowej⁴⁹ lub inny typ rachunku⁵⁰.

W przypadku gdy dłużnik posiada w banku będącym wierzycielem rachunek bieżący, a dług jest wymagalny, potrącenie jest możliwe w każdej chwili. Jeżeli natomiast bank-wierzyciel prowadzi dla dłużnika rachunek lokaty terminowej, potrącenie będzie mogło zostać dokonane dopiero wtedy, gdy upłynie termin, na jaki lokata została w banku złożona. Możliwość potrącenia wierzytelności banku przed terminem wymagalności lokaty istnieje, jeżeli poręczyciel wyrazi zgodę na dokonanie potrącenia lub gdy bank-wierzyciel posiada pełnomocnictwo dłużnika, z którego wynika jego prawo do dokonania potrącenia, nawet w sytuacji gdy termin wymagalności lokaty jeszcze nie nadszedł. Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej. Jeżeli więc dłużnik ma zobowiązanie w wysokości 2000 zł, a na jego rachunku bankowym znajduje się 3000 zł, to wierzyciel pobiera z rachunku 2000 zł i 1000 zł pozostawia dłużnikowi, który jest zwolniony z zobowiązania. Jeżeli natomiast na rachunku bankowym dłużnika znajduje się 1000 zł, wierzyciel pobiera z rachunku 1000 zł, a dłużnik jest zobowiązany wobec wierzyciela na kwotę 1000 zł.

Potrącenie odbywa się poprzez oświadczenie złożone przez wierzyciela dłużnikowi. Oświadczenie takie ma moc wsteczną od chwili, w której potrącenie stało się możliwe. Mimo że Kodeks cywilny nie przewiduje szczególnej formy dla oświadczenia, wierzyciel powinien – do celów dowodowych – składać je w formie pisemnej. Niezłożenie przez wierzyciela oświadczenia o potrąceniu powoduje, że do potrącenia nie dochodzi. Nie będzie jednakże możliwe dokonanie go przez wierzyciela, jeżeli nastąpiło już zajęcie rachunku bankowego dłużnika przez organ egzekucyjny.

6.6.2. Potrącenie bankowe (art. 93 ust. 2 pr. bank.)⁵¹

Wierzyciel może potrącić ze swego długu wierzytelność, której termin wymagalności jeszcze nie nadszedł, jeżeli podmiot będący dłużnikiem został postawiony w stan likwidacji oraz we wszystkich tych przypadkach, gdy bankowi służy prawo do ściąg-

⁴⁹ Wyrok SN z 23.02.2001 r., II CKN 403/00, OSN 2001/10, poz. 155.

⁵⁰ Tak też: wyrok SN z 15.04.2010 r., II CSK 515/09, LEX nr 602231; M. Bączyk [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, red. E. Fojcik-Mastalska, Warszawa 2005, s. 436; J. Majewski, *Glosa do wyroku SN z 23.02.2001 r., II CKN 403/00*, PPW 2001/11, s. 28; T. Spyra [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, t. 2, *Komentarz do art. 92a–194*, red. F. Zoll, Kraków 2005, s. 73.

⁵¹ Na ten temat M. Jaroch, *Potrącenie wierzytelności banku z wierzytelnością posiadacza rachunku bankowego*, TPP 2016/3, s. 49 i n.

nięcia swych wierzytelności przed nadejściem terminu płatności. Potrącenie nie może być dokonane w zakresie, w jakim wierzytelność z rachunku bankowego została zajęta jako przedmiot egzekucji należności z tytułu zobowiązań podatkowych.

6.7. Odnowienie (art. 506–507 k.c.)

Odnowienie ma miejsce wówczas, gdy **w celu umorzenia zobowiązania** dłużnik zobowiązuje się za zgodą wierzyciela spełnić inne świadczenie albo nawet to samo świadczenie, ale z innej podstawy prawnej.

Odnowienie następuje, jeżeli np. wierzyciel po dokonaniu zapłaty z tytułu udzielonej gwarancji zamienia zobowiązanie z tytułu zlecenia udzielenia gwarancji na kredyt. W takim wypadku dotychczasowe zobowiązanie wygasa. Wygasają również związane z nim zabezpieczenia. Kodeks cywilny czyni wyjątek, gdy wierzytelność była zabezpieczona poręczeniem lub ograniczonym prawem rzeczowym ustanowionym przez osobę trzecią, jeśli poręczyciel lub osoba trzecia wyrazi zgodę na dalsze trwanie zabezpieczenia. Zgoda ta powinna być udzielona w takiej formie, jaka jest warunkiem ważności zabezpieczenia. W wypadku poręczenia i zastawu na rzeczach ruchomych będzie to forma pisemna, przy zastawie zwykłym na prawach – forma pisemna z datą pewną, przy zastawie rejestrowym – forma pisemna, a przy hipotece – akt notarialny lub forma pisemna w przypadku hipoteki bankowej lub ustanowionej na rzecz SKOK.

6.8. Przejęcie długu (art. 519–525 k.c.)

W przypadku gdy następuje zmiana dłużnika, czyli w miejsce dotychczasowego wstępuje osoba trzecia, poręczenie lub ograniczone prawo rzeczowe ustanowione przez tę osobę wygasa z chwilą przejęcia długu, chyba że poręczyciel lub osoba trzecia wyrazi zgodę na dalsze trwanie poręczenia w sposób opisany przy odnowieniu.

6.9. Złożenie do depozytu sądowego

W przypadkach określonych w przepisach prawa dłużnik może złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego. Będzie to zazwyczaj suma pieniężna, którą zobowiązany był zapłacić wierzycielowi.

Przyjmuje się, że prawo do złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego przysługuje jedynie dłużnikowi, a nie osobie trzeciej⁵². Według przepisów Kodeksu

⁵² A. Rembieniński [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem*, red. J. Winiarz, Warszawa 1989, s. 471; G. Bie-niek, *Problematyka prawna...*, s. 122.

cywilnego dłużnik może w szczególności złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego, jeżeli:

- 1) wskutek okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności, nie wie, kto jest wierzycielem, albo nie zna miejsca zamieszkania lub siedziby wierzyciela; sytuacja taka może mieć miejsce przy kilkakrotnym przelewie wierzytelności (art. 467 pkt 1 k.c.);
- 2) wierzyciel nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych ani przedstawiciela uprawnionego do przyjęcia świadczenia (art. 467 pkt 2 k.c.);
- 3) powstał spór dotyczący tego, kto jest wierzycielem (art. 467 pkt 3 k.c.);
- 4) z powodu innych okoliczności dotyczących osoby wierzyciela świadczenie nie może zostać spełnione, np. nastąpi likwidacja wierzyciela (art. 467 pkt 4 k.c.);
- 5) wierzyciel odmawia wydania pokwitowania (art. 463 k.c.);
- 6) wierzyciel odmawia wydania dłużnikowi dokumentu stwierdzającego zobowiązanie albo pisemnego oświadczenia o utracie dokumentu lub uczynienia na dokumencie wzmianki o dokonaniu zapłaty długu w całości lub w części (art. 465 § 3 k.c.);
- 7) w razie zwłoki wierzyciela, tj. gdy wierzyciel bez uzasadnionego powodu uchyla się od przyjęcia zaoferowanego mu świadczenia bądź odmawia dokonania czynności, bez której świadczenie nie może być spełnione, lub oświadcza dłużnikowi, że świadczenia nie przyjmie (art. 486 k.c.).

O złożeniu przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego dłużnik powinien niezwłocznie zawiadomić pisemnie wierzyciela, chyba że zawiadomienie napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody.

Ważne złożenie do depozytu sądowego ma takie same skutki jak spełnienie świadczenia i zobowiązuje wierzyciela do zwrotu dłużnikowi kosztów złożenia.

Tryb składania przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego regulują przepisy art. 692–693¹⁰ k.p.c. Natomiast tryb zwrotu depozytu sądowego składającemu i wydania depozytu sądowego uprawnionemu określają art. 693¹¹–693¹⁷ k.p.c. Z kolei postępowanie w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu ustalają art. 693¹⁸–693²² k.p.c.

Rozdział 2

ZABEZPIECZENIA WEKSLOWE¹

1. Wstęp

Zabezpieczenie wierzytelności może stanowić zarówno weksel zupełny, jak i weksel *in blanco*.

Weksel zupełny będzie zabezpieczeniem przy dyskoncie weksli przez bank. W przypadku niezapłacenia weksla w terminie płatności bank, na podstawie weksla, może dochodzić na drodze sądowej jego zapłaty przez osoby zobowiązane wekslowo. Weksel nie będzie stanowił zabezpieczenia wierzytelności banku przy kredytach akceptacyjnych. W tym bowiem wypadku bank wskazany jest jako trasat, a po zaakceptowaniu weksla staje się akceptantem, czyli głównym dłużnikiem wekslowym, który wykupiwszy weksel, nie ma już prawa regresu do innych dłużników wekslowych. Weksel zupełny może być również przyjęty w zastaw.

Dodatkowym zabezpieczeniem dla wierzyciela przyjmującego weksel *in blanco* lub zupełny będzie poręczenie wekslowe. W przypadku banków przyjęcie weksla na zabezpieczenie jest czynnością bankową, ponieważ do czynności, które są uznawane za bankowe, gdy wykonuje je bank, zaliczone zostały w szczególności operacje wekslowe (art. 5 ust. 2 pr. bank.). Prawo bankowe, używając ogólnego wyrażenia „operacje wekslowe”, nie wyeliminowało spośród czynności bankowych „przyjmowania przez bank weksla *in blanco*” awalizowanego lub nie. Brak przepisu definiującego pojęcie operacji wekslowej zarówno w Prawie bankowym, jak i w Prawie wekslowym, a także wyraźnego określenia, jakie operacje wekslowe są czynnościami bankowymi, powoduje, że każda operacja wekslowa, bez względu na jej rodzaj, jaka będzie wykonywana przez bank, będzie czynnością bankową².

¹ Na temat weksla I. Heropolitańska, *Prawo wekslowe i czekowe. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2011; I. Heropolitańska, *Weksel w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2015.

² Uchwała SN z 11.07.2000 r., III CZP 22/00, M. Praw. 2001/1, s. 26.

2. Weksel *in blanco*

2.1. Definicja weksla *in blanco*

Weksel *in blanco* to dokument, który w chwili wystawiania nie zawiera wszystkich elementów niezbędnych dla jego ważności określonych w art. 1 i 2 oraz 101 i 102 pr. weksl. Przepisy Prawa wekslowego nie zawierają jednak definicji weksla *in blanco*. Ze względu na to, że jako weksel *in blanco* może wystąpić zarówno weksel własny, jak i trasowany, można sformułować dwie definicje weksla *in blanco*.

Weksel własny *in blanco* to dokument zawierający co najmniej podpis wystawcy złożony w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego. Natomiast weksel trasowany *in blanco* jest to dokument opatrzony co najmniej przyjęciem złożonym w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego. W praktyce występuje przede wszystkim weksel własny *in blanco*. Weksle trasowane *in blanco* występują sporadycznie.

Weksle *in blanco* mogą być przyjmowane na zabezpieczenie wszelkich wierzytelności.

Weksel *in blanco* nie jest jeszcze wekslem – ze względu na to, że nie zawiera wszystkich elementów wymaganych dla ważności weksla. Wskazuje na to art. 10 pr. weksl., używając sformułowania „weksel, niezupełny w chwili wystawienia”³. Jednakże przez użycie tego wyrażenia Prawo wekslowe wskazuje, że taki dokument nie może być uznany za papier bezwartościowy. Zawiera on już zobowiązanie wekslowe, wystawca lub akceptant złożyli bowiem na nim swoje podpisy właśnie w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego. Z chwilą uzupełnienia weksla *in blanco* zgodnie z wolą wystawcy lub akceptanta i w sposób nadający mu cechy weksla własnego lub trasowanego staje się on wekslem. Jednakże zobowiązanie z poprawnie uzupełnionego weksla istnieje od chwili złożenia na nim podpisu, a nie dopiero od chwili uzupełnienia weksla⁴. Pomimo to, dopóki weksel *in blanco* nie zostanie uzupełniony w sposób nadający mu cechy weksla, osoby podpisane na nim nie mogą być traktowane jako zobowiązane wekslowo⁵.

Weksle *in blanco* można podzielić na gwarancyjne i kaucyjne.

Weksel gwarancyjny *in blanco* składany jest w celu zabezpieczenia stosunku umownego zachodzącego pomiędzy wierzycielem a wystawcą weksla lub osobą trzecią, np. udzielonej pożyczki, zapłaty za sprzedane towary.

³ Por. np. orzeczenie SN z 19.12.1962 r., 2 CR 1148/61, Zb. Orz. SN 1962/3, poz. 115; P. Machnikowski, *Weksel własny in blanco*, Warszawa 2002, s. 252; odmiennie np. M. Czarnecki, L. Bagińska, *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Warszawa 1998, s. 171.

⁴ Por. wyrok SN z 4.06.2003 r., I CKN 434/01, LEX nr 137623, oraz np. A. Szpunar, *Komentarz do prawa wekslowego i czekowego*, Warszawa 2001, s. 95.

⁵ Por. wyrok SN z 20.11.1930 r., Rw III 1445/30, PS 1931, poz. 486.

Weksel kaucyjny może służyć zabezpieczeniu zapłaty odszkodowania, które będzie należne wierzycielowi wskutek ewentualnego czynu niedozwolonego wystawcy weksla lub osoby trzeciej.

2.2. Warunki przyjęcia weksla własnego *in blanco* na zabezpieczenie zapłaty wierzytelności

Weksel własny *in blanco* może być złożony zarówno przez dłużnika, jak i przez osobę trzecią. Osobami trzecimi składającymi weksel na zabezpieczenie cudzych zobowiązań mogą być w szczególności osoby powiązane z dłużnikiem więzami gospodarczymi lub osobistymi, takie jak: wspólnicy spółki jawnej, z ograniczoną odpowiedzialnością lub akcyjnej, kontrahenci lub członkowie rodziny dłużnika.

Weksel własny *in blanco* może być przyjęty na zabezpieczenie:

- 1) całej kwoty wierzytelności wraz z odsetkami i innymi należnościami;
- 2) tylko należności głównej, np. kwoty pożyczki, ceny nabycia towarów;
- 3) określonego udziału w wierzytelności, np. raty pożyczki, ceny nabycia za dostarczoną partię towarów;
- 4) części wierzytelności w wysokości określonej w deklaracji do weksla *in blanco*;
- 5) tylko odsetek i innych ubocznych należności, np. prowizji bankowych.

Często weksel *in blanco* przyjmowany jest jako samoistne zabezpieczenie do czasu ustanowienia innych zabezpieczeń wierzytelności. Może to mieć miejsce, np. w przypadku gdy zabezpieczenie kredytu ma stanowić hipoteka, a kredyt jest uruchomiony przed wpisem hipoteki, lub gdy zabezpieczenie ma stanowić zastaw na rzeczach ruchomych albo prawach zakupionych ze środków z udzielonego kredytu.

Weksel *in blanco* rzadko bywa przyjmowany jako jedyne podstawowe zabezpieczenie wierzytelności. Może to mieć wyjątkowo miejsce w sytuacji, gdy dłużnik jest wierzycielowi dobrze znany, a jego sytuacja finansowa i gospodarcza nie budzi zastrzeżeń wierzyciela. Ponadto dodatkowym warunkiem jest zwykle, aby wierzytelność, której weksel stanowi **samoistne** zabezpieczenie, była wierzytelnością krótkoterminową.

Przyjęcie weksla jako głównego zabezpieczenia może być połączone z przelewem praw do odszkodowania z umowy ubezpieczenia majątku ruchomego i nieruchomego dłużnika lub samego dłużnika od ryzyka niespłacenia zobowiązania lub z umowy ubezpieczenia na życie przez osobę z niej uposażoną.

2.3. Liczba weksli *in blanco*

Wierzyciel może przyjąć na zabezpieczenie swojej wierzytelności jeden lub kilka weksli *in blanco*. Przyjęcie kilku weksli będzie uzasadnione:

- 1) przy wierzytelnościach wykorzystywanych w transzach;
- 2) przy wierzytelnościach spłacanych ratalnie;
- 3) gdy wierzyciel chce zabezpieczyć odrębnymi weksłami należność główną i należności uboczne, takie jak odsetki, prowizje;
- 4) gdy zostały one awalizowane.

W sytuacji gdy w umowie kredytu **zostaną zróżnicowane dopuszczalne limity wykorzystania kredytu**, bank może uzależnić uruchomienie kolejnych transz kredytu od składania przez kredytobiorcę weksła zabezpieczającego tę transzę, która będzie uruchamiana. Podobnie będzie w przypadku umowy dostawy. Wydanie kolejnej partii towarów może być uzależnione od złożenia przez odbiorcę weksła zabezpieczającego zapłatę za tę partię. Może zatem być przyjętych tyle weksli własnych *in blanco*, ile jest dopuszczalnych limitów zadłużenia lub partii dostawy. Wskazane jest przyjęcie dodatkowo jednego weksła uzupełniającego, który będzie zabezpieczał interesy wierzyciela na wypadek dodatkowych rozliczeń między nim a jego dłużnikiem wynikłych po zwrocie weksli „głównych”. Możliwe jest również przyjęcie wszystkich weksli przy uruchamianiu pierwszej transzy kredytu lub przy wydaniu pierwszej partii towarów.

Przyjmowanie kilku weksli na zabezpieczenie np. spłaty kredytu czy pożyczki lub zapłaty za sprzedane towary będzie celowe, również w wypadku gdy zobowiązania z tego tytułu **będą spłacane w ratach**. Wówczas wskazane jest przyjęcie tylu weksli, ile będzie rat spłaty kredytu czy pożyczki lub zapłaty za sprzedany towar, plus jeden weksel uzupełniający.

Przyjęcie w powyższych sytuacjach kilku weksli powoduje, że wierzyciel może dochodzić z nich zapłaty tej niespłaconej części zobowiązania dłużnika, którą zabezpieczały poszczególne weksle, bez konieczności wypowiedzania tej części umowy, której termin płatności jeszcze nie nadszedł. Jest to również korzystne dla dłużnika, ponieważ po spłacie części zobowiązania zabezpieczonego poszczególnymi weksłami wierzyciel będzie sukcesywnie weksle zwracał, natomiast po spłacie całości zobowiązania, wraz z odsetkami i innymi należnościami, zwróci ostatni weksel oraz weksel uzupełniający wraz z deklaracją.

Przyjęcie co najmniej dwóch weksli jest także celowe, gdy poręczyciel wekslowy **udziela poręczenia do kwoty niższej niż wysokość zobowiązania** zabezpieczonego wekslem. Wówczas na jednym wekslu jest umieszczane poręczenie, drugi natomiast weksel jest nieporęczony. W przypadku konieczności uzupełnienia weksli poręczony uzupełnia się do kwoty udzielonego poręczenia, a nieporęczony wystawiony będzie

na różnicę pomiędzy kwotą niespłaconego kredytu a kwotą poręczenia. Suma obu weksli będzie odpowiadała kwocie zobowiązania wystawcy wobec wierzyciela. Większą liczbę weksli można przyjąć, także w przypadku gdy **wystąpi kilku poręczycieli wekslowych**, z których każdy poręczy do określonej kwoty. Kiedy jeden z nich spłaci poręczoną przez siebie kwotę, będzie można wydać mu weksel. Suma obu weksli także będzie odpowiadała kwocie zobowiązania wystawcy wobec wierzyciela⁶.

Przyjęcie dwóch weksli jest zawsze korzystne dla wierzyciela. Zabezpieczają go one **w wypadku błędnego uzupełnienia weksła**. Weksel błędnie uzupełniony należy wówczas przekreślić na krzyż i napisać na przedniej stronie „ANULOWANO” oraz zwrócić go wystawcy. Taki weksel będzie uznany za nieistniejący i wystawca nie będzie mógł podnosić, że weksle zostały nieprawnie wypełnione na kwoty wyższe, niż to wynika z porozumienia⁷.

2.4. Elementy weksła własnego *in blanco*

2.4.1. Podpis wystawcy weksła

2.4.1.1. Wystawca weksła

Weksel własny *in blanco* musi zawierać co najmniej podpis wystawcy⁸. Wystawcą weksła są podmioty podpisane na wekslu w tym charakterze. Nie jest dopuszczalne ustalenie wystawcy na podstawie innych okoliczności niż tekst weksła, np. zgodnie z rzeczywistą wolą kontrahentów czy też ich nawet oczywistą świadomością co do tego, w jakim charakterze występują osoby podpisujące się na wekslu⁹.

Wystawcą weksła może być każdy, kto według przepisów ogólnych prawa cywilnego ma zdolność prawną¹⁰. **Zdolność do zaciągania zobowiązań wekslowych mają więc:**

- 1) osoby fizyczne posiadające pełną zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych;
- 2) osoby prawne, w tym Skarb Państwa;
- 3) osobowe spółki handlowe, tj.: jawne, partnerskie, komandytowe i komandytowo-akcyjne;
- 4) inne podmioty, którym przepisy prawa nadały zdolność wekslową.

Ponieważ wystawca weksła jest dłużnikiem wekslowym, osoba fizyczna wystawiająca weksel powinna być pełnoletnia i nieubezwłasnowolniona.

⁶ I. Heropolitańska, *Prawo wekslowe i czekowe...*, s. 94–95.

⁷ I. Heropolitańska, *Prawo wekslowe i czekowe...*, s. 94–95.

⁸ Por. wyrok SA w Łodzi z 22.05.2013 r., I ACa 21/13, LEX nr 1327559.

⁹ Por. wyrok SA w Poznaniu z 16.04.2008 r., I ACa 235/08, LEX nr 466417.

¹⁰ Uchwała SN (7) z 31.03.1993 r., III CZP 176/92, OSNC 1993/10, poz. 171.

Możliwe jest też **wystawienie weksła przez kilka osób**. Tak będzie, w przypadku gdy weksel wystawia „spółka cywilna”, która nie ma zdolności wekslowej¹¹. Kodeks cywilny dopuszcza możliwość zaciągnięcia zobowiązania przez kilka osób łącznie, a Prawo wekslowe nie zawiera przepisu, z którego wynikałoby, że zobowiązanie wekslowe jest wyjątkiem od tej zasady. Dopuszczalne jest zatem podpisanie weksła przez wszystkich wspólników spółki cywilnej bądź przez niektórych z nich, jeżeli ci, którzy podpiszą się na wekslu, będą mieli pełnomocnictwo do zaciągania zobowiązań wekslowych w imieniu pozostałych i wskażą to przez odpowiednią adnotację na wekslu. Jeżeli na wekslu złożą podpisy tylko niektórzy wspólnicy, względnie nie wskażą na wekslu, że podpisując się, działają w imieniu również pozostałych wspólników, zobowiązane będą tylko te osoby, które się na nim podpisały¹².

Dodatek przy podpisach wspólników spółki cywilnej w postaci nazwy spółki jest prawnie dopuszczalny przez art. 43⁴ k.c. i nie czyni weksła nieważnym. Będzie wskazywał, że zobowiązanie powstało w związku ze wspólnym prowadzeniem działalności gospodarczej¹³.

Gdy wystawcą weksła jest **osoba pozostająca w związku małżeńskim**, do ważności zobowiązania wekslowego wystawcy nie jest konieczna zgoda współmałżonka. Wystawienie weksła nie mieści się bowiem w zamkniętym katalogu czynności (art. 37 k.r.o.) wymagających dla swej skuteczności zgody współmałżonka. Jeżeli jednak weksel został wystawiony bez zgody drugiego małżonka, wierzyciel może żądać zaspokojenia z majątku osobistego wystawcy oraz ze składników majątku wspólnego określonych w art. 41 § 2 k.r.o. Taka sama zasada będzie obowiązywała, jeżeli weksel został wystawiony przed powstaniem wspólności¹⁴. Wystawcą weksła mogą być także oboje współmałżonkowie.

2.4.1.2. Forma podpisu wystawcy weksła

Prawo wekslowe poza wskazaniem, że na wekslu musi być umieszczony podpis wystawcy, nie zajmuje się problemem podpisów. Mają więc zastosowanie uwagi zawarte w rozdziale 1, pkt 3.3, z tym że podpis wystawcy weksła nie może być złożony w formie elektronicznej.

¹¹ Uchwała SN (7) z 31.03.1993 r., III CZP 176/92. Pogląd SN podziela A. Szpunar (*Sprawa zdolności wekslowej spółki cywilnej*, PS 1994/10, s. 3–14), który podkreśla jednakże możliwość wystawienia weksła przez wspólników spółki; odmienny pogląd wyraża J. Mojak w głosie do powyższej uchwały, PiP 1994/3, s. 109.

¹² Wyrok SA w Gdańsku z 31.05.1994 r., I ACr 342/94, OSA 1994/10, poz. 51.

¹³ Na dopuszczalność składania podpisów pod stemplem „firmowym” spółki cywilnej wskazuje A. Szpunar, *Sprawa...*, s. 13.

¹⁴ Szerzej na ten temat I. Karasek, *Charakter czynności wystawienia weksła z punktu widzenia czynności zarządu majątkiem wspólnym małżonków*, LEX.

Przepisy Prawa wekslowego nie zawierają również postanowień, które określałyby, w którym miejscu wystawca powinien się podpisać. Jednakże ze względu na to, że podpis musi obejmować całą treść weksla, wystawca **musi podpisać się na przedniej stronie** weksla. Treść umieszczona poniżej podpisu nie może być z reguły przysywana wystawcy.

Podpisanie weksla przez organ osoby prawnej bez pieczęci firmowej lub z pieczęcią firmową, ale o brzmieniu odmiennym od brzmienia firmy nie zobowiązuje tej osoby¹⁵. Z drugiej strony złożenie przez osoby fizyczne podpisów na wekslu przy pieczęci firmowej osoby prawnej stanowi dostateczny przejaw działania tych osób w imieniu zastępowanej osoby prawnej¹⁶. Osoba podpisująca nie musi dodatkowo umieszczać stempla (pieczęci, pieczętki) funkcyjnego, względnie wskazującego na pełnomocnictwo.

Jeżeli wystawcą weksla jest osobowa spółka handlowa, np. jawna, komandytowa, to pod jej pieczęcią firmową podpisują się wspólnicy lub prokurenci upoważnieni do jej reprezentowania, lub właściwie umocowany pełnomocnik. Jeżeli osoby te podpisują weksel, działając jako reprezentanci spółki osobowej, to musi to zostać uwiaryściwione w tekście weksla. W przeciwnym wypadku sami, w myśl art. 8 pr. weksl., stają się dłużnikami wekslowymi¹⁷.

W imieniu osoby prawnej weksel mogą podpisać jedynie osoby uprawnione do zaciągania zobowiązań wekslowych w jej imieniu, czyli członkowie zarządu spółki z o.o., spółki akcyjnej, spółdzielni, fundacji i stowarzyszenia oraz dyrektor przedsiębiorstwa państwowego. Wszystkie te osoby mogą podpisać weksel bez dodatkowych pełnomocnictw zgodnie z zasadami reprezentacji, tj. w sposób, jaki wynika z przepisów odpowiednich ustaw bądź z właściwych rejestrów.

Odrębnego pełnomocnictwa do podpisywania weksli nie muszą mieć również prokurenci przedsiębiorcy. Mogą oni podpisać weksel w sposób wskazany w rejestrze.

Artykuł 75 pr. weksl. określa zasady podpisywania się na wekslu przez osoby niepiśmienne lub niemogące pisać. Za te osoby może podpisać się na wekslu inna osoba, której podpis powinien być uwiaryściwiony przez notariusza lub władzę gminną, z zaznaczeniem, że osoba ta podpisała się na życzenie niepiśmiennego lub niemogącego pisać. Uwiaryściwienie to powinno być umieszczone na wekslu lub przedłużku.

¹⁵ Por. wyrok SN z 9.05.2012 r., V CSK 258/11, OSNC 2013/1, poz. 9.

¹⁶ Wyrok SN z 2.03.2016 r., V CSK 406/15, OSNC 2017/2, poz. 22.

¹⁷ Por. wyrok SA w Poznaniu z 16.04.2008 r., I ACa 235/08, LEX nr 466417.

2.4.1.3. Pełnomocnik

Osoby działające w imieniu osób prawnych albo niemających osobowości prawnej spółek prawa handlowego wyłącznie na podstawie udzielonego im pełnomocnictwa mogą podpisać weksel, jeżeli **z treści pełnomocnictwa wyraźnie wynika, że mają prawo do zaciągania zobowiązań wekslowych**¹⁸. Pełnomocnictwo może być udzielone do podpisania jednego lub kilku określonych weksli bądź do zaciągania wszelkich zobowiązań wekslowych. Nie jest wystarczające pełnomocnictwo do zaciągania zobowiązań majątkowych i finansowych czy inne pełnomocnictwo ogólne.

Pełnomocnik może podpisać weksel również w imieniu osoby fizycznej, jeżeli ma pełnomocnictwo upoważniające go do zaciągania zobowiązań wekslowych w imieniu tej osoby. Ponadto niezbędne jest zaznaczenie przez pełnomocnika na wekslu, w czym imieniu weksel podpisuje.

Pełnomocnik, podpisując się na wekslu, **musi wskazać, że podpisuje się w imieniu mocodawcy**. Dodatki wskazujące na stosunek pełnomocnictwa mogą być napisane lub wyrażone w sposób mechaniczny, np. wydrukowane, za pomocą pieczęci¹⁹. Zamieszczenie na wekslu podpisu pełnomocnika wystawcy bez wskazania stosunku pełnomocnictwa nie zobowiązuje wystawcy²⁰.

2.4.1.4. Podpisy w imieniu jednostek samorządu terytorialnego

Weksle mogą wystawiać także jednostki samorządu terytorialnego: gminy, powiaty, województwa.

W imieniu gminy na wekslu może podpisać się wójt albo działający na podstawie jego upoważnienia zastępca wójta samodzielnie albo wraz z inną upoważnioną przez wójta osobą. W imieniu powiatu podpisy mogą być złożone przez członków zarządu powiatu lub jednego członka zarządu powiatu i osobę upoważnioną przez zarząd. W imieniu województwa podpisy może złożyć marszałek województwa wraz z członkiem zarządu województwa, chyba że statut województwa stanowi inaczej. Do skuteczności zobowiązania wekslowego potrzebna jest na wekslu kontrasygnata:

- 1) skarbnika gminy (głównego księgowego budżetu) lub osoby przez niego upoważnionej (art. 46 ust. 3 ustawy z 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2023 r. poz. 40) albo

¹⁸ Tak SA w Poznaniu w wyroku z 15.06.1994 r., I ACr 194/94, Biul. Praw. PKO BP 1994/4, poz. 9; SA w Warszawie w wyroku z 18.04.2013 r., I ACa 1273/12, LEX nr 1324798.

¹⁹ Wyrok SN z 2.03.2016 r., V CSK 406/15, OSNC 2017/2, poz. 22.

²⁰ Uchwała SN z 21.04.2004 r., III CZP 13/04, OSNC 2005/6, poz. 101; wyrok SA w Łodzi z 30.03.2018 r., I ACa 980/17, LEX nr 2519242.

- 2) skarbnika powiatu lub osoby przez niego upoważnionej (art. 48 ust. 1 i 3 ustawy z 5.06.1998 r. o samorządzie powiatowym, Dz.U. z 2022 r. poz. 1526), albo
- 3) głównego księgowego budżetu województwa lub osoby przez niego upoważnionej (art. 57 ustawy z 5.06.1998 r. o samorządzie województwa, Dz.U. z 2022 r. poz. 2094).

Kontrasygnata powinna być dokonana przez umieszczenie podpisu pod klauzulą „kontrasygnata Skarbnika” albo „udziela kontrasygnaty Skarbnik”, albo „podpis kontrasygnujący”, względnie inną podobną. Ponieważ kontrasygnata jest konieczna do skuteczności zobowiązania wystawcy weksla, musi być umieszczona na przedniej stronie weksla²¹. Klauzula wskazująca na kontrasygnujący charakter podpisu **jest niezbędna**. W przypadku jej braku podpis skarbnika zostanie uznany za poręczenie wekslowe. Będzie on wówczas **osobiście odpowiedzialny** za zapłatę weksla.

Do skuteczności zobowiązania się wekslowo jednostki samorządu terytorialnego nie jest wystarczająca kontrasygnata na deklaracji. Nie jest ona bowiem treścią weksla.

Brak kontrasygnaty oznacza, że zgodnie z art. 8 pr. weksl. weksel nie zobowiązuje jednostki samorządu terytorialnego, a wekslowo będą odpowiadały osoby podpisane na wekslu.

2.4.1.5. Skutki podpisania weksla przez osoby nieumocowane

Osoba, która podpisała weksel jako przedstawiciel innej osoby, nie będąc umocowaną do działania w jej imieniu, odpowiada sama wekslowo zgodnie z art. 8 pr. weksl. Zasada ta dotyczy również przedstawiciela, który przekroczył granice umocowania, np. podpisując weksel na kwotę wyższą, niż to wynikało z udzielonego mu pełnomocnictwa, lub podpisując weksel jednoosobowo zamiast dwuosobowo. Zasada wprowadzona przez art. 8 pr. weksl. dotyczy zarówno rzekomego przedstawiciela osoby fizycznej, jak i osoby prawnej oraz niemającej osobowości prawnej spółki prawa handlowego²².

Termin „przedstawicielstwo” użyty jest w art. 8 pr. weksl. w szerszym znaczeniu niż w przepisach Kodeksu cywilnego. Artykuł 8 pr. weksl. dotyczy nie tylko tego, kto działał jako przedstawiciel ustawowy lub pełnomocnik (por. art. 96 k.c.), ale również tego, kto działał jako organ osoby prawnej (por. art. 38 k.c.)²³. Tak więc

²¹ Szerzej na ten temat I. Heropolitańska, *Zaciąganie zobowiązań wekslowych przez gminę*, LEX.

²² Wyrok SN z 19.06.2008 r., V CSK 48/08, LEX nr 424395.

²³ Takie jest zgodne stanowisko orzecznictwa (wyroki SN: z 4.12.1998 r., III CKN 60/98, OSNC 1999/7–8, poz. 126; z 3.04.2003 r., V CKN 76/01, Pr. Bank. 2003/10, s. 27) i doktryny (np. I. Heropolitańska, *Prawo wekslowe i czekowe...*, s. 88; T. Komosa, W. Opalski, *Prawo wekslowe. Prawo czekowe. Komentarz*, Warszawa 1997, s. 37; I. Rosenblüth, *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Kraków 1936, s. 146 i n.; A. Szpunar, *Komentarz do prawa wekslowego...*, s. 88).

art. 8 pr. weksl. ma zastosowanie, jeżeli fałszywy przedstawiciel podpisał weksel w imieniu innej osoby²⁴:

- 1) nie posiadając pełnomocnictwa do zaciągania zobowiązań wekslowych, bez uwi-
docznienia stosunku pełnomocnictwa;
- 2) nie będąc jej przedstawicielem ustawowym ani jej organem²⁵;
- 3) pod niewłaściwym brzmieniem firmy, np. Bank Spółdzielczy lub Koronowski
Bank Spółdzielczy zamiast Bank Spółdzielczy w Koronówku²⁶;
- 4) z pominięciem określenia formy prawnej osoby prawnej²⁷;
- 5) w sposób odmienny od sposobu wynikającego z ustawy, umowy, statutu bądź
KRS, np. jednoosobowo, jeżeli był upoważniony do zastępstwa spółki jedynie
wspólnie z innym członkiem zarządu, prokurentem lub pełnomocnikiem²⁸.

Nie będzie natomiast odpowiadała wekslowo osoba, która podpisała się na wekslu zbytecznie, tj. w sytuacji, w której na wekslu oprócz niej podpisani byli przedstawiciele w liczbie wystarczającej do zobowiązania wekslowo mocodawcy (np. podpisało się trzech członków zarządu w sytuacji, gdy wystarczające były dwa podpisy), przy czym nie będzie miało znaczenia, czy osoba ta była umocowana do zaciągania zobowiązań w imieniu mocodawcy, czy też nie²⁹.

Reguła interpretacyjna sformułowana w art. 8 pr. weksl. odnosi się zatem do pełnomocnika, prokurenta, przedstawiciela ustawowego, kuratora, opiekuna, członków zarządu, syndyka, likwidatora itp.

Pomimo brzmienia art. 8 pr. weksl. wierzyciel, przyjmując na zabezpieczenie swojej wierzytelności weksel *in blanco*, powinien sprawdzić, czy podpisujący się na wekslu w imieniu innej osoby ma do tego odpowiednie umocowanie wynikające ze sprawowanej przez siebie funkcji lub z udzielonego pełnomocnictwa. Dla wierzyciela nie jest bowiem bez znaczenia, kto w przypadku wypełnienia weksla będzie zobowiązany do jego zapłaty.

Jeżeli przyjmujący weksel wie o braku umocowania osoby podpisującej, to weksel wyklucza osobistą odpowiedzialność rzekomego przedstawiciela na mocy art. 8 pr. weksl.³⁰

²⁴ I. Heropolitańska, *Prawo wekslowe i czekowe...*, s. 88–89.

²⁵ Zob. orzeczenie SN z 5.03.1929 r., III Rw. 4/29, PS 1929, poz. 421.

²⁶ Por. orzeczenie SN z 11.07.1935 r., C 257/35, MPH 1935, s. 247.

²⁷ Por. orzeczenie SA w Warszawie z 30.04.1926 r., Ac. 2522/25, PPH 1926, s. 275; wyrok SN z 9.05.2012 r., V CSK 258/11, OSNC 2013/1, poz. 9.

²⁸ Zob. orzeczenia SN, np.: z 20.10.1931 r., Rw III 1817/31, Zb. Orz. SN 1931, poz. 187; z 23.02.1932 r., Rw III 2633/31, Zb. Orz. SN 1932, poz. 40.

²⁹ Por. orzeczenie SN z 25.10.1929 r., III 2 C 227/29, Zb. Orz. SN 1929, poz. 78.

³⁰ Wyrok SN z 12.07.2019 r., I CSK 537/18, LEX nr 2713745.

2.4.1.6. Skutki nieautentyczności podpisu wystawcy

Dla ważności weksla nie jest wymagane, aby podpis wystawcy był autentyczny. Nieautentyczny, choć własnoręczny podpis wystawcy nie unieważnia weksla, zgodnie bowiem z art. 7 pr. weksl. jeżeli na wekslu znajdują się podpisy osób niezdolnych do zaciągania zobowiązań wekslowych, podpisy fałszywe, podpisy osób nieistniejących albo podpisy, które z jakiegokolwiek przyczyny nie zobowiązują osób, które weksel podpisały lub których nazwiskiem weksel został podpisany, nie uchybia to ważności innych podpisów. Jednakże taki podpis powoduje, że weksel staje się bezwartościowym papierem. Warunkiem odpowiedzialności wekslowej wystawcy jest bowiem, aby jego podpis nie tylko był własnoręczny, lecz także pochodził od niego³¹. Toteż wierzyciel, przyjmując weksle *in blanco*, powinien mieć pewność, że podpis wystawcy jest nie tylko własnoręczny, ale i autentyczny.

2.4.1.7. Zamiar zaciągnięcia zobowiązania wekslowego

Podpis wystawcy weksla powinien być złożony w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego. Oznacza to, że osoba podpisująca się musi mieć świadomość, że składa podpis na dokumencie, który w przyszłości może stać się wekslem. Dlatego też celowe jest, aby podpis wystawcy był złożony na blankiecie zawierającym słowo „weksel”, które jednoznacznie wskazuje wystawcy, że składa podpis na dokumencie, który po wypełnieniu go stanie się wekslem zupełnym.

W przypadku gdy weksel podpisuje cudzoziemiec, istotne jest również, aby rozumiał on to, co podpisuje. Złożenie przez niego podpisu na druku sporządzonym w języku polskim nie będzie stwarzało domniemania, że podpisał się on w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego. Dlatego też celowe jest, aby cudzoziemcy nieznający języka polskiego składali podpisy na blankietach sporządzonych w ich języku ojczystym bądź w języku, który rozumieją. W przypadku braku takiego blankietu tekst polskiego blankietu powinien zostać wystawcy przetłumaczony. Fakt ten powinna poświadczyć na wekslu, przedłużku lub w innym dokumencie osoba zaufania publicznego, np. notariusz.

Wszystkie te opisane wyżej środki ostrożności uchronią wierzyciela od podnoszenia w przyszłości przez wystawcę weksla zarzutu, że nie wiedział, iż podpisał się na dokumencie, który mógł stać się wekslem.

³¹ Por. wyrok SA w Warszawie z 16.12.2020 r., I ACa 347/20, LEX nr 3169931.

2.4.2. Pozostałe elementy weksla własnego *in blanco*

Na wekslu składanym na zabezpieczenie wierzytelności oprócz podpisu wystawcy mogą być umieszczone inne ustawowe elementy weksla albo klauzule dopuszczone przez Prawo wekslowe. Weksel taki nazywany jest wówczas „wekslem niezupełnym”.

Tak więc weksel, oprócz podpisu, może – lecz nie musi – zawierać określenie: daty i miejsca wystawienia weksla, terminu i miejsca płatności oraz remitenta.

O ile umieszczenie w momencie podpisywania weksla miejsca jego wystawienia nie jest bardzo istotne, o tyle umieszczenie daty wystawienia powinno być regułą, jest ona bowiem niezwykle ważnym elementem. Według daty wystawienia weksla ocenia się, czy osoby widniejące na wekslu jako wystawcy lub podpisujące się w imieniu wystawcy mogły skutecznie zaciągnąć zobowiązanie wekslowe w dniu wystawienia weksla. Wskazuje ona zatem:

- 1) czy wystawca:
 - a) był pełnoletni,
 - b) nie był ubezwłasnowolniony (ubezwłasnowolnienie wystawcy po wystawieniu weksla nie czyni weksla nieważnym),
 - c) żył lub istniał – w przypadku osoby prawnej (śmierć osoby fizycznej po wystawieniu weksla stwarza odpowiedzialność jej spadkobierców; również likwidacja osoby prawnej po dacie wystawienia weksla nie unieważnia go),
 - d) nosił nazwisko, używał firmy lub nazwy, które były umieszczone na wekslu;
- 2) czy osoby podpisane na wekslu w imieniu wystawcy miały prawo do złożenia takiego podpisu, tj. czy pełniły funkcje upoważniające je na mocy przepisów prawa do podpisywania się w imieniu osoby prawnej lub czy miały odpowiednie pełnomocnictwa. Odwołanie osoby podpisanej przez wystawcę z funkcji czy cofnięcie jej pełnomocnictwa po dacie wystawienia weksla nie unieważnia weksla ani nie powoduje osobistej odpowiedzialności podpisującego z mocy art. 8 pr. weksl.;
- 3) czy wierzyciel – remitent wskazany na wekslu istniał;
- 4) czy domicyliat istniał.

W momencie składania podpisu na wekslu wystawca może umieścić na nim także firmę (nazwę) remitenta, czyli wierzyciela, który udzielił wystawcy kredytu, pożyczki lub gwarancji.

Dopuszczalne jest również umieszczenie na wekslu terminu jego płatności. Ze względu na to, że w momencie wystawiania weksla *in blanco* nie jest nawet wiadome, czy wierzyciel w ogóle weksel wypełni ani w jakim czasie, nie jest również możliwe umieszczenie na nim w momencie podpisywania takiego terminu płatności, który wskazywałby konkretny dzień zapłaty, a więc „w oznaczonym dniu” lub „w pewien czas po dacie”. Można natomiast umieścić na wekslu *in blanco* **termin**

płatności „za okazaniem” lub „w pewien czas po okazaniu”. Weksle zawierające taki termin płatności muszą być jednakże przedstawione do zapłaty w ciągu roku od daty ich wystawienia, dlatego też – jeżeli na wekslu opatrzonym takim terminem płatności umieszczona jest data wystawienia weksła, a ma on zabezpieczać wierzycelność, której termin spłaty przypada w terminie rocznym i dłuższym – na wekslu należy umieścić klauzulę, że może on być przedstawiony do zapłaty w terminie dłuższym, np. „przedstawić do zapłaty w ciągu 3 lat”.

Jeżeli jednak na wekslu nie jest zamieszczony termin płatności, a jest umieszczona data jego wystawienia, nie oznacza to, że weksel od dnia wystawienia należy traktować jako płatny za okazaniem i przedstawić do zapłaty w ciągu roku. Artykuł 102 ust. 2 pr. weksl. stanowiący, że weksel bez oznaczenia terminu płatności uważa się za płatny za okazaniem, jest jedynie przepisem o charakterze posiłkowym. Oznacza to, że dopiero w chwili, gdy weksel zostaje przedstawiony do zapłaty i nie ma na nim określenia terminu płatności, uznaje się, że jest on płatny za okazaniem. Do momentu przedstawienia weksła do zapłaty każdy prawny jego posiadacz, a więc również wierzyciel, któremu weksel został wręczony na zabezpieczenie wierzycelności, może opatrzyć go terminem płatności.

Wystawca weksła własnego *in blanco* może umieścić na nim również **bezwarunkowe** przyrzeczenie zapłaty w brzmieniu „zapłacę” lub „zapłacimy”, w zależności od tego, kto jest wystawcą weksła.

Na wekslu składanym na zabezpieczenie nie powinno znajdować się określenie sumy wekslowej, ponieważ ani wierzyciel, ani wystawca nie zna jej w momencie składania weksła.

Oprócz wymienionych wyżej ustawowych elementów weksel *in blanco* może zawierać także **klauzule wekslowe**.

Weksel *in blanco* może również zawierać klauzulę **„nie na zlecenie”** lub inną równoznaczną. Tymi innymi klauzulami równoznacznymi będą przykładowo „bez indosowania” lub „tylko”.

Prawidłowe umieszczenie na wekslu klauzuli „nie na zlecenie” wymaga umieszczenia nazwy remitenta, a po niej zastrzeżenia „nie na zlecenie”, np. „zapłacę za ten weksel Kocio sp. z o.o., ale nie na jej zlecenie”. Unieważnia weksel umieszczenie na nim klauzuli w brzmieniu „zapłacę za ten weksel na zlecenie Kocio sp. z o.o., ale nie na jej zlecenie”. Weksel zawiera w tym momencie dwie sprzeczne ze sobą klauzule – jedną zezwalającą na indosowanie weksła, tj. „na zlecenie”, a drugą zakazującą jego indosowania, tj. „nie na zlecenie”. Nieważny będzie również weksel zawierający klauzulę w brzmieniu „zapłacę za ten weksel nie na zlecenie Kocio sp. z o.o.” – klauzula ta oznacza bowiem „zapłacę za ten weksel nie Kocio sp. z o.o.”, nie wskazuje zatem

komu ta zapłata ma być dokonana, a jedynie określa, komu nie zostanie dokonana. Dokument opatrzony taką klauzulą nie jest wekslem.

Klauzula „nie na zlecenie” lub inna równoznaczna może być umieszczona na wekslu już w chwili wręczenia go wierzycielowi. Jednakże jest dopuszczalne, aby klauzula ta została dopiero wpisana przez wierzyciela w chwili wypełniania weksla, zgodnie z treścią deklaracji wekslowej.

Klauzula „**bez protestu**” lub „bez kosztów” zwalnia od oprotestowania weksla w razie jego niezapłacenia. W przypadku weksli własnych klauzula ta nie ma znaczenia prawnego, weksle własne niemające indosów nie muszą bowiem być protestowane na mocy przepisów samego Prawa wekslowego. Jednakże jeżeli weksel zostanie przeniesiony przez indos, klauzula ta nabiera znaczenia.

Weksel może również zawierać klauzulę **oznaczającą dłuższy** niż rok termin przedstawienia do zapłaty weksla płatnego „za okazaniem” lub „w pewien czas po okazaniu”, np. „przedstawić do zapłaty w ciągu 2 lat”.

Na wekslu dopuszczalne jest także umieszczenie **domicyliatu**, tj. wskazanie osoby, u której weksel będzie płatny. Korzystne jest, aby był to bank, w którym wystawca weksla posiada rachunek. Klauzula ta ułatwia przedstawienie weksla do zapłaty.

Celowe jest napisanie na wekslu klauzuli **waluty**, która wskazuje na to, co wystawca weksla już otrzymał lub otrzyma od remitenta w zamian za weksel. Może ona wskazywać rodzaj, numer i datę umowy dotyczącej wierzytelności zabezpieczanej wekslem, np.: „Umowa kredytu z dnia nr”, „umowa pożyczki z dnia nr”, „faktura VAT z dnia nr” i podobne. Umieszczenie takiej klauzuli jest uzasadnione, gdyż z jednej strony stwarza gwarancję dla wystawcy, że wierzyciel nie wypełni tego weksla w celu dochodzenia zapłaty innego długu niż ten, na zabezpieczenie którego był złożony weksel. Z drugiej strony zapewnia bezpieczeństwo wierzycielowi, który ma pewność, że ten sam weksel nie zostanie złożony po jego zwrocie na zabezpieczenie kolejnej wierzytelności, co jest niebezpieczne dla wierzyciela, ponieważ w takim przypadku wystawca weksla, a przede wszystkim inne osoby na nim podpisane mogą podnosić, że składały podpisy w celu zabezpieczenia innej wierzytelności. Ponadto w przypadku zaginięcia takiego weksla klauzula waluty identyfikuje go jako weksel oznaczony co do tożsamości. Jego znalazca nie będzie bowiem mógł twierdzić, że otrzymał taki sam weksel od wystawcy.

Możliwe jest także umieszczenie na wekslu *in blanco* **jego unikalnego numeru**. Pozwoli to na połączenie weksla z umową, której wykonanie zabezpiecza, oraz z deklaracją wekslową. Ponadto będzie pomocne przy oznaczaniu weksla w księdze wieczystej, w przypadku gdy jego zapłata została zabezpieczona hipoteką.

2.4.3. Weksel *in blanco* emitenta obligacji

Wystawcą weksla *in blanco* zabezpieczającego wierzytelności z obligacji jest emitent.

Jeżeli emisja obligacji jest skierowana do wielu podmiotów lub do nieograniczonej ich liczby, musi zostać powołany administrator zabezpieczenia, któremu zostanie wręczony weksel *in blanco* i który, w razie niewywiązania się przez emitenta z zobowiązań, uzupełni weksel, wpisując siebie jako remitenta. Weksel zabezpiecza wierzytelności wszystkich obligatariuszy do sumy wartości nominalnej zakupionych przez nich obligacji wraz z odsetkami.

Natomiast gdy emisja obligacji dokonywana jest w trybie oferty prywatnej i jest kierowana do kilku podmiotów, możliwe jest wystawienie tytułu weksla *in blanco*, ilu będzie obligatariuszy. Weksel wręczony każdemu z nich będzie zabezpieczał wierzytelności obligatariusza do wartości nominalnej zakupionych przez niego obligacji wraz z odsetkami. W razie wypełnienia weksla jako remitent zostanie wpisany obligatariusz posiadający weksel.

Na wekslu *in blanco* może być umieszczona klauzula waluty wskazująca, że weksel został wręczony w związku z emisją obligacji określonej serii.

2.4.4. Weksel *in blanco* przy transakcjach faktoringowych

2.4.4.1. Weksel kaucyjny *in blanco*³²

Weksel kaucyjny może być składany przez faktoranta przy faktoringu zarówno pełnym, jak i niepełnym. Weksel ten składany jest wraz z deklaracją określającą okoliczności, w jakich może on być wypełniony.

Faktor może taki weksel uzupełnić, w przypadku gdyby należność nie została zapłacona ze względu na to, iż:

- 1) wierzytelność handlowa nabyta przez faktora:
 - a) nie przysługiwała faktorantowi mimo złożenia przez niego oświadczenia o prawnym istnieniu wierzytelności,
 - b) przysługiwała faktorantowi w wysokości innej niż deklarowana przez niego w chwili zaproponowania wierzytelności do skupu; dotyczy to również przypadku, gdy wysokość zobowiązania dłużnika uległa zmniejszeniu już po nabyciu jej przez faktora w wyniku uznania roszczeń dłużnika faktoringowego z tytułu rękojmi lub gwarancji,

³² I. Heropolitańska [w:] I. Heropolitańska, P. Kawaler, A. Kozioł, *Skup i sprzedaż wierzytelności przez banki*, Warszawa 2000, s. 222–223.

- c) przysługiwała faktorantowi na warunkach innych niż przedstawione faktorowi,
 - d) była wierzytelnością sporną w chwili złożenia przez faktoranta oświadczenia faktorowi, że wierzytelność jest bezsporna co do zasady i wysokości; przy czym nie ma znaczenia moment, w którym faktor dowiedział się o tym, iż wierzytelność jest sporna;
- 2) dłużnik faktoringowy:
- a) był niewypłacalny już w chwili zawierania umowy faktoringu – gdy taką odpowiedzialność faktorant na siebie przyjął,
 - b) wobec dłużnika faktoringowego, mimo złożonego przez faktoranta oświadczenia, toczyło się w chwili przelewu wierzytelności handlowej postępowanie likwidacyjne, upadłościowe, restrukturyzacyjne lub egzekucyjne.

2.4.4.2. Weksel *in blanco* wystawiony przez dłużnika faktoringowego³³

Jednym z zabezpieczeń transakcji faktoringowej może być weksel *in blanco* złożony faktorantowi przez dłużnika faktoringowego i przekazany faktorowi. W przypadku gdy weksel był złożony wraz z deklaracją podpisaną przez dłużnika faktoringowego, faktorowi powinny być wręczone zarówno weksel, jak i deklaracja. Z umowy faktoringu powinno wyraźnie wynikać, iż faktorant przenosi na faktora weksel wraz z prawem do uzupełnienia go.

Na wekslu może być umieszczony indos faktoranta. W przypadku faktoringu pełnego indos ten jednakże musi zawierać klauzulę „bez odpowiedzialności”. Nie może bowiem dojść do sytuacji, gdy faktor nie ma prawa regresu do faktoranta z tytułu umowy faktoringu, natomiast ma takie prawo z tytułu weksla.

Celowe jest domaganie się, aby w treści indosu, w przypadku faktoringu niepełnego, faktorant umieścił klauzulę „bez protestu”. Umożliwi mu ona dochodzenie roszczeń od faktoranta bez konieczności oprotestowywania weksla. Również do dochodzenia roszczeń od wystawcy weksla, w tym przypadku od dłużnika faktoringowego, nie jest konieczny protest weksla. Natomiast faktor nie powinien zgodzić się na umieszczenie w treści indosu klauzuli „nie na zlecenie” zakazującej dalszego indosowania weksla.

Należy jednakże podkreślić, iż faktor weksel taki może wypełnić tylko w okolicznościach i w sposób, które zostały określone w deklaracji do weksla, tj. w sytuacji gdy dłużnik faktoringowy nie zapłaci za fakturę.

Weksel taki jednakże nie będzie mógł być przez faktora wykorzystany przy faktoringu tajnym, gdy dłużnik faktoringowy wywiąże się z zobowiązań wobec faktoranta, natomiast faktorant nie przekaże tej kwoty faktorowi.

³³ I. Heropolitańska [w:] I. Heropolitańska, P. Kawaler, A. Kozioł, *Skup i sprzedaż...*, s. 225–226.

2.4.4.3. Weksel trasowany *in blanco*³⁴

Zabezpieczeniem wierzytelności skupionej w ramach faktoringu niepełnego może być również weksel trasowany *in blanco* wystawiony przez faktoranta i ciągniony na dłużnika faktoringowego, który go zaakceptował. Weksel powinien być opatrzony klauzulą „bez protestu”, umożliwiającą dochodzenie roszczeń od wystawcy weksla trasowanego bez konieczności oprotestowania weksla. Do weksla powinna być dołączona deklaracja podpisana zarówno przez dłużnika faktoringowego, jak i przez faktoranta. Weksel taki faktor będzie mógł wypełnić, w przypadku gdy ani dłużnik, ani faktorant nie zapłaci kwoty faktury. Weksel ten nie będzie mógł być wykorzystany w przypadku faktoringu tajnego, gdy dłużnik faktoringowy zapłaci kwotę faktury faktorantowi, ale ten nie przekaze jej bankowi.

2.4.4.4. Weksel *in blanco* przyjmowany na zabezpieczenie wierzytelności skupowanej w ramach linii faktoringu³⁵

Na zabezpieczenie przyszłych wierzytelności faktora może być złożony już przy podpisywaniu umowy o linię faktoringową weksel *in blanco*. Przy czym weksel taki powinien zabezpieczać wierzytelności do kwoty linii. Przyjęcie jednego weksla nie jest dla faktora i faktoranta wygodne, szczególnie w przypadku nieokreślenia w umowie faktoringowej przyszłych dłużników faktoringowych lub gdy dłużników tych będzie wielu. Wykorzystanie bowiem weksla przez faktora spowoduje, iż albo niewykorzystana część linii będzie niezabezpieczona, albo faktor będzie musiał wypowiedzieć umowę o linię w całości. Wypowiedzenie umowy o linię nie zawsze będzie dla faktora korzystne, szczególnie wtedy, gdy weksel został wypełniony dlatego, iż tylko jeden dłużnik faktoringowy nie wywiązuje się z zobowiązań.

Pewnym rozwiązaniem byłoby przyjęcie kilku weksli. W przypadku gdy w umowie o linię będą określani dłużnicy faktoringowi, można przyjąć tyle weksli *in blanco*, ilu będzie dłużników. Przy czym jeśli dla poszczególnych dłużników nie będą ustalone limity, problemem będzie tutaj określenie wartości tych weksli. Faktor w porozumieniu z faktorantem musi zatem ustalić wartość weksla „przypadającego” na każdego z dłużników. Gdy w umowie o linię nie ustalono liczby i wartości poszczególnych weksli, może to być tylko ustalone szacunkowo.

Możliwe jest zatem postanowienie, iż weksle będą faktorowi wręczane przy składaniu do skupu poszczególnych faktur.

³⁴ I. Heropolitańska [w:] I. Heropolitańska, P. Kawaler, A. Koziół, *Skup i sprzedaż...*, s. 226.

³⁵ I. Heropolitańska [w:] I. Heropolitańska, P. Kawaler, A. Koziół, *Skup i sprzedaż...*, s. 227–228.